

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Barbora Baránková

Klimatické žaloby

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Martina Franková, Ph.D.

Katedra práva životního prostředí

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 22. 5. 2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou prací vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 287 955 znaků včetně mezer.

Barbora Baránková

V Praze dne 22. 5. 2023

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Martině Frankové, Ph.D., za spolupráci a konzultace při zpracování mé diplomové práce a zejména pak za cenné rady, podnětné připomínky a konstruktivní kritiku, kterou mi při vedení práce poskytla.

Obsah

ÚVOD.....	1
1. PROBLEMATIKA KLIMATICKÉ ZMĚNY.....	3
1.1. Projevy klimatické změny.....	3
1.2. Zpráva IPCC (2018).....	5
1.3. Zpráva IPCC („Sixth Assessment Report“).....	7
1.3.1. Vědecký základ („The Physical Science Basis“).....	8
1.3.2. Klimatická změna 2022: Dopady, adaptace a zranitelnost („Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability“).....	9
1.3.3. Mitigace klimatické změny („Mitigation of Climate Change“).....	9
1.5. Mezinárodněprávní závazky k ochraně klimatu.....	11
2. KLIMATICKÉ ŽALOBY.....	14
2.1. Obecné vymezení, charakteristika.....	16
2.2. Dělení klimatických žalob.....	19
2.3. Strategické žaloby.....	28
2.4. Statistiky a trendy.....	31
2.5. Smysl a role v boji s klimatickou změnou.....	35
2.6. Problémy a kritika.....	41
2.7. Budoucnost.....	47
2.8. Shrnutí.....	48
3. ŽALOBY PŘED MEZINÁRODNÍMY ORGÁNY.....	51
3.1. Žalobce a žalovaný.....	51
3.2. Podstata sporu.....	51
3.3. Příslušné orgány.....	53
3.4. Příklady žalob před vybranými orgány.....	54
3.4.1. Evropský soud pro lidská práva.....	54
3.4.2. Meziamerický soud pro lidská práva.....	58
3.4.3. Výbor pro práva dítěte.....	60
3.4.4. Výbor pro lidská práva.....	61
3.4.5. Soudní dvůr Evropské unie.....	61
3.4.6. Mezinárodní trestní soud.....	63
3.4.7. Mezinárodní soudní dvůr.....	63
3.5. Shrnutí.....	64
4. ŽALOBY PŘED VNITROSTÁTNÍMY ORGÁNY.....	66
4.1. Žalobce a žalovaný.....	67

4.2.	Veřejnoprávní žaloby	68
4.2.1.	Ústavní právo a lidská práva	68
4.2.2.	Správní právo	71
4.2.3.	Trestní právo	73
4.3.	Soukromoprávní žaloby	74
4.4.	Shrnutí	79
5.	VYBRANÉ KLIMATICKÉ ŽALOBY	81
5.1.	Stichting Urgenda proti Nizozemsku	81
5.1.1.	Žalobce a žalovaný	81
5.1.2.	Podstata sporu	81
5.1.3.	Odůvodnění soudu	82
5.1.4.	Pravomoc soudů	85
5.1.5.	Význam rozhodnutí	86
5.2.	Milieudefensie et al. proti Royal Dutch Shell plc.	90
5.2.1.	Žalobci a žalovaný	90
5.2.2.	Podstata sporu	90
5.2.3.	Rozhodnutí	92
5.2.4.	Dopis ředitelům Shell	93
5.2.5.	Význam rozhodnutí	93
5.3.	Neubauer a ostatní proti Spolkové republice Německo	94
5.3.1.	Žalobci a žalovaný	95
5.3.2.	Podstata sporu	95
5.3.3.	Rozhodnutí	96
5.3.4.	Význam rozhodnutí	97
5.4.	Juliana et al. proti Spojeným státům americkým	98
5.4.1.	Žalobce a žalování	98
5.4.2.	Podstata sporu	98
5.4.3.	Rozhodnutí	99
5.4.4.	Význam rozhodnutí	101
6.	KLIMATICKÁ ŽALOBA ČR	103
6.1.	Žalobci a žalování	103
6.2.	Podstata sporu	103
6.2.1.	Předžalobní výzva	103
6.2.2.	Žaloba	104
6.3.	Rozhodnutí Městského soudu v Praze	107
6.4.	Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu	111

6.4.1. Kasační stížnosti	111
6.4.2. Rozhodnutí NSS	113
6.5. Shrnutí	117
ZÁVĚR	119
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	125
Seznam použité literatury	125
Seznam použitých odborných článků.....	129
Seznam použitých internetových zdrojů	134
Seznam použitých právních předpisů a mezinárodních smluv	136
Seznam použité judikatury	138
Ostatní zdroje	141
Abstrakt.....	146
Abstract.....	147

„The world’s people have spoken, their message is clear. Time is running out. They want you, the decision makers, to act now.”

Sir David Attenborough¹

---

¹ Konferencija stran UNFCCC (COP 24), Katowice, 3. 12. 2018.

ÚVOD

Klimatické změny jsou dnes jedním z největších celosvětových problémů. Obyvatelé Evropské unie považují hrozbu klimatických změn za největší problém, se kterým se svět momentálně potýká.² Evropská unie bojuje s klimatickou krizí prostřednictvím souboru iniciativ a politik Green Deal.³ Podle Světové zdravotnické organizace je klimatická změna největší hrozbou pro zdraví lidstva.⁴

Mezinárodní, národní, mezivládní i mimovládní organizace vyzývají k akci. Lidstvu zbývá jen málo času⁵ a vědci bijí na poplach⁶. Lidé si uvědomují, že snižování individuální uhlíkové stopy (omezení konzumace masa, elektrické dopravní prostředky, omezení letecké dopravy apod.) je taky důležité, nicméně absolutně nezbytná je kolektivní akce ze strany vlád a na mezinárodním fóru.

I když se většina světových vlád snaží s klimatickou krizí bojovat (nebo tak alespoň proklamuje), národní příspěvky v boji s klimatickou změnou jsou nedostatečné. Spolky i jednotlivci se snaží hledat cesty, jak donutit jednotlivé vlády plnit klimatické závazky (alespoň ty, které si státy samy stanovily). V posledním desetiletí se jako řešení pořád častěji nabízejí klimatické žaloby. Zejména v zemích, které mají na změně klimatu největší podíl, ale jsou ní nejméně postiženy.

Práce má za cíl blíže seznámit čtenáře s pojmem a základní typologií klimatických žalob. Cílem práce je rovněž analyzovat úspěšnost klimatických žalob, a to jak žalob samotných, tak ve vztahu k jejich dopadům pro boj s klimatickou změnou.

---

² EVROPSKÁ KOMISE. Citizen support for climate action. *European Commission: Climate action* [online]. Evropská unie, ©1995-2023. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z:

https://climate.ec.europa.eu/citizens/citizen-support-climate-action_en#:~:text=2021%20Survey,-Main%20survey%20findings&text=European%20citizens%20now%20identify%20climate,most%20serious%20problem%20we%20face.

³ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů. Zelená dohoda pro Evropu. COM(2019) 640. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0010.02/DOC_2&format=PDF

⁴ SVĚTOVÁ ZDRAVOTNICKÁ ORGANIZACE. Climate change is the biggest threat facing humanity. *PMNCH* [online]. PMNCH, ©2023. [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://pmnch.who.int/news-and-events/news/item/16-12-2021-climate-change-is-the-biggest-health-threat-facing-humanity>

⁵ ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. UN climate report: It's 'now or never' to limit global warming to 1.5 degrees. *United Nations: UN News* [online]. United Nations, ©2023. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://news.un.org/en/story/2022/04/1115452>

⁶ EARTH DAY NETWORK. How scientists are sounding the alarm on climate change. *Earthday.org* [online]. Earth Day Network, ©2023. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.earthday.org/how-scientists-are-sounding-the-alarm-on-climate-change/>

Práce analyzuje několik vybraných významných případů, jejich skutkové okolnosti, právní posouzení, úspěšnost, dopady, společné rysy a odlišnosti.

V práci se pokusím o základní popsání tohoto poněkud nového a rychle se vyvíjejícího fenoménu. Práce je členěna do šesti kapitol. První kapitola se věnuje stručnému popsání klimatické změny a právní úpravě pro boj s ní. Ve druhé kapitole nejprve přiblížím klimatické žaloby obecně, jejich druhy a jednotlivé aktéry. Žaloby se napříč státy a mezinárodními orgány samozřejmě liší, mají ale některé společné rysy. Kapitola se pak zaměří na smysl, úspěšnost a problémy klimatických žalob.

Třetí a čtvrtá kapitola přiblíží dvě hlavní skupiny klimatických žalob – veřejnoprávní a soukromoprávní žaloby, a jejich další dělení podle právních odvětví.

V páté kapitole se budu věnovat některým vybraným příkladům z celého světa⁷, na kterých ukážu, jak rozmanitých podob mohou tyto žaloby nabývat a jak přelomové výsledky mohou přinést. Na závěr se budu podrobněji věnovat české klimatické žalobě podané u Městského soudu v Praze.

Není v možnostech této práce obsáhnout celou materii klimatických žalob. Cílem mé práce je pokusit se o základní definici klimatických žalob, popsání jejich charakteristik a přiblížení jejich mnoha variant. Práce také poukáže na jejich smysl a roli v boji proti klimatické změně, ale taky případné problematické aspekty a kritiku. Jsou jejich výsledky pozitivní správou pro boj s klimatickou změnou či nikoli? Jak velký je to fenomén a jaká je jejich úspěšnost? Jsou populární jenom v Evropě, nebo jsou rozšířeny i jinde (globální Jih)?

Tato diplomová práce je zpracována podle stavu právní úpravy ke dni 22. 5. 2023.

---

⁷ Klimatické žaloby jsou dnes rozšířeny v podstatě po celém světě, ale i vzhledem k tomu, že práce je psaná v České republice, většina případů představuje žaloby uplatňované u evropských soudů a quasi-soudních orgánů.

1. PROBLEMATIKA KLIMATICKÉ ZMĚNY

1.1. Projevy klimatické změny

V červenci 2022 zažilo běžně deštivé Spojené království jednu z nejhorších vln veder. Padaly teplotní rekordy, teplota přesahovala 40°C, zavíraly se školy, poprvé v historii se roztápěla přistávací dráha na letišti Heathrow.⁸

Západ Spojených států amerických už desetiletí sužuje extrémní sucho a lesní požáry. Teplejší atmosféra zároveň lépe drží vlhkost, což vede k extrémním srážkám, které pak vedou k záplavám a sesuvům půdy (například bezprecedentní záplavy v Yellowstoneském národním parku).⁹

V létě 2022 zasáhla jižní Čínu vlna veder, která byla intenzitou, dopadem, rozsahem i trváním nejsilnější vlnou veder od začátku kompletních meteorologických měření v roce 1961.¹⁰ Naproti tomu Pákistán zasáhly nejhorší záplavy v tomto století.¹¹

Ani Českou republiku neobešly extrémní výkyvy počasí. V roce 2022 Česko opět zasáhla vlna veder a extrémní sucho.¹² Většina extrémních jevů či výkyvů počasí (s výjimkou tornáda na Jižní Moravě v roce 2021) má původ v klimatické změně.¹³ Mezi lety 1961 a 2021 se průměrná roční teplota v České republice zvýšila o 2°C.¹⁴

---

⁸ RUSSELL, Anna. Britain Unravels in a heatwave. In: *The New Yorker* [online]. 20.7.2022 [cit. 2023-01-25]. Dostupné z: <https://www.newyorker.com/news/letter-from-the-uk/britain-unravels-in-a-heat-wave>

⁹ LEVITAN, Dave. Welcome to the summer from hell: 2022 is shaping up to be a season of disaster – and a preview of our future. In: *Grid* [online]. 24.6.2022 [cit. 2023-01-24]. Dostupné z: <https://www.grid.news/story/climate/2022/06/24/welcome-to-the-summer-from-hell-2022-is-shaping-up-to-be-a-season-of-disaster-and-a-preview-of-our-future/>

¹⁰ WONG, Dennis a HUANG, Han. China's record heatwave, worst drought in decades. In: *South China Morning Post* [online]. 31.8.2022 [cit. 2023-01-24]. Dostupné z:

<https://multimedia.scmp.com/infographics/news/china/article/3190803/china-drought/index.html>
SVĚTOVÁ METEOROLOGICKÁ ORGANIZACE. Extreme weather in China highlights climate change impacts and need for early warnings [online]. WMO, ©2022. [cit. 2023-01-26]. Dostupné z:

<https://public.wmo.int/en/media/news/extreme-weather-china-highlights-climate-change-impacts-and-need-early-warnings>

¹¹ MALLAPATY, Smriti. Why are Pakistan's floods so extreme this year? In: *Nature* [online]. 2.9.2022 [cit. 2023-01-26]. Dostupné z: https://www.nature.com/articles/d41586-022-02813-6?utm_source=Nature+Briefing&utm_campaign=dc4c023d09-briefing-dy-20220902&utm_medium=email&utm_term=0_c9dfd39373-dc4c023d09-46605598

¹² KARLÍK, Tomáš. Česko opět zasáhlo sucho. Už skoro měsíc významněji nepršelo, navíc fouká silný vítr a teploty jsou nadprůměrné. In: *Česká televize* [online]. 24.3.2022 [cit. 2023-01-22]. Dostupné z.: <https://ct24.ceskatelevize.cz/pocasi/3459224-cesko-opet-zasahlo-sucho-trpi-puda-reky-i-rostliny>

¹³ URBAN, Aleš et al. Jak souvisí extrémní počasí v Česku s klimatickou změnou? In: *Fakta o klimatu* [online]. 23.6.2022 [cit. 2023-01-22]. Dostupné z: <https://faktaoklimatu.cz/explainery/vliv-klimatu-na-extremy-cesko>

¹⁴ FAKTA O KLIMATU. Průměrná roční teplota v ČR [online]. Otevřená data o klimatu, z. ú. ©2023. [cit. 2023-01-22]. Dostupné z: <https://faktaoklimatu.cz/infografiky/teplota-cr>

Podle Světové meteorologické organizace je odhadovaná globální průměrná teplota pro rok 2022 o 1,15°C (± 0,13°C) vyšší než průměr pro roky 1850-1900. Roky 2015-2022 budou pravděpodobně nejteplejšími v historii, přičemž rok 2022 bude pravděpodobně pátý nebo šestý nejteplejší.¹⁵

V roce 2021 koncentrace tří hlavních skleníkových plynů (CO₂, metanu a N₂O) dosáhly rekordních maxim. Roční nárůst koncentrace metanu byl nejvyšší v historii, což je zvláště významné, protože metan je 25krát silnější v zachytávání tepla v atmosféře než CO₂. Údaje naznačují, že nárůst koncentrace všech tří skleníkových plynů pokračoval i v roce 2022.¹⁶

Drtivá většina vědců po celém světě se shoduje, že klimatická změna je způsobena člověkem (nebo alespoň její alarmující tempo).¹⁷ Vliv člověka jednoznačně způsobil oteplení atmosféry, oceánů a pevniny, rozsáhlé a náhlé změny v atmosféře, oceánech, kryosféře a biosféře.¹⁸ Je to tedy lidská činnost, která může tento trend zvrátit (s výjimkou nenávratných škod, které již byly napáchány).

I pokud státy vytvářejí adaptační politiky, jejich financování není zdaleka adekvátní a jejich implementace je nejistá.¹⁹

V září 2022 byla publikována studie o tzv. bodech zvratu klimatického systému (*tipping points*, dále „body zvratu“).²⁰ Body zvratu jsou změny částí klimatického systému Země, které pokud jednou spuštěny, jsou samy sebe pohánějící a nezastavitelné.

---

¹⁵ SVĚTOVÁ METEOROLOGICKÁ ORGANIZACE. *Provisional State of the Global Climate 2022* [online]. [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: https://library.wmo.int/doc_num.php?explnum_id=11359

¹⁶ Ibid.

¹⁷ NASA. Scientific Consensus: Earth's Climate is Warming. *NASA: Global Climate Change* [online].

NASA, ©2023. [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <https://climate.nasa.gov/scientific-consensus/>

RAMANUJAN, Krishna. More than 99.9% of studies agree: Humans caused climate change. In: *Cornell Chronicle* [online]. 19.10.2021 [cit. 2023-01-23]. Dostupné z:

<https://news.cornell.edu/stories/2021/10/more-999-studies-agree-humans-caused-climate-change>

¹⁸ IPCC, 2021. Summary for Policymakers. In: *Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [Masson-Delmotte, V., P. Zhai, A. Pirani, S.L. Connors, C. Péan, S. Berger, N. Caud, Y.

Chen, L. Goldfarb, M.I. Gomis, M. Huang, K. Leitzell, E. Lonnoy, J.B.R. Matthews, T.K. Maycock, T. Waterfield, O. Yelekçi, R. Yu, and B. Zhou (eds.)]. [online]. New York: Cambridge University Press. [cit. 2023-01-22]. Dostupné z: <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/chapter/summary-for-policymakers/>

¹⁹ UNEP, 2022. *Adaptation Gap Report 2022: Too Little, Too Slow – Climate adaptation failure puts world at risk* [online]. Nairobi. [cit. 2023-01-29] Dostupné z: <https://www.unep.org/resources/adaptation-gap-report-2022>

²⁰ ARMSTRONG MCKAY, David et al. Exceeding 1.5°C global warming could trigger multiple climate tipping points. In: *Science* [online]. 9.2.2022 [cit. 2023-01-27]. Dostupné z: <https://www.science.org/doi/10.1126/science.abn7950>

Studie identifikuje několik hlavních globálních bodů zvratu: led v Arktickém moři, ledový příkrov v Grónsku, antarktický ledový příkrov, boreální permafrost, horské ledovce, Amazonský deštní prales, tajga, korálové útesy, Severoatlantský proud a AMOC (Atlantický termohalinní výměník).

Již současné oteplení o přibližně 1,1°C oproti předindustriální době se nachází na spodní hranici neurčitosti pěti bodů zvratu. Šest bodů zvratu se stane pravděpodobnými (a čtyři další možnými) v Pařížskou dohodou kýženém rozmezí 1,5°C až 2°C (včetně kolapsu grónského a západoantarktického ledového příkrovu, odumírání korálových útesů a rozsáhlé tání permafrostu). Nad úroveň oteplení přibližně 1,5°C existuje výrazná pravděpodobnost překročení několika bodů zvratu, zejména u velkých ledových příkrovů. Tato pravděpodobnost se zvyšuje v rozmezí navrhovaném Pařížskou dohodou (1,5°C až 2°C). Současná politika, která směřuje k oteplení přibližně 2°C až 3°C, není bezpečná, protože pravděpodobně povede ke spuštění několika bodů zvratu. Studie tak představuje silnou vědeckou podporu pro Pařížskou dohodu a související snahy udržet globální oteplování pod 1,5°C.

Mezinárodní komunita již desetiletí ví, že klimatickou krizi je potřebné neprodleně zastavit. Tato kapitola se věnuje odborným zprávám mezinárodních organizací potvrzujících potřebu udržet globální oteplování pod 1,5°C. Za tímto účelem bylo vypracovaných několik závazných mezinárodněprávních nástrojů, které stručně představím v závěru této kapitoly.

1.2.Zpráva IPCC (2018)

V roce 2018 vydal Mezivládní panel pro klimatickou změnu, založený v roce 1988 jako orgán OSN (*Intergovernmental Panel for Climate Change*, dále „IPCC“), speciální zprávu s názvem „*Global Warming of 1,5°C*“²¹ (dále „Zpráva IPCC“). Zpráva zdůrazňuje důležitost udržení zvýšené průměrné globální teploty na úrovni do 1,5°C, a poukazuje na obrovské rozdíly mezi touto hodnotou a oteplením na úrovni 2°C.

---

²¹ IPCC, 2018. Summary for Policymakers. In: *Global Warming of 1.5°C. An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty* [Masson-Delmotte, V., P. Zhai, H.-O. Pörtner, D. Roberts, J. Skea, P.R. Shukla, A. Pirani, W. Moufouma-Okia, C. Péan, R. Pidcock, S. Connors, J.B.R. Matthews, Y. Chen, X. Zhou, M.I. Gomis, E. Lonnoy, T. Maycock, M. Tignor, and T. Waterfield (eds.)]. [online]. New York: Cambridge University Press. [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: <https://www.ipcc.ch/sr15/>

Zpráva IPCC popisuje vlivy globálního oteplování na úrovni 1,5°C oproti předindustriální době a související předpokládané globální emise, a to v kontextu posilování globální odpovědi na hrozbu klimatické změny, udržitelného rozvoje a snah o vymýcení chudoby.²²

Odhaduje se, že lidská činnost způsobila přibližně 1°C globálního oteplení oproti předindustriální době, v pravděpodobném rozmezí od 0,8°C do 1,2°C. Globální oteplení pravděpodobně dosáhne 1,5°C mezi roky 2030 až 2052, pokud bude nadále pokračovat v dosavadním tempu.²³

Vliv globálního oteplování na přírodní a lidské systémy již byl zaznamenán. Mnohé pevninské a oceánské ekosystémy a některé jejich funkce se již začaly měnit. Některé vlivy mohou být dlouhotrvající nebo nezvratné, například ztráta některých ekosystémů.²⁴

Klimatické modely předpovídají masivní rozdíly v regionálních vlastnostech klimatu mezi dnešními hodnotami oteplování, globálním oteplením o 1,5°C, a mezi 1,5°C a 2°C oteplením. Tyto rozdíly zahrnují růst průměrných teplot ve většině pevninských a oceánských regionů, teplotní extrémy ve většině obývaných oblastí, silné srážky v mnoha oblastech, a pravděpodobnost sucha a nedostatku srážek v některých oblastech.²⁵

Pro rok 2100 je globální průměrná hladina oceánů předpokládaná o 0,1m nižší u oteplení o 1,5°C než u oteplení o 2°C.²⁶

Na pevnině jsou vlivy na biodiverzitu a ekosystémy, včetně ztráty druhů a vyhynutí, předpokládané nižší při oteplení 1,5°C v porovnání s oteplením o 2°C. Předpokládá se, že limitace globálního oteplování pod 1,5°C oproti 2°C sníží vliv na půdní, vodní a pobřežní ekosystémy a zachová více jejich funkcí pro člověka.²⁷

Udržení oteplení pod 1,5°C oproti 2°C by znamenalo zpomalení narůstání teploty oceánů, jakož i souvisejícího okyselování oceánů a klesání hodnot kyslíku v oceánech.²⁸

---

²² Ibid., s. 4.

²³ Ibid., s. 4.

²⁴ Ibid., s. 5.

²⁵ Ibid., s. 7.

²⁶ Ibid., s. 7.

²⁷ Ibid., s. 8.

²⁸ Ibid., s. 8.

S klimatickou změnou spojena rizika pro zdraví, živobytí, jídlo a vodu, bezpečnost a ekonomický růst narostou s oteplením o 1,5°C, a zvýší se ještě víc při oteplení o 2°C.²⁹

Odhadovaný výsledek současných národně stanovených cílů pro mitigaci globálních emisí podle Pařížské dohody povede k emisím skleníkových plynů v roce 2030 o hodnotách 52–58 GtCO₂eq yr⁻¹. Tyto cíle nedosáhnou omezení globálního oteplování pod 1,5°C, i pokud by byly podpořeny rozsáhlým snížením emisí po roku 2030. Abychom se vyhnuli překročení 1,5°C a závislosti na budoucím rozsáhlém používání technologií odebírajících CO₂ z atmosféry, globální emise CO₂ musí začít klesat mnohem dřív než v roce 2030.³⁰

1.3.Zpráva IPCC („*Sixth Assessment Report*“)

Mezivládní panel pro klimatickou změnu zároveň každoročně vydává několik zpráv o stavu klimatu. Nejdůležitější jsou od roku 1990 vydávané „*Assessment Reports*“. V roce 2021 a 2022 IPCC zveřejnil v pořadí již šestou *Assessment Report*, která se skládá ze tří částí (každá je výsledkem činnosti jedné ze tří pracovních skupin): Vědecký základ („*The Physical Science Basis*“)³¹, Klimatická změna 2022: Dopady, adaptace a zranitelnost („*Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability*“)³² a Mitigace klimatické změny („*Mitigation of Climate Change*“)³³.

---

²⁹ Ibid., s. 9.

³⁰ Ibid., s. 18.

³¹ IPCC, 2021. Summary for Policymakers. In: *Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [Masson-Delmotte, V., P. Zhai, A. Pirani, S.L. Connors, C. Péan, S. Berger, N. Caud, Y. Chen, L. Goldfarb, M.I. Gomis, M. Huang, K. Leitzell, E. Lonnoy, J.B.R. Matthews, T.K. Maycock, T. Waterfield, O. Yelekçi, R. Yu, and B. Zhou (eds.)]. [online]. New York: Cambridge University Press. [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/>

³² IPCC, 2022. Summary for Policymakers. In: *Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [H.-O. Pörtner, D.C. Roberts, M. Tignor, E.S. Poloczanska, K. Mintenbeck, A. Alegría, M. Craig, S. Langsdorf, S. Lösschke, V. Möller, A. Okem, B. Rama (eds.)]. [online]. New York: Cambridge University Press, Cambridge. [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2/>

³³ IPCC, 2022. Summary for Policymakers. In: *Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change. Contribution of Working Group III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [P.R. Shukla, J. Skea, R. Slade, A. Al Khouradajie, R. van Diemen, D. McCollum, M. Pathak, S. Some, P. Vyas, R. Fradera, M. Belkacemi, A. Hasija, G. Lisboa, S. Luz, J. Malley, (eds.)]. [online]. New York: Cambridge University Press. [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg3/>

1.3.1. Vědecký základ („*The Physical Science Basis*“)

Zpráva nabízí komplexní shrnutí chápání současného stavu klimatu, včetně jeho změn a role lidského vlivu, stavu poznání o možných klimatických budoucnostech, informací o klimatu relevantní pro regiony a sektory, a limitace klimatické změny způsobené člověkem.

Podle všech scénářů bude globální teplota zemského povrchu nadále vzrůstat alespoň do poloviny století. Globální oteplování přesáhne 1,5°C a 2°C v průběhu dvacátého prvního století, pokud se v nadcházejících dekadách zásadně nesníží emise CO₂ a dalších skleníkových plynů.

Klimatická změna neznamená jenom oteplení a důsledkem tak není jenom sucho.³⁴ Jedním z následků jsou i extrémní výkyvy počasí, kterým se tato zpráva podrobně věnuje. Nejnovější vědecké důkazy posilují verdikt Zprávy IPCC, že i inkrementální zvýšení globálního oteplení (+0,5°C) způsobí statisticky významné změny v extrémních výkyvech počasí globálně i regionálně.³⁵

Mnohé změny v klimatickém systému se zvětšují úměrně k narůstajícímu globálnímu oteplování. Jsou to například: zesílení frekvence a intenzity teplotních extrémů, vln veder v mořích a oceánech (*marine heatwaves*), vydatné srážky, a v některých oblastech zemědělská a ekologická sucha, více intenzivních tropických cyklonů a ubývání arktického ledu, sněhového příkrovu a permafrostu.

Mnohé změny způsobené minulými a budoucími emisemi skleníkových plynů budou nezvratné po staletí až milénia, zejména změny v oceánech, sněhových příkrovech a globálních hladinách moří.

---

³⁴ WILLETT, Kate. Guest post: Investigating climate change's 'humidity paradox'. In: *Carbon Brief* [online]. 1.12.2020 [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: <https://www.carbonbrief.org/guest-post-investigating-climate-changes-humidity-paradox/>

³⁵ MCSWEENEY, Robert. Explainer: What the IPCC report says about extreme weather and climate change. In: *Carbon Brief* [online]. 10.8.2021 [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: <https://www.carbonbrief.org/explainer-what-the-new-ipcc-report-says-about-extreme-weather-and-climate-change/>

1.3.2. Klimatická změna 2022: Dopady, adaptace a zranitelnost („*Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability*“)

Tato zpráva potvrzuje, že existuje provázanost mezi klimatem, ekosystémy, biodiverzitou a lidskou společností.³⁶ Globální oteplení o 1,5°C by v krátkodobém horizontu (2021-2040) způsobilo neodvratný nárůst u několika klimatických hazardů a představovalo by rizika pro ekosystémy i člověka. Úroveň rizika bude záležet na souběžném vývoji ve zranitelnosti ekosystémů, rozsahu vystavení negativním vlivům, úrovni socioekonomického rozvoje a adaptaci.³⁷

Člověkem způsobená klimatická změna má za následek rozsáhlé negativní vlivy a související ztráty a škody na přírodě i lidech nad úroveň přirozených klimatických výkyvů. Nejzranitelnější skupiny a systémy jsou nepoměrně zasaženy. Přibývání klimatických extrémů a extrémů počasí vedlo k některým nezvratným dopadům, a přírodní a lidské systémy se často nedokážou přizpůsobit.³⁸

Pokud globální oteplování i jenom přechodně přesáhne 1,5°C v nadcházejících dekádách nebo později, pak mnohé lidské a přírodní systémy budou v porovnání s hodnotami pod 1,5°C vystaveny dalším závažným rizikům. V závislosti na rozsahu a trvání přechodného překročení 1,5°C, některé jeho dopady mohou způsobit uvolnění dodatečných skleníkových plynů, z nichž některé budou nezvratné, i pokud se následně globální teplota sníží.³⁹

1.3.3. Mitigace klimatické změny („*Mitigation of Climate Change*“)

Zpráva analyzuje literaturu o vědeckých, technologických, environmentálních, ekonomických a sociálních aspektech mitigace klimatické změny. Zpráva znovu opakuje, že hodnoty emisí skleníkových plynů podle vnitrostátně stanovených příspěvků před COP 26 povedou k oteplení přesahujícímu 1,5°C v průběhu dvacátého prvního století. Omezení teploty pod 2°C se pravděpodobně bude opírat o urychlené mitigační snahy po roku 2030. Předpokládá se, že opatření implementovaná před rokem

---

³⁶ IPCC, 2022. Summary for Policymakers. In: *Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. op. cit., s. 5.

³⁷ Ibid., s. 13.

³⁸ Ibid., s. 9.

³⁹ Ibid., s. 19.

2020 budou mít za následek vyšší globální emise skleníkových plynů než ty přislíbeny ve vnitrostátně stanovených příspěvcích.⁴⁰

1.4. Zpráva UNEP

V roce 2022 vydal Program OSN pro životní prostředí (*United Nations Environment Programme*, dále „UNEP“) zprávu s názvem „*Emissions Gap Report 2022, The Closing Window*“⁴¹ (dále „Zpráva UNEP“).

Je to v pořadí třináctá „*Emissions Gap Report*“, co svědčí o neadekvátnosti postupů ve vztahu ke globální klimatické krizi, a je výzvou k urychlené proměně společnosti. Od COP 26 byl zaznamenán jenom malý progres v dosažení kýžených emisí pro rok 2030, a v redukci obrovského rozdílu mezi přislíbeným snížením emisí, a hodnotami emisí potřebných k dosažení cílů Pařížské dohody.⁴²

Předpokládá se, že nové a aktualizované vnitrostátně stanovené příspěvky předložené od COP 26 sníží hodnoty skleníkových plynů do roku 2030 jenom o 0,5 ekvivalentních giga ton CO₂ (GtCO₂e) v porovnání s přísliby z COP 26. Pokud nebudou podniknuty žádné další kroky, aktuální politiky budou mít za výsledek oteplení o 2,8°C do konce století.⁴³

K navrácení se na cestu k 1,5°C oteplení musí být globální roční emise skleníkových plynů sníženy o 45 % oproti aktuálním politikám, a to již v následujících osmi letech, a musí dále urychleně klesat po roce 2030.⁴⁴

Hodnoty emitovaných skleníkových plynů jsou velice rozdílné napříč regiony, státy a domácnostmi. Sedm hlavních producentů (Čína, EU, India, Brazílie, Rusko a USA) společně s mezinárodní dopravou vyprodukovalo 55 % globálních emisí skleníkových plynů v roce 2020. Společně jsou členové G20 odpovědní za 75 % globálních emisí skleníkových plynů.⁴⁵

---

⁴⁰ IPCC, 2022. Summary for Policymakers. In: *Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change. Contribution of Working Group III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. op. cit., s. 14.

⁴¹ UNEP, 2022. *Emissions Gap Report 2022: The Closing Window — Climate crisis calls for rapid transformation of societies — Executive Summary* [online]. Nairobi. [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/40932/EGR2022_ESEN.pdf?sequence=8

⁴² Ibid., s. 4.

⁴³ Ibid., s. 4.

⁴⁴ Ibid., s. 4.

⁴⁵ Ibid., s. 5.

Přes výzvy k přehodnocení a posílení cílů pro rok 2020 je progres po COP 26 zcela nedostatečný.⁴⁶ Státy G20 výrazně zaostávají v plnění svých mitigačních závazků pro rok 2030, co způsobuje implementační mezeru (*implementation gap*). Globálně jsou vnitrostátně stanovené příspěvky značně nedostatečné a emisní mezera zůstává velká.⁴⁷

Podle zprávy UNEP pomalé a postupné změny už nejsou možné.⁴⁸ K dosažení cílů Pařížské dohody je nutná široká, urychlená, rozsáhlá a systémová transformace.⁴⁹

1.5. Mezinárodněprávní závazky k ochraně klimatu

V červnu 1992 se v brazilském Rio de Janeiru konala konference o životním prostředí a rozvoji. Jedním z výsledků konference byla Rámcová úmluva OSN o změně klimatu⁵⁰ (*United Nations Framework Convention on Climate Change*, dále „UNFCCC“), která vytvořila systém pro boj s klimatickou změnou (zejména snižování emisí skleníkových plynů). UNFCCC byla následně v roce 1997 provedena Kjótským protokolem (dále „Protokol“).⁵¹ Protokol byl založen na principu společné a diferencované odpovědnosti. Země z Přílohy I UNFCCC a Přílohy B Protokolu („rozvinuté země“) a země Přílohy II UNFCCC („rozvojové země“) měly rozdílné cíle a závazky. Rozvinuté země měly za cíl snížit emise skleníkových plynů nejméně o 5,2 % ve srovnání se stavem v roce 1990. Pro rozvojové země nebyl Protokol závazný. Již před vstupem v platnost (2005) byl Protokol dalekosáhle kritizován, zejména kvůli rozdělení na rozvinuté a rozvojové země (mezi které patřily mj. i Indie, Čína a Brazílie). Stanovení referenčního roku na rok 1990 bylo rovněž problematické - státy (v té době právě rozpadlého) východního bloku měly přiděleno mnohem víc emisí než potřebovaly. Nemusely tak snižovat emise a navíc přebytek mohly prodávat jiným státům, což vedlo k pomalejšímu snižování emisí (resp. k jejich nárůstu). Nicméně Protokol neskončil úplným neúspěchem. Vedl ke snížení emisí u rozvinutých zemí a

---

⁴⁶ Ibid., s. 6.

⁴⁷ Ibid., s. 7.

⁴⁸ Ibid., s. 4.

⁴⁹ Ibid., s. 10.

⁵⁰ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 80/2005 Sb.m.s., o sjednání Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu. Dostupné rovněž z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/ramcova_uumluva_osn_zmena_klimatu/\\$FILE/OMV-cesky_uumluva-20081120.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/ramcova_uumluva_osn_zmena_klimatu/$FILE/OMV-cesky_uumluva-20081120.pdf)

⁵¹ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 81/2005 Sb.m.s., o sjednání Kjótského protokolu k Rámcové úmluvě Organizace spojených národů o změně klimatu. Dostupné rovněž z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/kjotsky_protokol/\\$FILE/OMV-cesky_protokol-20081120.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/kjotsky_protokol/$FILE/OMV-cesky_protokol-20081120.pdf)

předešel tak ještě horší situaci. Zároveň poprvé vnímal problém emisí skleníkových plynů jako globální problém, který vyžaduje kolektivní odpověď. Protokol tak představoval první krok v boji se zvyšujícími se emisemi skleníkových plynů.⁵²

Režim UNFCCC byl následně ještě doplněn Dohodami z Cancúnu⁵³ a Dodatkem z Dauhá⁵⁴.

V prosinci 2015 byla v Paříži smluvními stranami UNFCCC podepsána dohoda, která dále provádí její ustanovení (dále „Pařížská dohoda“).⁵⁵ Dohoda obsahuje ustanovení o mitigaci klimatické změny a adaptaci na klimatickou změnu, jakož i financování mitigace a adaptace. Nenahrazuje Kjótský protokol, ale představuje další nástroj v boji s klimatickou změnou. Na rozdíl od Protokolu nerozlišuje rozvinuté a rozvojové země.

Cílem Pařížské dohody je podle čl. 2 odst. 1 písm. a): „[...] zlepšit globální reakci na hrozby změny klimatu, a to v návaznosti na udržitelný rozvoj a úsilí o vymýcení chudoby, mimo jiné pomocí udržení nárůstu průměrné globální teploty výrazně pod hranici 2°C oproti hodnotám před průmyslovou revolucí a úsilí o to, aby nárůst teploty nepřekročil hranici 1,5°C oproti hodnotám před průmyslovou revolucí, a uznání, že by to výrazně snížilo rizika a dopady změny klimatu.“⁵⁶

Pařížská dohoda je založena na principu vnitrostátně stanovených příspěvků (NDC).⁵⁷ Dohoda obsahuje pouze cíl (maximální hodnoty oteplení), státy pak mají povinnost stanovit, o kolik mohou realisticky snížit své emise. Takto nastavený příspěvek je pak pro ně závazný (čl. 4 odst. 2 a odst. 3 Pařížské dohody). Vnitrostátně stanovené příspěvky mají státy povinnost přehodnocovat každých 5 let (čl. 4 odst. 9 Pařížské dohody). Členské státy EU využily možnost upravenou v čl. 4 odst. 16 a

---

⁵² MAAMOUN, Nada. The Kyoto Protocol: Empirical Evidence of a Hidden Success. In: *Journal of Environmental Economics and Management* [online]. 2019, vol. 95 [cit. 2023-01-15]. ISSN 0095-0696. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0095069618300391>

⁵³ *Cancún Agreements*, Rozhodnutí Konference stran UNFCCC č. FCCC/KP/CMP/2010/12/Add.1. Dostupné z: <https://unfccc.int/resource/docs/2010/cmp6/eng/12a01.pdf>

⁵⁴ Dodatek ke Kjótskému protokolu ze dne 8.12.2010. Dauhá. Dostupné z: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-7-c&chapter=27&clang=en

⁵⁵ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 64/2017 Sb.m.s., o sjednání Pařížské dohody, přijaté v Paříži dne 12. prosince 2015. Dostupné rovněž z: https://www.mzp.cz/cz/parizska_dohoda

⁵⁶ Ibid, čl. 2 odst. 1 písm. a).

⁵⁷ ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. All About the NDCs. *United Nations: Climate Action* [online]. United Nations, ©2023. [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://www.un.org/en/climatechange/all-about-ndcs#:~:text=Simply%20put%2C%20an%20NDC%2C%20or,update%20it%20every%20five%20years>

stanovily si společný cíl – snížit do roku 2030 emise skleníkových plynů o nejméně 40 % ve srovnání s rokem 1990.⁵⁸

Česká republika je samostatně i jako členský stát Evropské unie signatářem Pařížské dohody. Nicméně Česká republika neplní dostatečně své závazky z Pařížské dohody. A není sama.⁵⁹ Žádná ze zemí, která se zavázala k plnění Pařížské dohody, neplní své závazky dostatečně k tomu, aby byl splněn cíl max. 1,5°C oteplení. Pokud se to v nadcházejících několika letech nezlepší, planeta míří k oteplení mezi 2°C až 3°C.⁶⁰

Od roku 1995 se na základě čl. 7 UNFCCC každoročně koná Konference stran UNFCCC (*Conference of Parties*, dále „COP“)⁶¹. V rámci COP jsou státy pravidelně vyzývány k dodržování závazků z Pařížské dohody. Nicméně COP většinou nedostojí očekáváním.⁶² COP 27, která se konala v listopadu 2022 v egyptském Sharm el-Sheikh, se střetla se smíšenými reakcemi. Nezaznamenala v podstatě žádný posun v mitigaci klimatické změny, zejména omezování produkce emisí skleníkových plynů.⁶³ Naopak pozitivem je, že průlom nastal v založení tzv. *Loss and Damage Fund* pro zranitelné země zasažené dopady klimatické změny.⁶⁴

---

⁵⁸ Submission by Germany and the European Commission on behalf of the European Union and Its Member States, ze dne 17.12.2020 [online]. Dostupné z: https://unfccc.int/sites/default/files/NDC/2022-06/EU_NDC_Submission_December%202020.pdf

⁵⁹ CLIMATE ACTION TRACKER. Countries [online]. Climate Action Tracker ©2023. [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://climateactiontracker.org/countries/>

⁶⁰ UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME, 2021. *The State of Climate Ambition. Nationally Determined Contributions (NDC): Global Outlook Report 2021* [online]. New York. [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: https://climatepromise.undp.org/sites/default/files/research_report_document/State%20of%20Climate%20Ambition.pdf

⁶¹ ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. Conference of Parties (COP). *United Nations: Climate Change* [online]. United Nations, ©2023. [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: <https://unfccc.int/process/bodies/supreme-bodies/conference-of-the-parties-cop>

⁶² ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. Climate Plans Remain Insufficient: More Ambitious Action Needed Now. *United Nations: Climate Change* [online]. United Nations, ©2023. [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: <https://unfccc.int/news/climate-plans-remain-insufficient-more-ambitious-action-needed-now>

⁶³ DODDS, Felix a SPENCE, Chris. Was COP 27 a Success or a Failure? In: *Global Issues* [online]. 24.11.2022 [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: <https://www.globalissues.org/news/2022/11/24/32507#:~:text=COP%2027%20failed%20to%20deliver,urgent%20action%20keeps%20getting%20stronger>

⁶⁴ ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. COP 27 Reaches Breakthrough Agreement on New „Loss and and Damage“ Fund for Vulnerable Countries. *United Nations: Climate Change* [online]. United Nations, ©2023. [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: <https://unfccc.int/news/cop27-reaches-breakthrough-agreement-on-new-loss-and-damage-fund-for-vulnerable-countries>

2. KLIMATICKÉ ŽALOBY

Nedodržování mezinárodních závazků, nedostatek vnitrostátní úpravy nebo její nedodržování a zvyšující se urgence klimatické krize vyústily v potřebu řešení klimatické změny i před soudními a quasi-soudními orgány.

Klimatické žaloby nejsou speciálním typem žaloby. Mohou mít podobu žalob soukromoprávních i veřejnoprávních. Protože jsou klimatické žaloby celosvětový fenomén, mohou nabývat mnoha podob podle té které jurisdikce. Vymezení pojmu klimatické žaloby a dělení relevantního pro kontext českého právního řádu je předmětem této kapitoly.

Klimatické žaloby se poprvé objevily v USA na konci osmdesátých let minulého století, v devadesátých letech se začaly rozšiřovat i ve světě.⁶⁵ USA byly epicentrem klimatických žalob a po dlouhá léta byly případy z USA považovány za prototypy a inspiraci pro další žaloby. Dodnes pocházejí tři čtvrtiny všech případů globálně z USA, na druhém místě je Austrálie.⁶⁶

V posledních letech se klimatické žaloby rozšiřují do celého světa a navzájem se inspirují. Zejména případy *Urgenda Foundation v. State of the Netherlands* (dále též „*Urgenda*“), *Commune de Grande-Synthe v. France* a *Neubauer et al. v. Germany* (dále též „*Neubauer*“) jsou skloňovány v žalobách po celé Evropě, a inspirují podobné žaloby i v Asii, Africe a Jižní Americe.⁶⁷

Především je důležité zmínit, že klimatické žaloby mohou být i žaloby, u nichž je cílem žalobců bojovat proti opatřením a politikám zaměřeným na boj s klimatickou krizí⁶⁸ (např. *West Virginia v. EPA* nebo *RWE v. the Netherlands*). Tyto žaloby nejsou předmětem této práce, přesto mohou být pro ilustraci okrajově zmíněny.

---

⁶⁵ SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2021. *Global trends in climate change litigation: 2021 snapshot* [online]. Londýn: Grantham Research Institute on Climate Change and the Environment and Centre for Climate Change Economics and Policy, London School of Economics and Political Science. [cit. 2023-02-05]. Dostupné z: https://www.lse.ac.uk/granthaminstitute/wp-content/uploads/2021/07/Global-trends-in-climate-change-litigation_2021-snapshot.pdf

⁶⁶ SETZER, Joana, NARULLA, Harj, HIGHAM, Catherine a BRADEEN, Emily, 2022. *Climate litigation in Europe. A summary report for the European Union Forum of Judges for the Environment* [online]. Londýn: Grantham Research Institute on Climate Change and the Environment and Policy, London School of Economics and Political Science. s. 2 [cit. 2023-03-09]. Dostupné z: https://www.lse.ac.uk/granthaminstitute/wp-content/uploads/2022/12/Climate-litigation-in-Europe_A-summary-report-for-the-EU-Forum-of-Judges-for-the-Environment.pdf

⁶⁷ Ibid., s. 3.

⁶⁸ SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2022. *Global trends in climate change litigation: 2022 snapshot* [online]. Londýn: Grantham Research Institute on Climate Change and the Environment and Centre for Climate Change Economics and Policy, London School of Economics and Political Science.

Klimatická změna může být přímým a jediným předmětem žaloby (dnes stále častěji), ale i nepřímým předmětem. Například v případě *Envol Vert et al v. Casinos* je klimatická změna pouze jedním z problémů v jednání společnosti *Casino Supermarket Group* (společnost se prostřednictvím svého dodavatelského řetězce podílela na odlesňování v Amazonském deštném pralesu).⁶⁹

Co zahrnout mezi klimatické žaloby a co již ne je sporné. Pořád vznikají nové národní a regionální databáze⁷⁰, a každá používá jinou definici a jinou metodologii. Jako příklad sporu, který nespadá do definice většiny databází, nicméně může mít značný vliv na klima, můžeme uvést případ před ekvádorským ústavním soudem týkající se „práv přírody“ (*rights of nature*). Předmětem žaloby byla otázka, zda těžební činnost kanadské společnosti *Cornerstone* může zasáhnout do práv rezervace lesů *Los Cedros*, jednoho z nejrozmanitějších habitatů ve světě. *Los Cedros* a další tropické lesy hrají významnou roli v zachytávání uhlíku, tento případ tak bude pravděpodobně mít značný dopad na klimatickou politiku v Ekvádoru i jinde, pod typické klimatické žaloby ale nespadá.⁷¹

Databáze většinou nezahrnují případy, u nichž je klimatická změna pouze „náhodným“ nebo relevantním předmětem, ale není uvedena explicitně. Nicméně i takové žaloby mohou výrazně ovlivnit vnitrostátní adaptaci na klimatickou změnu a mitigaci klimatické změny. V některých případech může být klimatická změna výslovným sekundárním motivem, například v případech týkajících se nebezpečných úrovní znečištění ovzduší. Žaloby mohou také mít důsledky pro adaptaci nebo mitigaci, např. u frakování, i když se klimatické změny výslovně vůbec netýkají. To je dáno i prostupujícím charakterem klimatické změny.⁷²

[cit. 2023-02-05]. Dostupné z: <https://www.lse.ac.uk/granthaminstitute/publication/global-trends-in-climate-change-litigation-2022/>

⁶⁹ Ibid., s. 18.

⁷⁰ Tato práce čerpá zejména ze dvou databází: *the Climate Change Laws of the World* (CCLW) provozovaná *the Grantham Research Institute on Climate Change and the Environment*, a *the United States Climate Litigation Database*, provozovaná *the Sabin Center for Climate Change Law*.

⁷¹ SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2022. *Global trends in climate change litigation: 2022 snapshot*. op. cit., s. 25.

⁷² SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2021. *Global trends in climate change litigation: 2021 snapshot*. op. cit., s. 16.

2.1. Obecné vymezení, charakteristika

Podle české soukromoprávní teorie je žaloba „[z] procesního hlediska procesním úkonem, jímž se žalobce obrací na soud se žádostí o poskytnutí právní ochrany proti určitému odpůrci (žalovanému).“⁷³

Pro účely této práce je žaloba zkratkou pro žalobu, návrh, ústavní stížnost, kasační stížnost, stížnost před mezinárodními soudy a orgány, obžalobu v trestním řízení, *petition* v *common law* jurisdikcích apod.⁷⁴

Definice pojmu klimatické žaloby (můžeme se setkat i s pojmem klimatická litigace) je tolik, co autorů věnujících se této problematice.⁷⁵

V roce 2022 vyšel již počtvrté dokument autorek Joana Setzer a Catherine Higham s názvem „*Global trends in climate change litigation: snapshot 2022*“, který shrnuje vývoj v oblasti klimatických žalob za období od května 2021 do května 2022. Setzer a Higham (2022) používají následující definici: „[...] klimatické žaloby zahrnují případy před soudními a quasi-soudními orgány, jejichž předmětem jsou vědecké, politické či právní aspekty klimatické změny.“⁷⁶

V obdobném dokumentu z roku 2021 Setzer a Higham (2021) poskytují širokou definici klimatických žalob: „Široká definice klimatických žalob zahrnuje žaloby před správními, soudními nebo jiným vyšetřovacími orgány, před vnitrostátními a mezinárodními soudy a orgány, které nastolují právní nebo faktické problémy týkající se vědy, adaptace či mitigace ve vztahu ke klimatické změně.“⁷⁷

---

⁷³ WINTEROVÁ, Alena a MACKOVÁ, Alena et al. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. s.190. ISBN 978-80-7502-298-1

⁷⁴ To platí obdobně pro slova „žalobce“ a „žalovaný“

⁷⁵ PEEL, Jacqueline a OSOFSKY, Hari M. Climate Change Litigation. In: *Annual Review of Law and Social Science* [online]. 2020, vol. 16. s. 23. [cit. 2023-02-03]. Dostupné z: <https://www.annualreviews.org/doi/abs/10.1146/annurev-lawsocsci-022420-122936>

⁷⁶ SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2022. *Global trends in climate change litigation: 2022 snapshot*. op.cit., s. 6.

„We consider climate change litigation to include cases before judicial and quasi-judicial bodies that involve material issues of climate change science, policy, or law.“

⁷⁷ SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2021. *Global trends in climate change litigation: 2021 snapshot*. op. cit., s. 8.

„Climate litigation broadly defined includes lawsuits brought before administrative, judicial and other investigatory bodies, in domestic and international courts and organisations, that raise issues of law or fact regarding the science of climate change and climate change mitigation and adaptation efforts.“

Jedno z nejlepších znázornění pro pochopení klimatických žalob v odborné literatuře nalezneme v Setzer et al. (tento model používají i Peel a Osofsky⁷⁸). Celá materie klimatických žalob je v tomto schématu představována čtyřmi soustřednými kruhy, od případů, ve kterých je klimatická změna primárním problémem, až po případy, které mohou mít významný dopad na klimatickou změnu, ale nezmiňují jí výslovně.⁷⁹

Podle zprávy UNEP s názvem „*Global Climate Litigation Report: 2020 Status Report*“, spadají pod pojem klimatické žaloby „[...] případy, které vznášejí meritorní nebo procesní otázky týkající se mitigace, adaptace nebo vědy klimatické změny. Jsou to žaloby projednávané před různými správními, soudními či jinými adjudikatorními orgány. Tyto případy jsou typicky spojovány s výrazy jako klimatická změna, globální oteplování, globální změna, skleníkové plyny a zvyšování hladin oceánů. Zahrnují i případy, které se týkají klimatické změny, nicméně tyto výrazy nejsou explicitně zmíněny.“⁸⁰

Pouikli definuje klimatické žaloby jako heterogenní a rozmanitou skupinu případů týkajících se klimatické změny projednávaných před soudy, regulačními orgány a jejich tribunály. Konkrétně se jedná o případy požadující odpovědnost či náhradu újmy, nebo případy napadající právní nástroje před soudem s cílem dosažení cíle max. 1,5°C oteplení. Nicméně prostupujícím důvodem klimatických žalob je, aby soudy převzaly svou roli v přisuzování odpovědnosti vládám a korporacím za jejich nedostatečné kroky v boji s klimatickou změnou, a ve výsledku tak i vyrovnání

---

⁷⁸ PEEL, Jacqueline a OSOFSKY, Hari M. Climate Change Litigation. In: *Annual Review of Law and Social Science* [online]. 2020, vol. 16. s. 23. [cit. 2023-03-09]. Dostupné z: <https://www.annualreviews.org/doi/abs/10.1146/annurev-lawsocsci-022420-122936>

⁷⁹ SETZER, Joana, NARULLA, Harj, HIGHAM, Catherine a BRADEEN, Emily, 2022. *Climate litigation in Europe. A summary report for the European Union Forum of Judges for the Environment*. op. cit., s. 1.

⁸⁰ UNEP, 2020. *Global Climate Litigation Report: 2020 Status Report* [online]. Nairobi. s. 6 [cit. 2023-03-05]. Dostupné z: <https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/34818/GCLR.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
„This report considers “climate change litigation” to include cases that raise material issues of law or fact relating to climate change mitigation, adaptation, or the science of climate change. Such cases are brought before a range of administrative, judicial, and other adjudicatory bodies. These cases are typically identified with keywords like climate change, global warming, global change, greenhouse gas, GHGs, and sea level rise, but where cases actually raise issues of law or fact related to climate change but do not use those specific terms, they are included“

chybějící politické vůle a konání, jakož i nedostatek efektivního vymáhání existujících opatření.⁸¹

Podle Golnaraghi et al. jsou klimatické žaloby případy projednávané před administrativními, soudními a jinými vyšetřovacími orgány, finančními dozorovými orgány a ombudsmany, nebo před vnitrostátními nebo mezinárodními soudy a organizacemi, které vznášejí právní nebo faktické otázky vědy o klimatické změně, mitigaci klimatické změny a adaptačních snahách.⁸²

Jedna z nejčastěji citovaných definic pochází od autorů Markell a Ruhl, kteří ve svém článku⁸³ poskytují širší i užší definici. Širší vymezení zahrnuje veškeré žaloby motivované znepokojením nad klimatickou změnou nebo klimatickou politikou. Markell a Ruhl sami uznávají, že tato definice je příliš široká a přiklánějí se k užší definici. Podle užšího vymezení je klimatická žaloba jakákoliv žaloba projednávaná před federálními, státními, kmenovými nebo lokálními správními nebo soudními orgány, ve kterých podání žalobců nebo rozhodnutí orgánu přímo a výslovně nastoluje právní nebo faktické otázky týkající se klimatických politik nebo příčin a dopadů klimatické změny. Tuto užší definici používá i Balounová.⁸⁴

---

⁸¹ POUIKLI, Kleoniki. Editorial: a short history of the climate change litigation boom across Europe. In: *ERA Forum* [online]. 2021. č. 22, s. 569-586. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-022-00700-1>

„Climate change litigation refers to a heterogeneous and diverse group of climate change-related cases before courts as well as regulatory bodies and their tribunals. More specifically, there are cases seeking accountability, others aiming at damage reparation and others focusing on testing legal tools in the courtroom for the achievement of the 1.5 °C objective. Nevertheless, the overarching rationale underlying climate cases is that courts can assume the rightful role in holding governments and companies accountable for their insufficient action on the climate challenge and, by extension, offsetting the missing political will and engagement as well as the lack of effective enforcement of the existing climate provisions.“

⁸² GOLNARAGHI, Maryam et al. 2021. *Climate Change Litigation – Insights into the evolving global landscape* [online]. Ženeva: The Geneva Association. s. 11. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: https://www.genevaassociation.org/sites/default/files/research-topics-document-type/pdf_public/climate_litigation_04-07-2021.pdf

„Cases brought before administrative, judicial and other investigatory bodies, financial supervisory authorities and ombudsman schemes or in domestic or international courts and organisations, that raise issues of law or facts regarding the science of climate change and climate change mitigation and adaptation efforts.“

⁸³ MARKELL, David a RUHL, J.B. An Empirical Assessment of Climate Change In The Courts: A New Jurisprudence Or Business As Usual? In: *Florida Law Review* [online]. 2012, č. 64, s.26-27. [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <http://scholarship.law.ufl.edu/flr/vol64/iss1/2>

Užší definice: „[...] any piece of federal, state, tribal, or local administrative or judicial litigation in which the party filings or tribunal decisions directly and expressly raise an issue of fact or law regarding the substance or policy of climate change causes and impacts.“

⁸⁴ BALOUNOVÁ, Eva. Klimatická litigace. In: MÜLLEROVÁ, H. a kol. *Klimatické právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 592. ISBN: 978-80-7676-580-1.

Z kombinace těchto definic vychází i tato práce. Pro účely této práce se klimatickou žalobou rozumí žaloba podaná před vnitrostátními nebo mezinárodními soudy, quasi-soudními nebo administrativními orgány, jejíž cílem je dosáhnout pozitivního výsledku pro boj s klimatickou změnou, v níž je klimatická změna zmíněna výslovně, nebo pokud zmíněna není, má případ i přesto na klimatickou změnu přímý dopad.

2.2. Dělení klimatických žalob

Vymezit jednotné dělení (typologii) klimatických žalob je v podstatě nemožné. Klimatické žaloby dnes nalezneme v mnoha jurisdikcích po celém světě. Odlišnost právních kultur a právních nástrojů v jednotlivých zemích znamená, že neexistuje jedno definitivní rozdělení. V této podkapitole přiblížím několik dělení, se kterými pracuje odborná literatura, a na závěr poskytnu vlastní dělení, kterým se řídí tato práce.

Klimatické žaloby můžeme dělit podle různých kritérií, zda jsou to žaloby práva soukromého nebo veřejného, případně mezinárodního práva (viz třetí a čtvrtá kapitola), podle žalobců a žalovaných, podle předmětu žaloby, žalobního důvodu, podle použitých strategií, podle orgánu, který rozhoduje, podle předmětu sporu, nebo podle mnoha dalších kritérií.

I když hlavním motivem některých žalob může být snaha o větší klimatickou akci, ze strategických důvodů se žalobci mohou vyhýbat explicitním zmínkám změny klimatu (případ *ClientEarth v. Enea*).⁸⁵

Podle práva, na základě něž je žalováno, je soukromoprávní a veřejnoprávní dělení relevantní téměř výlučně pro vnitrostátní žaloby. U mezinárodních a regionálních orgánů to jsou mezinárodněprávní závazky (především lidskoprávní).

Žalobcem bývají typicky nevládní neziskové organizace, fyzické osoby, soukromoprávní korporace či vláda. V posledních letech roste počet žalob podaných neziskovými organizacemi a fyzickými osobami, případně oběma společně. Specifickými skupinami fyzických osob jako žalobců v klimatických žalobách jsou také děti či mladí lidé, senioři a seniorky, případně dokonce budoucí generace či lidé žijící

---

⁸⁵ Ibid., s. 597.

v jiných zemích. Žalobcem ovšem může být i obec, tak jako v případě *Commune de Grande-Synthe v. France*⁸⁶ a české klimatické žaloby (viz šestá kapitola).⁸⁷

Na straně žalovaných bývá typicky vláda, nicméně důležitou skupinu tvoří také žaloby proti soukromoprávním korporacím.

Orgánem projednávajícím žalobu mohou být vnitrostátní, mezinárodní i regionální soudy, quasi-soudní orgány, administrativní orgány (stavební úřady, orgány ochrany přírody, orgány ochrany spotřebitele apod.), ombudsmeni, rozhodčí soudy či mediátoři. Většina dodnes podaných klimatických žalob byla projednávána před vnitrostátními soudy, ale mnoho žalob již bylo podáno i k regionálním či mezinárodním soudům či mimosoudním orgánům.⁸⁸

Podle předmětu sporu se klimatické žaloby většinou týkají mitigace klimatické změny, ovšem jsou i případy týkající se adaptace na změnu klimatu (např. případ *ExxonMobil*). Klimatické žaloby se ovšem mohou zabývat i otázkou lidských práv, migrace způsobené změnou klimatu, ochrany jednotlivých složek životního prostředí (typicky lesa) apod. Klimatické žaloby deklarující porušení lidských práv jsou podávány většinou proti státům, ale některé i proti soukromým společnostem (např. případ *Milieudefensie et al. v. Royal Dutch Shell plc.* (dále též „*Milieudefensie v. Shell*“)).⁸⁹

Na tomto místě představím několik dělení, která nalezneme v odborné literatuře nebo databázích klimatických žalob, a to především většinou podle zvolených strategií a předmětu sporu.

Zpráva UNEP⁹⁰ o klimatických žalobách uvádí následující typy klimatických sporů:

- spotřebitelské a investiční spory (*consumer and investor fraud claims*),
- události způsobené extrémními výkyvy počasí (*extreme weather events*),
- spory navazující na předcházející soudní rozhodnutí (*courts' orders will raise new challenges*),

---

⁸⁶ Žaloba ke Státní radě Francie. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/commune-de-grande-synthe-v-france/>

⁸⁷ BALOUNOVÁ, Eva. Klimatická litigace. In: MÜLLEROVÁ, H. a kol. *Klimatické právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 595-596. ISBN: 978-80-7676-580-1.

⁸⁸ Ibid., s. 597.

⁸⁹ Ibid., s. 596.

⁹⁰ UNEP, 2020. *Global Climate Litigation Report: 2020 Status Report*. op. cit., s. 28.

- právo a věda klimatické atribuce (*the law and science of climate attribution*),
- spory před mezinárodními adjudikatorními orgány (*international adjudicatory bodies*).

Další časté dělení odborné literatury je na strategické a nestrategické žaloby, nebo také žaloby sledující pouze soukromé zájmy (podrobně viz následující podkapitola).⁹¹ Strategické žaloby jsou případy, ve kterých jdou žalobcovi důvody pro podání žaloby nad pouhé zájmy jednotlivce, a cílí na širší změnu ve společnosti. Strategické žaloby jsou typicky doprovázeny silnou mediální kampaní. Žalobci strategických žalob mají typicky jednu ze tří motivací:

- podpora klimatické akce - přimět vlády nebo korporace k přijetí ambicióznějších emisních cílů, nebo implementace klimatických politik a standardů,
- protiregulační - oddálit nebo zabránit klimatické akci,
- spravedlivá transformace - znepokojení nad nerovnoměrným rozložením dopadů klimatické změny.⁹²

Pouikli⁹³ rozlišuje tři typy klimatických žalob: žaloby proti vládám, žaloby proti *decision makers* a žaloby v soukromém sektoru. Dále pak Pouikli dělí klimatické žaloby podle důvodů žaloby, kterými mohou být porušení mezinárodních povinností, ústavní a lidská práva, soukromoprávní delikt nebo správní právo.

Markell a Ruhl⁹⁴ uvádějí tyto kategorie klimatických žalob: hmotněprávní úprava mitigace a její vynucení, hmotněprávní úprava adaptace a její vynucení, procesní monitoring, posuzování vlivů a poskytování informací, odpovědnost a identifikace zdrojů ohrožených klimatickou změnou.

⁹¹ GOLNARAGHI, Maryam et al. 2021. *Climate Change Litigation – Insights into the evolving global landscape* [online]. Ženeva: The Geneva Association. s. 18. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: https://www.genevaassociation.org/sites/default/files/research-topics-document-type/pdf_public/climate_litigation_04-07-2021.pdf

⁹² SETZER, Joana, NARULLA, Harj, HIGHAM, Catherine a BRADEEN, Emily, 2022. *Climate litigation in Europe. A summary report for the European Union Forum of Judges for the Environment*. op. cit., s. 11.

⁹³ POUIKLI, Kleoniki. Editorial: a short history of the climate change litigation boom across Europe. In: *ERA Forum* [online]. 2021. č. 22, s. 569-586. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-022-00700-1>

⁹⁴ MARKELL, David a RUHL, J.B. An Empirical Assessment of Climate Change In The Courts: A New Jurisprudence Or Business As Usual? In: *Florida Law Review* [online]. 2012, č. 64, s.30. [cit. 2023-03-19]. Dostupné z: <http://scholarship.law.ufl.edu/flr/vol64/iss1/2>

Savaresi a Setzer⁹⁵ dělí klimatické žaloby podle toho, zda klimatická změna hraje hlavní, okrajovou nebo náhodnou (*incidental*) roli v žalobě. Klimatická změna má hlavní roli, pokud je základem celé žaloby a argumentů žalobců. Okrajovou roli hraje, pokud žaloba zmiňuje klimatickou změnu, nicméně hlavním předmětem žaloby je jiná záležitost. Náhodným tématem je klimatická žaloba v žalobách, které klimatickou změnu výslovně nezmiňují, nicméně výsledek žaloby má na ni vliv (např. deforestace, uhelné elektrárny). Databáze klimatických žalob takové žaloby většinou nezahrnují.

Databáze *Sabin Center for Climate Change Law*⁹⁶ dělí klimatické žaloby podle subjektů na žaloby proti vládám, proti korporacím a proti jednotlivcům. Skupinu žalob proti vládám pak databáze dělí podle podstaty sporu do několika kategorií. Kategoriemi s největším počtem žalob jsou snižování emisí skleníkových plynů a obchodování s povolenkami na emise, environmentální posuzování a povolování, a lidská práva.

První kategorií klimatických žalob proti vládám je spravedlivá transformace (*just transition*). Jako příklad můžeme uvést případ *Mexican Center for Environmental Law (CEMDA) v. Ministry of Energy and Others (on the Energy Sector Program 2022)*⁹⁷. Otázkou bylo, zda pravidla pro mexický energetický sektor porušují lidská práva tím, že podporují fosilní paliva na úkor obnovitelných zdrojů a nezahrnují strategie spravedlivé energetické transformace.

Další kategorií jsou žaloby týkající se energetického sektoru (*energy and power*). Příkladem je případ *Hindustan Zinc Ltd. v. Rajasthan Electricity Regulatory Commission*⁹⁸. Nejvyšší soud potvrdil platnost nařízení, která ukládala společnosti nakupovat část elektrické energie z obnovitelných zdrojů. Stát a jeho součásti mají povinnost chránit životní prostředí a zaručit zdravé životní prostředí pro obyvatele a rezidenty.

---

⁹⁵ SAVARESI, Annalisa a SETZER, Joana. Mapping the Whole of the Moon: An Analysis of the Role of Human Rights in Climate Litigation. In: *SSRN* [online]. 22.3.2021, s. 7. [cit. 2023-03-21]. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3787963

⁹⁶ Sabin Center for Climate Change Law. Global Climate Change Litigation [online]. Sabin Center for Climate Change Law, ©2023. [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-climate-change-litigation/>

⁹⁷ Mexican Center for Environmental Law (CEMDA) v. Ministry of Energy and Others. Amparo No. 650/2022 ze dne 22.6.2022. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/mexican-center-for-environmental-law-cemda-v-ministry-of-energy-and-others-on-the-energy-sector-program-2022/>

⁹⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Indie ze dne 13.5.2015, sp. zn. 4417 of 2015. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/hindustan-zinc-ltd-v-rajasthan-electricity-regulatory-commission/>

Malou skupinu případů tvoří environmentální kriminalita (*environmental crimes*).

Čtvrtá kategorie se týká obchodu a investování (*trade and investment*). V případě *Altius Royalty Corporation et al. v. Her Majesty the Queen in Right of Alberta et al.*,⁹⁹ kanadský soud odmítl argument žalobců, že nařízením vyřazení výroby elektrické energie z uhlí došlo k *de facto* vyvlastnění jejich výnosů z uhelného dolu.

Pátá kategorie obsahuje žaloby mající za cíl dosažení snížování emisí skleníkových plynů a obchodování s povolenkami na emise (*GHG emissions reduction and trading*). Jako příklad můžeme uvést případ *Ruling on the constitutionality of state "green taxes" in Zacatecas*,¹⁰⁰ ve kterém mexický Nejvyšší soud potvrdil ústavnost „zelené daně“, kterou zavedla vláda státu Zacatecas. Vláda přitom nezasáhla do pravomocí federálního Kongresu, a daň je pouhým promítnutím principu „*polluter pays*“.

Předmětem klimatických sporů může být i právo na informace (*access to information*), jak tomu bylo v případě *Greenpeace France v. France*.¹⁰¹ Komise pro přístup k administrativním dokumentům dala za pravdu organizaci Greenpeace a nařídila muzeu Louvre (jako veřejné instituci) poskytnout některé environmentálně relevantní dokumenty. Konkrétně se Greenpeace domníval, že Louvre neplní své povinnosti při přijímání sponzorských darů od společností obchodujících s ropou a zemním plynem.

Kategorií s největším počtem klimatických žalob je environmentální posuzování a povolování (*environmental assessment and permitting*). Příkladem může být případ *D. G. Khan Cement Company v. Government of Punjab*,¹⁰² kdy pákistánský Nejvyšší soud potvrdil rozhodnutí vlády provincie Punjab o zákazu budování nových nebo rozšiřování stávajících cementáren v environmentálně citlivých oblastech. Soud zdůraznil důležitost posuzování dopadů na klima či vodní zdroje ve vládním rozhodování. Do této kategorie spadá i spor České republiky a Polska kvůli dolu Turów u SDEU, jehož důvodem bylo

---

⁹⁹ Rozhodnutí Court of Queen's Bench of Alberta ze dne 4.1.2021, sp. zn. 2022 ABQB 255. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/altius-royalty-corporation-et-al-v-her-majesty-the-queen-in-right-of-alberta-et-al/>

¹⁰⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20.2.2020, sp. zn. Amparo en Revisión 888/2018. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/ruling-on-the-constitutionality-of-state-green-taxes-in-zacatecas/>

¹⁰¹ Rozhodnutí francouzské Komise pro přístup k administrativním dokumentům ze dne 6.1.2022, sp. zn. 20216119. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/greenpeace-france-v-france/>

¹⁰² Rozhodnutí Nejvyššího soudu Pákistánu ze dne 15.4.2021, sp. zn. C.P.1290-L/2019. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/d-g-khan-cement-company-v-government-of-punjab/>

zejména nedodržení pravidel pro přeshraniční environmentální posuzování. Česká republika nicméně svůj návrh stáhla.¹⁰³

Významnou kategorií jsou žaloby opírající se o lidskoprávní argumenty. Jedná se například o případy před Evropským soudem pro lidská práva (dále „ESLP“), případy *Urgenda*, *Neubauer*, *Ashgar Leghari v. Federation of Pakistan* (dále též „*Leghari*“)¹⁰⁴ nebo *Shrestha v. Office of the Prime Minister et al.* (dále též „*Shrestha*“).¹⁰⁵ V posledně jmenovaném případě nepálský Nejvyšší soud rozhodl, že nedostatek klimatické legislativy zasáhl do ústavních práv žalobce na důstojný život a čisté a zdravé životní prostředí. V návaznosti na rozhodnutí přijala nepálská vláda v roce 2019 zákony na ochranu životního prostředí a ochranu lesů.

Specifickou žalobou v této kategorii je *Children's Petition to the United Nations Secretary-General to Declare a Climate Emergency*.¹⁰⁶ V listopadu 2021 podala skupina čtrnácti mladých klimatických aktivistů z celého světa žádost o vyhlášení stavu klimatické nouze (úroveň 3) ke Generálnímu tajemníkovi OSN. Vyhlášení stavu nouze na úrovni 3 (nejvyšší úroveň stavu nouze OSN) by znamenalo umístění řešení klimatické krize na vrchol agendy všech agentur OSN. To znamená, že finanční, materiální i personální zdroje by mohly být urychleně uvolňovány k zabezpečení pomoci a expertízy pro klimaticky nejzranitelnější země. OSN by taky mohla pomáhat zemím urychleně plnit jejich klimatické cíle. Generální tajemník OSN o žádosti zatím nerozhodl.

Devátou kategorií je oblast nedostatečné adaptace (*failure to adapt*). V případě *Tsama William and Others v. Uganda's Attorney General and Others*¹⁰⁷ jsou žalobci obětmi opakujících se sesuvů půdy v regionu Bududa v Ugandě. Podle žalobců jsou tyto sesuvy půdy způsobeny nedostatkem efektivních opatření v regionu ze strany ugandské i místní vlády. Jejich konání i opomenutí tak zasáhlo do základních práv žalobců.

---

¹⁰³ Žaloba k Soudnímu dvoru Evropské unie ze dne 26.2.2021, sp. zn. C-121/21. Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?num=C-121/21>

¹⁰⁴ Rozhodnutí Vrchního soudu v Lahore (Pákistán) ze dne 25.1.2018, sp. zn. W.P. No. 25501/201. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/ashgar-leghari-v-federation-of-pakistan/>

¹⁰⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Nepálu ze dne 25.12.2018, sp. zn. 074-WO-0283. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/shrestha-v-office-of-the-prime-minister-et-al/>

¹⁰⁶ Žádost o vyhlášení stavu klimatické nouze ze dne 10.11.2021. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/childrens-petition-to-the-united-nations-secretary-general-to-declare-a-climate-emergency/>

¹⁰⁷ Žaloba k Vrchnímu soudu v Mbale ze dne 5.3.2021, sp. zn. No. 024 of 2020. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/tsama-william-and-others-v-ugandas-attorney-general-and-others/>

Poslední kategorií žalob proti vládám je ochrana biodiverzity (*protecting biodiversity*), kde nalezneme probíhající případ *ClientEarth and Ecologistas en Acción v. Spain*,¹⁰⁸ kdy v říjnu 2021 podaly organizace *ClientEarth* a *Ecologistas en Acción* stížnost k Evropské komisi ohledně znečištění ze zemědělské činnosti v laguně *Mar Menor* ve Španělsku. Podle stěžovatelů Španělsko porušuje rámcovou směrnici o vodách¹⁰⁹ a směrnici o ochraně vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů¹¹⁰. Evropská komise zahájila řízení pro porušení povinnosti podle čl. 258 SFEU. Protože Španělsko ve lhůtě nedostatky neodstranilo, Komise v prosinci 2021 postoupila věc k SDEU.¹¹¹

Žaloby proti soukromoprávním korporacím představují rozmanitou skupinu zajímavých případů, například rozhodnutí *ASA Ruling on Ryanair Ltd t/a Ryanair Ltd*¹¹². Letecká společnost Ryanair vysílala v roce 2019 ve Spojeném království sérii reklam, ve kterých se prezentovala jako „aerolinka s nejnižšími emisemi“ a chválila se „nízkými emisemi CO₂“. Podle britské *Advertising Standard Authority* byly tyto reklamy zavádějící pro nedostatek informací o tom, proč má Ryanair nižší emise než konkurence. V této kategorii nalezneme několik probíhajících sporů proti dalším velkým korporacím např. Volkswagen¹¹³, Mercedes Benz¹¹⁴, Holcim¹¹⁵ nebo Shell¹¹⁶.

Jednotlivci se na straně žalovaných objeví jenom výjimečně, a to především protestující trestně stíhaní za protesty pro podporu klimatické akce. Protestující byly

---

¹⁰⁸ Stížnost k Evropské komisi ze dne 6.10.2021. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/clientearth-and-ecologistas-en-accion-v-spain/>

¹⁰⁹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/60/ES ze dne 23. října 2000, kterou se stanoví rámeček pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky.

¹¹⁰ Směrnice Rady 91/676/EHS ze dne 12. prosince 1991 o ochraně vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů.

¹¹¹ Sdělení Evropské komise ze dne 2.12.2021. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_6265

¹¹² Rozhodnutí Advertising Standard Authority ze dne 5.2.2020, sp. zn. G19-1035778. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/asa-ruling-on-ryanair-ltd-t-a-ryanair-ltd/>

¹¹³ Kaiser, et al. v. Volkswagen AG. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/kaiser-et-al-v-volkswagen-ag/>

¹¹⁴ Deutsche Umwelthilfe (DUH) v. Mercedes-Benz AG. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/deutsche-umwelthilfe-duh-v-mercedes-benz-ag/>

¹¹⁵ Asmania et al. vs Holcim. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/four-islanders-of-pari-v-holcim/>

¹¹⁶ Greenpeace Canada v. Shell Canada. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/greenpeace-canada-v-shell-canada/>

ClientEarth v. Shell's Board of Directors. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/clientearth-v-shells-board-of-directors/>

zbavení obvinění za posprejování ústředí Shell¹¹⁷, protestování na rozestavěném terminálu pařížského letiska Charles de Gaulle¹¹⁸ nebo svěšování oficiálních portrétů francouzského prezidenta Emanuela Macrona pro jeho nečinnost v klimatických otázkách.¹¹⁹ Ve zbytkové kategorii databáze nalezneme například případ *Planet v. Bolsonaro*.

Databáze *Grantham Institute* dělí klimatické žaloby podle toho, zda se týkají adaptace, mitigace, zvládání rizik živelných pohrom (*disaster risk management*) nebo ztrát a škod (*loss and damage*).¹²⁰ Podle subjektů dělí databáze na klimatické žaloby proti korporacím (*Greenpeace Canada v. Shell Canada*,¹²¹ *ClientEarth v. Polska Grupa Energetyczna*,¹²² *Fridays for Future Estonia v. Eesti Energia*,¹²³ *Eco Oro Minerals Corp. v. Republic of Colombia*,¹²⁴ *Envol Vert et al. v. Casino*¹²⁵), a vládám (česká klimatická žaloba, *Urgenda, Indonesian Youths and others v. Indonesia*,¹²⁶ *Anton Foley and others v. Sweden*).¹²⁷ Na straně žalobců to mohou být jednotlivci (*Sacchi et al. v. Argentina et al.*, *Women from Huasco and Others v. the Government of Chile, Ministry of Energy, Environment and Health*,¹²⁸ *Smith v. Attorney-General*¹²⁹), nevládní organizace nebo nevládní organizace spolu s jednotlivci (*Duarte Agostinho, Greenpeace Nordic and Others v. Norway, Milieudefensie v. Shell*), a výjimečně i vlády

---

¹¹⁷ R v. Bramwell et al (“The Shell Six case”). Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/r-v-bramwell-et-al-the-shell-six-case/>

¹¹⁸ ADP Group (Paris Airports) v. Climate Activists. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/climate-activists-v-paris-airports/>

¹¹⁹ Décrochons Macron. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/decrochons-macron/>

¹²⁰ GRANTHAM RESEARCH INSTITUTE ON CLIMATE CHANGE AND THE ENVIRONMENT. Climate change laws of the world: Litigation cases [online]. LSE, ©2023. [cit. 2023-03-18]. Dostupné z: https://climate-laws.org/litigation_cases

¹²¹ Greenpeace Canada v. Shell Canada. Dostupné z: https://climate-laws.org/geographies/canada/litigation_cases/greenpeace-canada-v-shell-canada

¹²² ClientEarth v. Polska Grupa Energetyczna. Dostupné z: https://climate-laws.org/geographies/poland/litigation_cases/clientearth-v-polska-grupa-energetyczna

¹²³ Fridays for Future Estonia v. Eesti Energia. Dostupné z: https://climate-laws.org/geographies/estonia/litigation_cases/fridays-for-future-estonia-v-estoni-energia

¹²⁴ Eco Oro Minerals Corp. v. Republic of Colombia. Dostupné z: https://climate-laws.org/geographies/international/litigation_cases/eco-oro-minerals-corp-v-republic-of-colombia

¹²⁵ Envol Vert et al. v. Casino. Dostupné z: https://climate-laws.org/geographies/france/litigation_cases/envol-vert-et-al-v-casino

¹²⁶ Indonesian Youths and others v. Indonesia. Dostupné z: https://climate-laws.org/geographies/indonesia/litigation_cases/indonesian-youths-and-others-v-indonesia

¹²⁷ Anton Foley and others v. Sweden (Aurora Case). Dostupné z: https://climate-laws.org/geographies/sweden/litigation_cases/anton-foley-and-others-v-sweden-aurora-case

¹²⁸ Women from Huasco and Others v. the Government of Chile, Ministry of Energy, Environment and Health. Dostupné z: https://climate-laws.org/geographies/chile/litigation_cases/women-from-huasco-and-others-v-the-government-of-chile-ministry-of-energy-environment-and-health

¹²⁹ Smith v. Attorney-General. Dostupné z: https://climate-laws.org/geographies/new-zealand/litigation_cases/smith-v-attorney-general

(*Commune de Grande-Synthe v. France*). Nevládní organizace mohou být různé regionální i mezinárodní, nejčastěji např. *ClientEarth*¹³⁰, *Greenpeace*¹³¹, *Deutsche Umwelthilfe*¹³² nebo *Notre Affaire à Tous*¹³³.

Klimatické spory lze dělit rovněž podle toho, jaký je jejich výsledek. Výsledek může být pro řešení klimatické krize příznivý či nepříznivý.¹³⁴ Rovněž můžeme rozlišovat přímé a nepřímé regulační dopady (viz dále).¹³⁵

Pro účely této práce je nejdůležitější dělení podle orgánu, který žaloby projednává, a to zejména na mezinárodní a regionální orgány na straně jedné a vnitrostátní orgány na straně druhé. V kontextu českého právního řádu je nejlogičtější dělením vnitrostátních žalob patrně dělení na soukromoprávní a veřejnoprávní (a případně dle právních odvětví (trestněprávní, občanskoprávní, správněprávní apod.)

Při zkoumání klimatických žalob je významným aspektem jejich pozitivní či negativní výsledek (samotné žaloby a zároveň význam pro boj s klimatickou změnou). To do velké míry záleží i od toho, jakou strategii žalobci zvolí. Této problematice se věnuje následující podkapitola.

---

¹³⁰ *ClientEarth v Board of Directors of Shell*. Dostupné z: https://climate-laws.org/geographies/united-kingdom/litigation_cases/clientearth-v-board-of-directors-of-shell

ClientEarth v. Flemish Region. Dostupné z: https://climate-laws.org/geographies/belgium/litigation_cases/clientearth-v-flemish-region

¹³¹ *Greenpeace France v. France*. Dostupné z: https://climate-laws.org/geographies/france/litigation_cases/greenpeace-france-v-france

Greenpeace Argentina et. al., v. Argentina et. al. Dostupné z: https://climate-laws.org/geographies/argentina/litigation_cases/greenpeace-argentina-et-al-v-argentina-et-al

Greenpeace v. North Sea Transition Authority. Dostupné z: https://climate-laws.org/geographies/united-kingdom/litigation_cases/greenpeace-v-north-sea-transition-authority

¹³² *Deutsche Umwelthilfe (DUH) v. Bayerische Motoren Werke AG (BMW)*. Dostupné z: https://climate-laws.org/geographies/germany/litigation_cases/deutsche-umwelthilfe-duh-v-bayerische-motoren-werke-ag-bmw

Deutsche Umwelthilfe v. dm-drogerie markt GmbH + Co. KG. Dostupné z: https://climate-laws.org/geographies/germany/litigation_cases/deutsche-umwelthilfe-v-dm-drogerie-markt-gmbh-co-kg

Deutsche Umwelthilfe v. BP Europa SE. Dostupné z: https://climate-laws.org/geographies/germany/litigation_cases/deutsche-umwelthilfe-v-bp-europa-se

¹³³ *Notre Affaire à Tous and Others v. France*. Dostupné z: https://climate-laws.org/geographies/france/litigation_cases/notre-affaire-a-tous-and-others-v-france

Notre Affaire À Tous v. FIFA. Dostupné z: https://climate-laws.org/geographies/france/litigation_cases/notre-affaire-a-tous-v-fifa

¹³⁴ BALOUNOVÁ, Eva. Klimatická litigace. In: MÜLLEROVÁ, H. a kol. *Klimatické právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 594. ISBN: 978-80-7676-580-1.

¹³⁵ SETZER, Joana a BYRNES, Rebecca, 2020. *Global trends in climate change litigation: 2020 snapshot* [online]. Londýn: Grantham Research Institute on Climate Change and the Environment and Centre for Climate Change Economics and Policy, London School of Economics and Political Science. s. 23 [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: <https://www.lse.ac.uk/granthaminstitute/publication/global-trends-in-climate-change-litigation-2020-snapshot/>

2.3.Strategické žaloby

Odborníci, média i politici věnují největší pozornost tzv. strategickým klimatickým žalobám, tedy případům, ve kterých je motivem žalobců nejen jejich individuální zájem ale taky urychlení klimatických politik, šíření povědomí veřejnosti či změna chování vlád nebo průmyslu.¹³⁶ Strategické žaloby mohou mít za cíl podporu více ambiciózního snižování emisí, adaptačních strategií, nebo vytváření investičního prostředí, které je nepříznivé k novým projektům využívajícím fosilní paliva.¹³⁷

Setzer a Higham (2022) identifikují osm nejčastějších strategií, které žalobci využívají¹³⁸:

- vládní rámec (*government framework*)
Případy, které napadají implementaci nebo nedostatečné ambice klimatických cílů a politik, které mají dopad na celou ekonomiku a společnost (*Urgenda*).
- korporátní rámec (*corporate framework*)
Případy, jejichž cílem je odradit korporace od aktivit produkujících velké množství emisí, a to tím, že požadují změny ve způsobu řízení (*corporate governance*) a rozhodování. Soustřeďují se na celo-korporátní opatření a strategie, a často se opírají o lidská práva a klimatické standardy *due diligence* (*Milieudefensie v. Shell*).
- prosazování klimatických standardů (*enforcing climate standards*)
Případy, které mají za cíl zařazení klimatických otázek mezi mainstream politické problémy, a zároveň integraci klimatických standardů, otázek či principů do vládního rozhodování tak, aby se předcházelo opatřením a projektům škodlivým pro klima. Tyto případy jsou typicky, i když ne vždy, zaměřeny na mitigaci, mnohé se zaměřují na těžbu fosilních paliv a produkci energie z fosilních paliv. Více a více případů se věnuje zemědělství a změnám ve využívání půdy.
- veřejné finance (*public finance*)

---

¹³⁶ SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2022. *Global trends in climate change litigation: 2022 snapshot*. op. cit., s. 15.

¹³⁷ *Ibid.*, s. 16.

¹³⁸ *Ibid.*, s. 18.

Případy, které se snaží zabránit toku veřejných peněz do projektů, které nejsou v souladu s bojem proti klimatické změně (*Africa Climate Alliance et al. v. Minister of Mineral Resources and Energy et al. (#CancelCoal case)*).

- nedostatečná adaptace (*failure to adapt*)

Případy proti vládě či jinému subjektu z důvodu, že neberou dostatečně v potaz dopady klimatické krize při vytváření politik či opatření (*Nature Conservation Council v. New South Wales Minister for Water, Property and Housing*).

- kompenzace (*compensation*)

Případy, ve kterých žalobci žádají odškodnění od žalovaných pro jejich údajný podíl na klimatické změně (*Luciano Lliuya v. RWE*).

- *climate washing*

Případy, jejichž cílem je zajistit právní odpovědnost vlád i nevládních subjektů za jejich jednání nebo produkty, které klamavě tvrdí, že bojují s klimatickou změnou (*Australasian Centre for Corporate Responsibility v. Santos*).

- osobní odpovědnost (*personal responsibility*)

Tyto případy mají za cíl podnítit prioritizaci klimatických problémů u veřejnosti, a to přisuzováním osobní odpovědnosti konkrétním jednotlivcům za přispívání ke klimatické změně nebo za nedostatečné přizpůsobování se klimatickým rizikům (nebo i skupině jednotlivců, např. *ClientEarth v. Board of Directors of Shell*). Spadají sem i žaloby ze strany akcionářů a beneficentů penzijních fondů (*Ewan McGaughey v. Universities Superannuation Scheme Limited*), nebo případy trestní odpovědnosti (*Planet v. Bolsonaro*).

Nejčastější primární strategií je prosazování klimatických standardů. Případy z této skupiny se zaměřují na tři úrovně vládního rozhodování: sektorové politiky (*PSB et al v. Brazil* (odlesňování a lidská práva)), významná rozhodnutí týkající se aukcí nebo licencí, která mohou ovlivnit několik projektů (*Thomas and De Freitas v. Guyana*), a povolení pro jednotlivé projekty (*Sharma and others v. Minister for the Environment*). Nejčastějším žalovaným v těchto případech jsou vlády, nicméně mohou být směřovány

i proti společnostem (*ClientEarth v. Enea*), nebo proti vládám a společnostem současně.¹³⁹

Setzer a Higham (2021) identifikovaly následujících šest strategií: dodržování klimatických závazků (*compliance with climate commitments*), napadání projektů a politik (*challenging projects or policies*), ústavněprávní a lidskoprávní případy (*constitutional and human rights cases*), odpovědnost za újmu (*liability claims*), případy týkající se soukromoprávních korporací a finančních trhů (*corporate and financial market cases*), případy zaměřené na adaptaci (*adaptation-focused cases*).¹⁴⁰ Rozšířené strategie z roku 2022 vyjadřují lépe rozmanitost klimatických případů, zejména proto, že uvádějí osobní odpovědnost jako samostatnou kategorii a odlišují dodržování klimatických závazků ze strany vlád na straně jedné, a ze strany korporací na straně druhé.

Podle zprávy UNEP klimatické žaloby většinou spadají do jedné ze šesti kategorií: klimatická práva, vnitrostátní vymáhání, udržení fosilních paliv v zemi, korporátní odpovědnost, nedostatečná adaptace a vlivy adaptace, a uveřejňování klimatických informací a *greenwashing*¹⁴¹ (chybí tedy samostatná kategorie pro mitigační klimatickou legislativu (vládní rámec podle Setzer a Higham (2022)).

Klimatické žaloby se mohou zaměřovat i na velice specifické otázky, např.: klimatický žal (*La Rose v. Her Majesty the Queen*¹⁴²), skleróza multiplex (*Mex M v. Austria*) či větší zranitelnost seniorů při vlnách veder (*KlimaSeniorinnen v. Switzerland*).

Obecně můžeme říct, že většina globálních klimatických žalob se zabývá administrativními záležitostmi ohledně konkrétních projektů, přístupu k informacím,

---

¹³⁹ Ibid., s. 21.

¹⁴⁰ SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2021. *Global trends in climate change litigation: 2021 snapshot*. op. cit., s. 17.

¹⁴¹ UNEP, 2020. *Global Climate Litigation Report: 2020 Status Report*. op. cit. s. 13. (1) climate rights; (2) domestic enforcement; (3) keeping fossil fuels in the ground; (4) corporate liability and responsibility; (5) failure to adapt and the impacts of adaptation; and (6) climate disclosures and greenwashing

¹⁴² Rozhodnutí ve věci *La Rose v. Her Majesty the Queen*, sp. zn. T-1750-19. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/la-rose-v-her-majesty-the-queen/#:~:text=Her%20Majesty%20the%20Queen,-Filing%20Date%3A%202019&text=Summary%3A,a%20reasonable%20cause%20of%20action>

přijetí nových právních předpisů nebo politik adresujících změnu klimatu a její negativní dopady, ochranou klimatu a náhradou újm. ¹⁴³

2.4. Statistiky a trendy

Je v podstatě nemožné určit přesný počet klimatických žalob, tento údaj se může zásadně lišit i od toho, jak si klimatickou žalobu definujeme. Databáze *Grantham Institute* vychází z poměrně úzké definice ¹⁴⁴, přesto identifikuje až 2242 klimatických žalob. ¹⁴⁵

Odborná literatura (Setzer et al ¹⁴⁶, Setzer a Higham (2021) ¹⁴⁷, Peel a Osofsky, a další) vyjadřuje vývoj klimatických žalob v čase pomocí tzv. tří vln klimatických žalob.

Za první vlnu je považováno období mezi polovinou osmdesátých let minulého století a rokem 2005. Toto období zaznamenalo poměrně malé množství případů proti vládám, především v USA a Austrálii. Žaloby byly většinou správní žaloby napadající proces přijímání individuálních rozhodnutí, ve kterém nebyly zohledněny emise skleníkových plynů a jejich vliv na klimatickou změnu. Počet klimatických žalob v USA začal narůstat exponenciálně od rozhodnutí amerického Nejvyššího soudu ve věci *Massachusetts v. EPA*, ve kterém soud určil, že skleníkové plyny jsou látky znečišťující ovzduší (*air pollutant*) a spadají pod působnost zákona „*Clean Air Act*“ ¹⁴⁸

---

¹⁴³ MICHALOVIČ, Matúš. Nadácia Urgenda v. Holandsko – Rozhodnutie Najvyššieho súdu. In: SZAKÁCS, Andrea a HLINKA, Tibor. *Vplyv klimatickej zmeny na právny poriadok. Bratislavské právnické fórum 2020. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie 6. – 7. februára 2020.* Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2020, s. 100. ISBN 978-80-7160-565-2

¹⁴⁴ „*To fall within the scope of the database, cases must satisfy two key criteria. Firstly, cases must generally be brought before judicial bodies (though in some exemplary instances matters brought before administrative or investigatory bodies are also included). Secondly, climate change law, policy or science must be a material issue of law or fact in the case. Cases that make only a passing reference to climate change, but do not address climate-relevant laws, policies, or actions in a meaningful way are not included.*“

¹⁴⁵ GRANTHAM RESEARCH INSTITUTE ON CLIMATE CHANGE AND THE ENVIRONMENT. Climate change laws of the world [online]. LSE, ©2023. [cit. 2023-04-13]. Dostupné z: <https://climate-laws.org/>

¹⁴⁶ SETZER, Joana, NARULLA, Harj, HIGHAM, Catherine a BRADEEN, Emily, 2022. *Climate litigation in Europe. A summary report for the European Union Forum of Judges for the Environment.* op. cit. s. 9.

¹⁴⁷ SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2021. *Global trends in climate change litigation: 2021 snapshot.* op. cit., s. 23.

¹⁴⁸ PEEL, Jacqueline a LIN, Jolene. Transnational Climate Litigation: The Contribution of the Global South. In: *American Journal of International Law* [online]. 2019, č. 113 (4), s. 679-726. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/journals/american-journal-of-international-law/article/transnational-climate-litigation-the-contribution-of-the-global-south/ABE6CC59AB7BC276A3550B9935E7145A>

Od roku 2005 můžeme pozorovat zvýšení povědomí veřejnosti o klimatické změně a jejích následcích, jakož i přijímání politik a opatření k omezení emisí skleníkových plynů, zejména po přijetí Kjótského protokolu. V návaznosti na to začala druhá vlna klimatických žalob. V tomto období pokračovaly i správní žaloby, zejména ze strany environmentálních skupin. Přibývaly případy v návaznosti na přijetí evropské směrnice EU ETS¹⁴⁹, případy mající za cíl nahradit chybějící legislativu v USA, a rovněž případy proti soukromoprávním korporacím (např. *Kivalina v. ExxonMobil* a *Connecticut v. American Electric Power*).

Odborná literatura se povětšinou shoduje, že třetí vlna začala přibližně kolem roku 2015, po přijetí Pařížské dohody. Toto období zaznamenalo příval strategických žalob, ve kterých se žalobci snaží kompenzovat nečinnost vlád a korporací. Typické je používání lidskoprávních a ústavněprávních argumentů, které začalo s případy *Leghari*, *Urgenda* a *Juliana v. United States*. Klimatické žaloby se začaly rozšiřovat do dalších jurisdikcí a směřovat proti širšímu okruhu žalovaných.

Podle Setzer a Higham (2022) se celkový počet případů týkajících se klimatu více než zdvojnásobil od roku 2015. Mezi roky 1986 a 2014 bylo podáno něco přes 800 žalob, mezi roky 2015 a 2022 to bylo více než 1200 žalob, celkově je to tedy 2002.¹⁵⁰ Z nich 1426 pochází ze Spojených států amerických, 576 pochází ze 43 jiných zemí nebo patnácti mezinárodních soudů nebo tribunálů. Tento počet zahrnuje pro-klima i anti-klima případy.¹⁵¹

V globálním Jihu¹⁵² bylo identifikováno 88 případů a případů neustále přibývá.¹⁵³ 47 z Latinské Ameriky a Karibské oblasti, 28 z Asie a Tichomoří a třináct z Afriky.¹⁵⁴

---

¹⁴⁹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/87/ES ze dne 13. října 2003 o vytvoření systému pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů ve Společenství a o změně směrnice Rady 96/61/ES.

¹⁵⁰ SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2022. *Global trends in climate change litigation: 2022 snapshot*. op. cit., s. 1.

¹⁵¹ *Ibid.*, s. 9.

¹⁵² Pojem globální Jih je běžně používán jako zkratka pro rozvojové země. Je založen na faktu, že všechny průmyslově rozvinuté země leží na sever od rozvojových zemí (s výjimkou Austrálie a Nového Zélandu). Patří sem většina zemí Afriky, Asie, Oceánie, Latinské Ameriky a Karibiku. Podrobněji např. v United Nations Development Programme: *Forging a Global South*. 2004. Dostupné z: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/cn/UNDP-CH-PR-Publications-UNDay-for-South-South-Cooperation.pdf>

¹⁵³ SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2022. *Global trends in climate change litigation: 2022 snapshot*. op. cit., s. 1.

¹⁵⁴ *Ibid.*, s. 10.

Kromě USA jsou Austrálie (124 případů), Spojené království (83 případů) a EU (60 případů) jurisdikcemi s největším počtem případů. 103 žalob bylo podáno k patnácti mezinárodním soudům (např. SDEU, orgány OSN, Meziamerický soud pro lidská práva (dále „IACtHR“), ESLP, *Investor-State Dispute Settlement*, *International Centre for Settlement of Investment Disputes*, Mezinárodní obchodní komora, *Permanent Court of Arbitration*, Mezinárodní trestní soud, *WTO Dispute Settlement Body*).¹⁵⁵

V roce 2021 byl zaznamenán nejvyšší počet případů za rok mimo USA. Po prvníkrát byly identifikovány případy v Itálii, Dánsku a Papui Nové Guineji.¹⁵⁶ V roce 2021 byly poprvé zaznamenány případy v Guyaně a Taiwanu, jakož i u ESLP a Východoafrického soudu pro lidská práva.¹⁵⁷

Více než polovina případů mimo USA (307 z 576) byla podána nevládními organizacemi, jednotlivci, nebo oběma společně. Nejčastějším žalovaným jsou vlády (více než 70 %).¹⁵⁸ Malý, i když významný, počet žalob byl podán proti soukromoprávním korporacím, samostatně, nebo společně s vládou nebo konkrétním jednotlivcem.¹⁵⁹

Evropa zaznamenala rozmach klimatických žalob na začátku tisíciletí.¹⁶⁰ I na evropském kontinentu směřuje více než 75 % žalob proti národním a regionálním vládám nebo veřejným institucím, například exportním agenturám a centrálním bankám. Jenom přibližně 16 % žalob v Evropě směřuje proti soukromým subjektům.¹⁶¹

Nejčastějšími žalobci v Evropě jsou jednotlivci a spolky, téměř 50 %. Přibližně 15 % žalob podaly vlády, a více než 30 % korporace (zejména spory týkající se klimatických politik na národní a evropské úrovni).¹⁶² Klimatické žaloby jsou v Evropě podávány k různým typům regionálních a národních soudů, nejčastěji k civilním soudům.¹⁶³

---

¹⁵⁵ Ibid., s. 9.

¹⁵⁶ Ibid., s. 2.

¹⁵⁷ SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2021. *Global trends in climate change litigation: 2021 snapshot*. op. cit., s. 5.

¹⁵⁸ SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2022. *Global trends in climate change litigation: 2022 snapshot*. op. cit., s. 11.

¹⁵⁹ SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2021. *Global trends in climate change litigation: 2021 snapshot*. op. cit., s. 12.

¹⁶⁰ SETZER, Joana, NARULLA, Harj, HIGHAM, Catherine a BRADEEN, Emily, 2022. *Climate litigation in Europe. A summary report for the European Union Forum of Judges for the Environment*. op. cit., s. 5.

¹⁶¹ Ibid., s. 7.

¹⁶² Ibid., s. 7.

¹⁶³ Ibid., s. 8.

I přes celosvětový rozmach klimatických žalob, zůstává odborná literatura zaměřena na soudní případy v rozvinutých zemích globálního Severu (USA, Spojené království, Evropa, Nový Zéland a Austrálie).¹⁶⁴ S výjimkou několika podrobně sledovaných případů (*Carbon Majors Petition* (Filipíny), *Leghari* (Pákistán), nebo *Colombian Youths* (Kolumbie) probíhá většina klimatických žalob v prostředí globálního Jihu bez povšimnutí. Celkově identifikovaly Peel a Lin k roku 2019 na globálním Jihu čtyřiatřicet případů.

Podstatná část těchto případů je založena na lidskoprávních argumentech (až 44 %), což je mnohem více než v případě globálního Severu - pro porovnání, v USA tvoří lidskoprávní žaloby jenom přibližně 5 % klimatických žalob. Tato převaha lidskoprávních žalob na globálním Jihu je alespoň zčásti způsobena tím, že mnoho ústav v této oblasti obsahuje ustanovení o environmentálních právech (zejména v Asii: Indonésie, Nepál, Jižní Korea, Bhútán, Filipíny a Thajsko). Přijímání ustanovení o ochraně environmentálních práv často navazovalo na mezinárodní lidskoprávní nástroje, především v Africe na čl. 24 Africké charty pro lidská práva a práva národů.

Důraz na lidskoprávní ochranu a klimatickou spravedlnost koresponduje se snahami o širší uznání lidskoprávních aspektů klimatické změny v mezinárodním právu, zvláště recitál č. 11 Pařížské dohody.

Zejména klimatické žaloby opírající se o lidská práva jsou tedy globálně na vzestupu. Více než 100 takových žalob bylo zaznamenaných celosvětově, 29 z nich v roce 2020 a pět do května 2021.¹⁶⁵ Žalobci nejčastěji zakládají své argumenty na ústavním a správním právu (69 z 93 analyzovaných případů). Pouze sedm případů se opíralo o deliktní právo (*tort law*).¹⁶⁶

---

¹⁶⁴ PEEL, Jacqueline a LIN, Jolene. Transnational Climate Litigation: The Contribution of the Global South. In: *American Journal of International Law* [online]. 2019, č. 113 (4), s. 679-726. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/journals/american-journal-of-international-law/article/transnational-climate-litigation-the-contribution-of-the-global-south/ABE6CC59AB7BC276A3550B9935E7145A>

¹⁶⁵ SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2021. *Global trends in climate change litigation: 2021 snapshot*. op. cit., s. 6.

¹⁶⁶ *Ibid.*, s. 6.

Můžeme shrnout, že klimatické žaloby mohou být projednávány před různými soudy a mohou obsahovat různé nároky, nicméně je zřejmý důraz na správní, povolovací a ústavněprávní případy.¹⁶⁷

2.5. Smysl a role v boji s klimatickou změnou

Klimatické žaloby mohou mít mimo jiné za cíl přimět vlády k urychlení jejich snah o implementaci cílů snižování emisí, ukázat, že národní emisní cíle jsou nedostatečně ambiciózní nebo nejsou naplňovány vůbec, přičíst újmu utrpěnou ze strany zranitelných skupin producentům odpovědným za část klimatické změny, podpořit lokální akci nebo vynutit adaptaci či náhradu za nedostatečnou adaptaci.

Klimatické žaloby jsou zároveň důležité i pro žalované. Zejména pro vlády, pro které to může znamenat závazná soudní rozhodnutí vyžadující nové klimatické cíle, širší klimatickou regulaci, reformy EIA a dalších procesů, a podstatné investice do infrastruktury. Pro soukromé subjekty mohou znamenat změnu pro ně relevantní legislativy, oddálení nebo zákaz realizace navrhovaných projektů, příkaz k upravení infrastruktury nebo povinnost vyplatit obrovská odškodnění.¹⁶⁸

Ne všechny případy však mají pozitivní výsledek pro boj s klimatickou změnou. Pozitivní výsledek pro boj s klimatickou změnou znamená, že soud rozhodl ve prospěch efektivnější klimatické regulace – např. zrušením úpravy, která by vedla k vyšším nebo nedostatečně sníženým emisím skleníkových plynů, nebo vyslovení neplatnosti povolení, protože nebyla vzata dostatečně v úvahu klimatická změna.¹⁶⁹

Negativní výsledek znamená, že případ má za následek podlomení opatření k ochraně klimatu nebo vyšší emise skleníkových plynů – např. potvrzení pro nová povolení pro vysokoemisní projekty (*Plan B Earth v. Secretary of State for Transport*).¹⁷⁰

54 % případů podaných mimo USA (254) v roce 2022 mělo pozitivní výsledek, což je o asi 4 % méně než v roce 2021. Neutrální výsledek mělo 43 případů, negativní

---

¹⁶⁷ SETZER, Joana, NARULLA, Harj, HIGHAM, Catherine a BRADEEN, Emily, 2022. *Climate litigation in Europe. A summary report for the European Union Forum of Judges for the Environment*. op. cit., s. 21.

¹⁶⁸ UNEP, 2020. *Global Climate Litigation Report: 2020 Status Report*. op. cit., s. 9-10.

¹⁶⁹ SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2021. *Global trends in climate change litigation: 2021 snapshot*. op. cit., s. 20.

¹⁷⁰ *Ibid.*, s. 20.

159 případů.¹⁷¹ Většina klimatických žalob v Evropě má pozitivní výsledek pro boj s klimatickou změnou (113 z 232 případů).¹⁷²

Kupříkladu rozhodnutí *Urgenda* bylo přelomové nejen soudním rozhodnutím ale i činností mimo soudní síň. V průběhu projednávání případu připravila nezisková organizace *Urgenda* komplexní strategii veřejného prosazování zájmů a ve spolupráci s přibližně 750 organizacemi sestavila seznam padesáti opatření k dosažení emisních cílů. Úspěšnost těchto strategií dokazuje i míra angažovanosti nizozemských zákonodárců v klimatických otázkách, jak po prvostupňovém rozhodnutí, tak i po rozhodnutí Nejvyššího soudu v roce 2019.¹⁷³

Podle databáze *Grantham Institute* má 58 % případů v této databázi pozitivní výsledek pro boj s klimatickou změnou, 32 % má negativní výsledek a 10 % má neutrální výsledek.¹⁷⁴ Vedle kvantitativní analýzy je ale rovněž důležité vnímat i nepoměrný dopad některých přelomových rozhodnutí vydaných nejvyššími vnitrostátními soudy. V období mezi květnem 2020 a květnem 2021 bylo rozhodnuto v bezprecedentním počtu takových případů, včetně: *Notre Affaire à Tous v. France*, *Commune de Grande-Synthe v. France*, *Friends of the Irish Environment v. Ireland*, *Neubauer, Sharma and others v. Minister for the Environment*, *DG Khan Cement v. Government of Punjab*, nebo *Milieudéfensie v. Shell*. Mnohé z nich budou pravděpodobně mít značný význam, protože potvrzují nebo vytvářejí nové právní principy nebo mají výrazný dopad na veřejný diskurz.¹⁷⁵

Významný smysl klimatických žalob můžeme spatřovat i v tom, že žaloby jsou projevem aktivismu a často se těší široké podpoře ze strany veřejnosti, jak jsme mohli vidět například v případě *Notre Affaire à Tous v. France (L’Affaire du Siècle* nebo taky Případ století)¹⁷⁶. Žalobu podanou čtyřmi francouzskými neziskovými organizacemi podpořilo přes 2 miliony občanů, kteří podepsali petici připojenou k žalobě. V případě VZW proti Belgickému království z roku 2015 žalobu podalo společně téměř 60 tisíc

---

¹⁷¹ SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2022. *Global trends in climate change litigation: 2022 snapshot*. op. cit., s. 26.

¹⁷² SETZER, Joana, NARULLA, Harj, HIGHAM, Catherine a BRADEEN, Emily, 2022. *Climate litigation in Europe. A summary report for the European Union Forum of Judges for the Environment*. op. cit., s. 15.

¹⁷³ SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2021. *Global trends in climate change litigation: 2021 snapshot*. op. cit., s. 18.

¹⁷⁴ *Ibid.*, s. 19.

¹⁷⁵ *Ibid.*, s. 19.

¹⁷⁶ Rozhodnutí Administrativního soudu v Paříži ze dne 3.2.2021, sp. zn. 1904967. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/notre-affaire-a-tous-and-others-v-france/>

spolužalobců. Tyto případy mohou značit, že občané se přesouvají z ulic do soudních síní aby vyjádřili rozhořčení nad nečinností vlád v boji s klimatickou změnou. O tomto trendu svědčí i financování mnohých případů prostřednictvím crowdfundingu – například britská platforma *CrowdJustice*¹⁷⁷ evidovala v březnu 2021 osmnáct záznamů týkajících se klimatické změny.

Musíme však rozlišovat úspěšnost žaloby samotné (tedy zda bylo žalobcům vyhověno) na straně jedné a pozitivní výsledek pro boj s klimatickou změnou na straně druhé. Často samozřejmě půjdou ruku v ruce, nicméně může tomu být i naopak. Neúspěšné žaloby, které mají pozitivní vliv na klimatickou změnu budou většinou ty napadající klimatickou legislativu jako příliš ambiciózní či zasahující do jejich základních práv.

Úspěšnost klimatických žalob je samozřejmě vysoce subjektivní a složitě definovatelné kritérium. Závisí na tom, jak si konkrétní autor pojem úspěšnosti definuje. Úspěšnost bude zároveň často jenom částečná, je proto těžké vytvořit definitivní statistiku, která by rozřazovala klimatické žaloby na čistě úspěšné nebo neúspěšné.

Existuje několik způsobů, jak definovat a analyzovat dopady klimatických žalob. Užší přístup bere v úvahu jenom přímé dopady případu, tedy jenom porovnává rozhodnutí s žalobou, a zda tento výsledek je pozitivní nebo negativní pro klimatickou regulaci. Širší přístup se nadto snaží posoudit celkový dopad případu, a to uvnitř i mimo soudní síň, jakož i před, v průběhu a po rozhodování o žalobě.¹⁷⁸ Žaloby tak mohou mít vliv i na chování stran, veřejné mínění, financování či reputaci stran, i navazující žaloby. Všechny typy klimatických žalob, i ty, které klimatickou změnu výslovně nezmiňují, mohou mít přímý dopad na právní úpravu, kdy je tato změněna na základě soudního rozhodnutí¹⁷⁹

Příkladem úspěšných žalob, z nichž vzešlo pozitivní rozhodnutí pro boj s klimatickou změnou jsou *Urgenda*, *Neubauer*, *Commune de Grande-Synthe v. France*, *Friends of the Irish Environment v. Ireland* nebo *Future Generations v. Ministry of the Environment and Others*. I globální Jih zaznamenává pořád víc úspěšných případů.

---

¹⁷⁷ CROWD JUSTICE. Get fuding, take legal action [online]. CrowdJustice, ©2023 [cit. 2023-02-10]. Dostupné z: <https://www.crowdjustice.com/>

¹⁷⁸ SAVARESI, Annalisa a SETZER, Joana. Mapping the Whole of the Moon: An Analysis of the Role of Human Rights in Climate Litigation. In: *SSRN* [online]. 22.3.2021, s. 8. [cit. 2023-03-21]. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3787963

¹⁷⁹ *Ibid.*, s. 8.

Vlivem benevolentních podmínek aktivní legitimace, aktivistických soudců, a zdánlivě neomezené diskrece soudní moci při utváření opravných prostředků, jsou jihoasijské soudy dobře vybaveny k tomu, aby vedly boj s klimatickou změnou (kupříkladu *Shrestha* nebo *Ashgar Leghari*).¹⁸⁰

Neúspěšné žaloby s negativním dopadem na boj s klimatickou krizí jsou například *In re Climate Resilience Bill* nebo *Armando Ferrão Carvalho and Others v. The European Parliament and the Council*.¹⁸¹

U posuzování dopadů rozhodnutí je důležitý i časový aspekt. I pokud vláda přijme na základě rozhodnutí soudu právní úpravu ke zmírnění klimatické změny, nová vláda a parlament mohou po volbách tuto úpravu změnit nebo úplně zrušit. Proto je při posuzování dopadů rozhodnutí nutné definovat i časový aspekt.¹⁸²

Klimatické žaloby a z nich vzešlé rozhodnutí mohou mít vliv na změny politik a opatření (nebo absence takové změny), na odpovědnost a zveřejňování informací společnostmi z průmyslového a finančního sektoru, mediální diskurz doprovázející žalobu, podporu komunit, které se účastnily sporu a nakonec také na samotné emise skleníkových plynů soukromoprávních korporací, průmyslu, municipalit, regionů a států. Na druhou stranu negativní dopady žalob mohou představovat dopady na finanční situaci žalovaných, kteří musejí vyplácet náhradu újmy. Žaloby mohou také znamenat újmu pro reputaci žalovaných. Vyhlídka žalob může odradit investice do znečišťujících projektů, může ale rovněž odradit od investic do projektů příznivých pro klima, a to z důvodu příliš vysokého rizika žaloby, pokud tyto projekty nebudou mít slibovaný efekt. I klimaticky pozitivní zdroje energie mohou být předmětem žaloby ze strany místních komunit, např. větrné elektrárny. Důležitý následek je i to, že i úspěšná žaloba může mít v konečném důsledku horší politický dopad na žalobce a problematiku klimatické změny než na žalované (i beztak se jedná o velice polarizující téma). Literatura se často soustředí jenom na pozitivní potenciál

---

¹⁸⁰ MOECKLI, Daniel et al. *International Human Rights Law*. 4. vyd. New York: Oxford University Press, 2022. s. 657. ISBN 978-0-19-886011-2

¹⁸¹ SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2022. *Global trends in climate change litigation: 2022 snapshot*. op. cit., s. 30.

¹⁸² SETZER, Joana a VANHALA, Lisa. Climate change litigation: A review of research on courts and litigants in climate governance. In: *WIREs Climate Change* [online]. 4.3.2019, s.12. [cit. 2023-03-19]. Dostupné z: <https://www.lse.ac.uk/granthaminstitute/publication/climate-change-litigation-a-review-of-research-on-courts-and-litigants-in-climate-governance/>

klimatických žalob pro transformaci k nízkouhlíkové ekonomice a opomíná potenciální negativní dopady klimatických žalob.¹⁸³

Výsledek klimatických žalob tedy může být pro řešení klimatické krize příznivý či nepříznivý. Nicméně Setzer a Byrnes upozorňují na to, že je možné nadto rozlišovat přímé a nepřímé dopady případů. Přímý dopad znamená, že důsledkem rozhodnutí soudu je formální změna dopadající na právní předpisy, rozhodování, politiky státu apod. Jako nepřímý dopad označujeme dopad na chování subjektů, například zvýšení povědomí o změně klimatu, a to jak veřejnosti, tak orgánů státu či institucí, případně zvýšení povědomí o možném riziku klimatických žalob např. pro vlády nebo korporace apod.¹⁸⁴

O přímém dopadu na řešení klimatické krize mluvíme zejména u úspěšných případů. V případě *Massachusetts v. EPA* soud judikoval, že Agentura na ochranu životního prostředí může regulovat skleníkové plyny, v případě *Leghari* soud ustavil Komisi pro změnu klimatu, v případě *Urgenda* soud nařídil vládě výrazněji snižovat emise skleníkových plynů. Problémem je, pokud se vláda rozhodne verdikt soudu nerespektovat. Tak se stalo například v případě *Thabametsi* z Jihoafrické republiky, kde navzdory rozhodnutí soudu ministerstvo životního prostředí udělilo environmentální povolení k výstavbě nové uhelné elektrárny s argumentem, že dopady projektu na změnu klimatu a přístup k vodě nebudou fatální.¹⁸⁵

Naproti tomu i v případech, které nejsou u soudu úspěšné, může být vyzorován určitý pozitivní nepřímý dopad, například přesvědčivým vyjádřením disentujícího soudce nebo pouze v tom, že došlo ke zvýšení povědomí o dané problematice. Klimatické žaloby mohou pozitivně přispět i zpopularizováním příběhů konkrétních lidí zasažených klimatickou změnou a formovat tak vnímání veřejnosti. Jsou to zejména případy u mezinárodních či regionálních mimosoudních orgánů, které mohou mít nepřímý efekt zvýšení povědomí či vytvoření určitých vodítek pro národní soudy. I dopady na soukromoprávní korporace mohou být různé. Přímý finanční dopad

---

¹⁸³ Ibid., s. 12.

¹⁸⁴ SETZER, Joana a BYRNES, Rebecca, 2020. *Global trends in climate change litigation: 2020 snapshot*. op. cit., s. 23.

¹⁸⁵ BALOUNOVÁ, Eva. Klimatická litigace. In: MÜLLEROVÁ, H. a kol. *Klimatické právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 594. ISBN: 978-80-7676-580-1.

představují soudní poplatky, pokuty či náhrada škody. Nepřímé dopady mohou spočívat například v dopadu na ocenění korporace na trhu nebo konkrétní ceny akcií.¹⁸⁶

Další obecně uznávaný model pro zkoumání dopadů klimatických žalob vypracovali Peel a Osofsky.¹⁸⁷ Tento model se zaměřuje na regulatorní funkci klimatické změny. Podle toho mohou mít klimatické žaloby přímé a nepřímé regulatorní dopady.¹⁸⁸ Přímý dopad může představovat pozitivní výsledek pro klimatickou žalobu, tedy že samotná žaloba byla úspěšná a na jejím základě došlo k pozitivnímu vývoji v právní úpravě. Dalším přímým dopadem je, že slouží jako inspirace a zdroj argumentace pro následující obdobné případy v té samé jurisdikci.¹⁸⁹

I neúspěšné případy mohou mít nepřímé dopady. Například případ *Thomson v. New Zealand* z roku 2015, ve kterém žalobci napadali klimatické cíle, byl úspěšný jenom částečně. V průběhu projednávání žaloby se napadané rozhodnutí ministra stalo obsoletním, protože nová vláda přijala novou ambicióznější legislativu, a to i pod vlivem této žaloby. Nepřímý dopad rámcových klimatických žalob představuje i mobilizace veřejnosti kolem těchto případů.¹⁹⁰

Důležitým nepřímým dopadem je i vzájemná přeshraniční inspirace mezi žalobci a soudy, která se projevuje jednak využívání zahraničních rozhodnutí v argumentaci žalobců (například žaloby v případech *Six Youths v. Minister of Environment and Others in Brazil* a *Neubauer* citují rozhodnutí *Urgenda*), a zároveň citace zahraničních rozhodnutí v rozhodnutích soudů.¹⁹¹

Další rozsáhlý výzkum je nicméně potřebný pro pochopení celkové efektivnosti klimatických žalob jako nástroje v boji s klimatickou změnou. Efektivnost klimatických žalob není samostatným konceptem, a zatím nemáme nástroje, jak ji měřit. Literatura se

---

¹⁸⁶ Ibid., s. 595.

¹⁸⁷ PEEL, Jacqueline a OSOFSKY, Hari M, 2015. *Climate Change Litigation: Regulatory Pathways to Cleaner Energy*. Cambridge: Cambridge University Press, 352 s. ISBN 9781139565851

¹⁸⁸ HIGHAM, Catherine, SETZER Joana a BRADEEN, Emily, 2022. *Challenging government responses to climate change through framework litigation*. [online]. Londýn: Grantham Research Institute on Climate Change and the Environment and Centre for Climate Change Economics and Policy, London School of Economics and Political Science. s. 14. [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: <https://www.lse.ac.uk/granthaminstitute/wp-content/uploads/2022/09/Challenging-government-responses-to-climate-change-through-framework-litigation-final.pdf>

¹⁸⁹ Ibid., s. 14.

¹⁹⁰ Ibid., s. 15.

¹⁹¹ Ibid., s. 17.

prozatím zaměřila pouze na dopady relativně malého počtu případů, kumulativní vlivy všech klimatických žalob tak vyžadují další zkoumání.¹⁹²

2.6. Problémy a kritika

V článku *Issues in Climate Change Litigation*¹⁹³ poukazuje autorka Jacqueline Peel na několik problémů, na které mohou žalobci či soudy při klimatických žalobách narazit.

Problém „kapky v moři“ (*The "Drop in the Ocean" Problem*).¹⁹⁴ Klimatická změna je globální problém. Žádná země nebo entita tak není sama o sobě viníkem. Nicméně některé státy a soukromoprávní korporace mají na produkci emisí skleníkových plynů větší podíl než ostatní.

I když má vypouštění skleníkových plynů globální environmentální následky, neznamená to, že jejich účinky jsou celosvětově stejné. Klimatická změna má lokální i rozsáhlejší následky, a některé oblasti mohou být postiženy mnohem hůř než jiné.

Problém „smrti tisíci řezy“ (*The "Death by a Thousand Cuts" Problem*).¹⁹⁵ Odpůrci často namítají, že jejich projekt přispívá ke globální klimatické změně pouze malou a nevýznamnou částí. Toto nicméně popírá komplexní povahu klimatické změny jako problému, který vzniká kumulací emisí z nesčetného množství zdrojů v prostoru a čase. Řešení v kontextu klimatických žalob načrtl americký Nejvyšší soud v případě *Massachusetts v. EPA*. EPA namítala, že regulace emisí z nových vozidel nemůže přispět k mitigaci globální klimatické změny, protože jakýkoliv úspěch této regulace by byl kompenzován emisemi z jiných částí světa, zejména Číny a Indie. Nejvyšší soud odmítl tento argument – nárůst emisí v jiných částech světa neznamená, že snížení domácích emisí nepovede ke zpomalení globální klimatické změny. Nejvyšší soud tak uznal kumulativní povahu globální klimatické změny.

Problémy v dokazování (*The Problem of Proof*).¹⁹⁶ Dokázat, že emise skleníkových plynů z konkrétní činnosti mají vliv na konkrétní oblast nebo populaci je

---

¹⁹² SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2022. *Global trends in climate change litigation: 2022 snapshot*. op. cit., s. 27.

¹⁹³ PEEL, Jacqueline. *Issues in Climate Change Litigation*. In: *Carbon & Climate Law Review* [online]. 2011, č. 1, s. 15-24. [cit. 2023-01-10]. Dostupné z: https://heinonline-org.ezproxy.is.cuni.cz/HOL/Page?public=true&handle=hein.journals/cclr2011&div=6&start_page=15&collection=journals&set_as_cursor=16&men_tab=srchresults

¹⁹⁴ *Ibid.*, s. 16.

¹⁹⁵ *Ibid.*, s. 17.

¹⁹⁶ *Ibid.*, s. 18.

pravděpodobně nejsložitější problém, který musí žalobci překonat. Tento problém se vyskytuje v podstatě ve všech typech klimatických sporů (soukromoprávně deliktních, veřejnoprávních i mezinárodních). V případech soukromoprávní deliktní odpovědnosti to většinou znamená dokázat kauzální nexus mezi jednáním žalovaného a újmou, kterou utrpěl žalobce. Ve veřejnoprávních nebo mezinárodních případech se může projevit v otázkách aktivní či pasivní legitimace.

Častým problémem v dokazování jsou nedostatky nebo nejistota v relevantních vědeckých poznatcích o klimatické změně. Významné vědecké studie a zprávy (např. zpráva IPCC) se zaměřují na klimatickou změnu jako na globální problém a často opomínají její projevy na lokální úrovni. Byl to opět případ *Massachusetts v. EPA*, který načrtl jedno z možných řešení tohoto problému: princip předběžné opatrnosti (*precautionary principle*), který je taky důležitou součástí mezinárodních dokumentů k ochraně životního prostředí (UNFCCC, Deklarace z Rio de Janeiro o životním prostředí a rozvoji). Jeho hlavní funkcí je zabránit situaci, kdy by regulace nebyla přijata, protože hrozba pro životní prostředí je vědecky nejistá, ale později by se zjistilo, že k poškození životního prostředí opravdu docházelo. V kontextu klimatických žalob může princip předběžné opatrnosti přispět k ulehčení dokazování a vyplnit mezery ve vědeckém poznání, pokud jde o konkrétní dopady klimatické změny.

Problém „kolik článků v řetězci?“ (*The "How Many Links in the Chain?" Problem*).¹⁹⁷ Prokázat příčinnou souvislost mezi jednáním a vlivy na klimatickou změnu je tím těžší, čím víc článků je dělí v pomyslném řetězci. Zejména je to problém u tzv. nepřímých emisí, kdy emise nevznikají přímo při dané aktivitě, ale až z následné, související aktivity, která se může odehrávat na opačné straně světa. Největším problémem je určit, jak silné musí spojení být, aby jednání a následek mohly být považovány za související. Závěry soudů k tomuto bývají vágní, povětšinou vyžadují „dostatečné“ spojení, které není pouze spekulativní nebo hypotetické.

Pochybnosti o příslušnosti soudů (*Challenge to Judicial Legitimacy*).¹⁹⁸ Klimatické žaloby přinášejí mnoho otázek týkajících se řešení klimatické krize, leč bez jasných instrukcí pro jejich řešení. To může podryvat oprávnění soudní moci o těchto věcech rozhodovat, zejména v *common law* jurisdikcích, kde jsou soudní rozhodnutí autoritativním zdrojem práva. V případě absence zákonné právní úpravy mohou soudní

---

¹⁹⁷ Ibid., s. 21.

¹⁹⁸ Ibid., s. 23.

rozhodnutí o klimatických žalobách sloužit jako *de facto* zdroj pro národní klimatickou politiku.

Určité pochybnosti o oprávnění soudní moci v těchto tématech rozhodovat jsou nevyhnutelné. Žalobci se v absenci legislativy budou nadále obracet na soudy, které na rozdíl od vlád nemohou odmítnout vydat rozhodnutí. Nicméně nemusí tomu tak být ve všech situacích. Například rozhodování o lokálních klimatických problémech nebo existence vládou předem stanovených cílů snižování emisí mohou posílit legitimitu soudního rozhodnutí. Obecně, založení rozhodnutí na dostupných důkazech, jasné a řádné odůvodnění, odkazy na vědecký konsensus a ohled na vládní rozhodnutí dodají rozhodnutí potřebnou autoritu.

Problémům klimatických žalob se věnuje i zpráva UNEP. Prvním problémem je žalovatelnost (*justiciability*).¹⁹⁹ Žalovatelností se rozumějí všechny překážky, které musí žalobci překonat, aby soud jejich žalobu posoudil meritorně. Tyto samozřejmě do velké míry závisí od konkrétní jurisdikce, ale dvě následující překážky jsou společné pro všechny. Za prvé, žalobce musí být aktivně procesně legitimovaný, a za druhé, soud nesmí řešit věci vyhrazené jiným složkám moci.

Aktivní legitimace (*standing*) představuje řadu podmínek, které musí žalobce splnit, aby dokázal, že může před soudem vznést předmětný nárok. Kupříkladu, v případě před SDEU *Armando Carvalho and Others v. The European Parliament and the Council*, nebyli žalobci aktivně legitimovaní, protože emisní cíle EU nezasáhly do jejich sféry přímo a osobně. Stanovení aktivní legitimace žalobců je jednou z hlavních výzev v podávání klimatických žalob i v Evropě, zejména pro jednotlivce a nevládní organizace.²⁰⁰

Dělba moci hraje důležitou roli v mnoha klimatických případech. V případě *Family Farmers and Greenpeace Germany v. Germany* žalobci žádali, aby německá vláda dodržovala svůj cíl snížení emisí skleníkových plynů o 40 % do roku 2020 oproti roku 1990. Soud odmítl nařídít vládě provést specifické změny na národním Programu ochrany klimatu, z důvodu široké diskrece vlády ve výběru opatření k dosažení emisních cílů. Nicméně soud souhlasil s žalobci, že vládní politika podléhá soudnímu

---

¹⁹⁹ UNEP, 2020. *Global Climate Litigation Report: 2020 Status Report*. op. cit., s. 37.

²⁰⁰ SETZER, Joana, NARULLA, Harj, HIGHAM, Catherine a BRADEEN, Emily, 2022. *Climate litigation in Europe. A summary report for the European Union Forum of Judges for the Environment*. op. cit., s. 17.

přezkumu a musí přinejmenším poskytovat efektivní ochranu základním právům ohroženým klimatickou změnou. Naopak v případě *Future Generations v. Ministry of the Environment and Others*, soud uznal, že nedostatečná akce kolumbijské vlády proti deforestaci zasáhla do základních práv žalobců na život, zdraví, obživu, svobodu a lidskou důstojnost, a nařídil vládě vytvořit a implementovat akční plán boje s deforestací v Amazonské oblasti.²⁰¹

Dalším problémem je určení zdroje klimatických povinností. Žalobci musí určit závazný (vynutitelný) zdroj povinností nebo práv, která žalovaný údajně porušil. Obligace bojovat s klimatickou změnou nejčastěji pocházejí mj. ze zákonů nebo akčních plánů, ústavních a lidských práv, nebo ze soukromoprávní delikt ní teorie *common law (tort)*.²⁰²

S tím souvisí i problém nepřipravenosti a nedostatečné vědomosti žalobců a soudců implementovat a chránit právo na zdravé životní prostředí (i v případě že je toto právo zakotveno na ústavní/mezinárodní úrovni). To může značit nedostatek sofistikovanosti na straně žalobců a potřebu větší specializace soudců.²⁰³

Častým problémem je také připisování probíhající klimatické změny jednotlivým příčinám, tedy tzv. atribuce. Atribuce klimatické změny (angl. *attribution science*), je vědný obor, který se zabývá snahou izolovat vliv člověka na klima a související zemské systémy.²⁰⁴ Náročné je zejména dokázat, že některý extrémní projev počasí byl nebo nebyl způsoben klimatickými změnami.

U žalob proti vládám může atribuce změny klimatu hrát roli zejména z pohledu zajištění odborného vědeckého svědectví a zpráv jako důkazů. Například česká klimatická žaloba se opírá o Zprávu IPCC, materiál Akademie věd ke zvýšení globální teploty nad 1,5°C, o studii ČHMÚ o posouzení dopadů změny klimatu na Českou republiku, expertní posudek německé organizace *Climate Analytics* a dva další posudky klimatických expertů.²⁰⁵

---

²⁰¹ Ibid., s. 40.

²⁰² Ibid., s. 40-42.

²⁰³ Ibid., s. 18.

²⁰⁴ BURGER, Michael, WENTZ, Jessica a HORTON, Radley. The Law and Science of Climate Change Attribution. In: *Columbia Journal of Environmental Law* [online]. 2020, č. 45 (1). [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: <https://journals.library.columbia.edu/index.php/cjel/article/view/4730>

²⁰⁵ BALOUNOVÁ, Eva. Klimatická litigace. In: MÜLLEROVÁ, H. a kol. *Klimatické právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 617. ISBN: 978-80-7676-580-1.

Shora byl vícekrát načrtnut problém kompetencí soudů. Klimatické žaloby nastolují otázku, jak se má soudní moc vypořádat s klimatickými žalobami bez toho, aby překročila jí ústavou vymezené kompetence. Soudce tu nehraje jenom roli kontrolora existujících klimatických opatření, nýbrž i potenciálního katalyzátoru ambicióznějších klimatických politik v souladu s mezinárodními závazky. Otázkou je, na jakém základu tak činí.

Je zároveň sporné, zda jsou soudy vhodným fórem pro řešení klimatické změny. To je dáno především povahou klimatické změny, která zahrnuje vztah mezi příčinou a následkem, vzájemné působení antropogenních vlivů a přírodních jevů, vědeckou nejistotu, roli různých subjektů a vztah environmentálních problémů a jiných ekonomických zájmů. V některých zemích se tak soudy mohou cítit „nekomfortně“ při přezkumu klimatických opatření výkonné moci, která jsou založená na komplexních technických, vědeckých a politických úvahách, protože soudy nemusí mít potřebnou expertízu a znalosti potřebné k posouzení takových případů.²⁰⁶

Potenciální porušení principu dělby moci je tak jedním z největších problémů klimatických žalob. Soudy se musí potýkat s otázkou, co je vlastně jejich úlohou. Tato problematika souvisí i s posuzováním úspěšnosti žalob. Co vlastně můžeme od soudů při projednávání klimatických žalob očekávat? Odpověď na tuto otázku samozřejmě záleží i na konkrétní jurisdikci a soudu. Zbytek této kapitoly se proto stručně věnuje principu dělby moci a úloze soudní moci ve státě.

Česká republika je součástí kontinentální právní kultury. Podle české ústavněprávní teorie „z principu dělby moci pojmově vyplývá, že v ústavním státě jiný subjekt stanoví ústavní pravidla a jiný orgán je povolán stanovenými prostředky uskutečňovat ochranu těchto pravidel.“²⁰⁷ Zákonodárna, výkonná a soudní moc jsou oddělené, nesmějí být v jedné ruce, jsou na sobě nezávislé a nesmějí úkolovat jedna druhou. Dělbá moci však neznamená absolutní oddělení moci - moc zákonodárna, výkonná a soudní jsou propojeny a vyvažovány systémem brzd a protiváh.²⁰⁸

---

²⁰⁶ POUIKLI, Kleoniki. Editorial: a short history of the climate change litigation boom across Europe. In: *ERA Forum* [online]. 2021. č. 22, s. 569-586. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-022-00700-1>

²⁰⁷ PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo České republiky*. 2020. Praha: Leges. 3. vyd. s. 376. ISBN 978-80-7502-468-8

²⁰⁸ WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*. 2023. Plzeň: Aleš Čeněk. 6. vyd. s. 87. ISBN 978-80-7380-911-9

Moc soudní (soudnictví) je dnes obecně pojímáno jako specifická činnost státu, při níž k tomu určené, na ostatních složkách státního mechanismu nezávislé a náležitě vybavené orgány státu – soudy – mají zajišťovat, garantovat a naplňovat spravedlnost tím, že musí poskytnout ochranu právům fyzických i právnických osob. Za nepřipustnou je uznávána zásada „*denegatio iustitiae*“ (odmítnutí spravedlnosti).²⁰⁹

V právní kultuře kontinentální Evropy soudy především nalézají právo mezi stranami sporu (*iudex ius dicit inter partes*), to znamená, že rozhodují v konkrétních věcech. V angloamerické právní kultuře soudy při nalézání práva právo též tvoří (dotvářejí).²¹⁰ Nicméně ani *common law* soud nemůže určovat klimatické cíle a vytvářet klimatické politiky.

Podle principu dělby moci musí jednotlivé složky moci vykonávat moc v souladu s principem vlády práva – v rámci předem stanovených omezení – tak aby vyjadřovala vůli lidu.²¹¹ Dnes nalezneme jenom omezený výzkum zabývající se problematikou dělby moci ve vztahu ke klimatickým žalobám.²¹²

Otázku dělby moci může soud řešit při posuzování přípustnosti žaloby i při samotném meritorním přezkumu. I pokud soud uzná žalobu jako přípustnou, může ji následně zamítnout z důvodu zachování principu dělby moci i v stádiu meritorního přezkumu. V případě *VZW Klimaatzaak v. Kingdom of Belgium et al.* soud došel k závěru, že došlo k porušení povinnosti federální vlády a tří regionů přijmout klimatická opatření, nicméně soudu nepříslušelo rozhodnout o způsobu nápravy tohoto porušení, a to z důvodu principu dělby moci. Soud proto odmítl nařídít žalovaným konkrétní cíle snížení emisí, jak to požadovali žalobci.²¹³

---

²⁰⁹ PAVLÍČEK, Václav, JIRÁSKOVÁ, Věra a kol. Ústavní právo a státověda. I. díl. Obecná státověda. 2021. Praha: Leges. 3 vyd. s. 462. ISBN 978-80-7502-506-7

²¹⁰ Ibid., s. 466.

²¹¹ NEDEVSKA, Jasmina. An Attack on the Separation of Powers? Strategic Climate Litigation in the Eyes of U.S. Judges. In: *Sustainability* [online]. 2021, č. 13 (15), s. 2. [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/353487889_An_Attack_on_the_Separation_of_Powers_Strategic_Climate_Litigation_in_the_Eyes_of_US_Judges

²¹² Ibid., s. 3.

²¹³ HIGHAM, Catherine, SETZER Joana a BRADEEN, Emily, 2022. *Challenging government responses to climate change through framework litigation*. op. cit., s. 12.

Úlohou soudu je tedy nalézat právo, ne právo vytvářet (alespoň v kontinentální právní kultuře). Soudy ale musí zároveň právo vykládat dynamicky a přihlížet ke změnám ve společnosti.²¹⁴

Pokud soudní rozhodnutí chrání environmentální zájmy proti vůli většiny, je takový postup legitimní, jenom pokud je životní prostředí považováno za ústavní hodnotu. Pokud demokratická většina nepřijme efektivní klimatické zákony, jenom základní práva mohou vytvořit legitimní prostor pro nápravu ze strany soudů.²¹⁵

Není tak překvapivé, že většina úspěšných klimatických žalob je založena na lidskoprávních argumentech. Záleží ovšem i na konkrétním soudu a soudci. V případě *Urgenda* soud měl za to, že je příslušný o věci rozhodovat, protože k tomu existuje dostatečný právní základ, naopak v případě *People v. Arctic Oil* soud žalobu zamítl, protože klimatická změna je politická otázka. Tyto případy nejsou příkladem libovůle, nýbrž posunu v právním uvažování. Klimatická změna byla v minulosti jednoznačně politickou otázkou, nicméně právní úprava ochrany životního prostředí se rozšiřuje a klimatická změna se stává ústavní, a tedy právní, otázkou.²¹⁶

I přesto je rozhodování soudní moci mechanismus, který pouze reaguje na návrhy, a je proto vždy až druhým nejlepším řešením společenských problémů v porovnání s legislativou vzešlou z demokratického procesu.²¹⁷

2.7. Budoucnost

Je těžké předpovídat budoucí trendy v klimatických žalobách, protože jde o velice rychle se rozvíjející jev. Nicméně na základě nejnovějších trendů můžeme odhadovat, kterým směrem se mohou klimatické žaloby v blízké budoucnosti ubírat.

V roce 2022 se výrazněji začala rozvíjet diskuse o individuální odpovědnosti subjektů v odvětví fosilních paliv a jejich příspěví k poškozování klimatu. Nabízí se několik případů a možností jak tuto problematiku uchopit, od trestní odpovědnosti až po

---

²¹⁴ BURGERS., L. Should Judges Make Climate Change Law? In: Transnational Environmental Law [online]. 2020, č. 9 (1), s. 62. [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: <https://dare.uva.nl/search?identifier=7b9b5bf9-2a8b-4060-8f5d-8f1b6e8178fb>

²¹⁵ Ibid., s. 70.

²¹⁶ Ibid., s. 71.

²¹⁷ Ibid., s. 74.

odpovědnost manažerů a členů orgánů obchodních korporací za zvládání klimatických hrozeb. Dá se očekávat, že v budoucnu uvidíme větší počet takových případů.²¹⁸

Přibývající žaloby proti státním orgánům (zejména centrálním bankám, např. *ClientEarth v. Belgian National Bank*) značí, že v budoucnu možná uvidíme více žalob proti regulátorům finančních trhů, co může mít dopad na soukromý sektor, zejména na odvětví, která produkují velké množství emisí. I když dosavadní žaloby mířily proti finančním institucím jako finančníkům, je možné, že při pokračující absenci adekvátních opatření v boji s klimatickou krizí budou tyto instituce žalovány i na základě jejich regulačních funkcí.²¹⁹

Vlády i spotřebitelé si začínají uvědomovat, že pro mitigaci klimatické změny i adaptaci klimatické změně nestačí jenom aktivita jednotlivých společností, ale je potřebná i podpora tzv. hodnotových dodavatelských/odběratelských řetězců (*value chain*).²²⁰

V Evropě můžeme také očekávat, že nová legislativa z dílny EU povede k nárůstu počtu klimatických žalob před regionálními a národními soudy, bude se zvyšovat důraz na osobní odpovědnost. Žaloby související s extrémními výkyvy počasí budou pravděpodobně na vzestupu, jakož i případy soustředící se na roli i jiných skleníkových plynů než CO₂. V nejbližších letech se pravděpodobně navýší počet případů týkajících se ochrany lesů a potravinových systémů.²²¹

Nadcházející rozhodnutí v klimatických žalobách projednávaných před ESLP budou nejspíše mít důležité důsledky pro další klimatické žaloby založené na lidských právech a pro právo na zdravé životní prostředí. Pozitivní rozhodnutí pravděpodobně povzbudí další žalobce k podání dalších žalob v Evropě i ve světě.²²²

2.8. Shrnutí

Předmětem této kapitoly byla analýza klimatických žalob z hlediska jejich definic, rozdělení, statistik, smyslu, úspěšnosti, problémů a odhadovaných budoucích

---

²¹⁸ SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2022. *Global trends in climate change litigation: 2022 snapshot*. op. cit., s. 41.

²¹⁹ SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2021. *Global trends in climate change litigation: 2021 snapshot*. op. cit., s. 30.

²²⁰ *Ibid.*, s. 34.

²²¹ SETZER, Joana, NARULLA, Harj, HIGHAM, Catherine a BRADEEN, Emily, 2022. *Climate litigation in Europe. A summary report for the European Union Forum of Judges for the Environment*. op. cit., s. 27-29.

²²² *Ibid.*, s.26.

vývoju. Cílem kapitoly bylo především vymezení pojmu klimatické žaloby a poskytnutí dělení relevantního v kontextu českého právního řádu.

Oblast klimatických žalob (a klimatické právo obecně) je velice nová a rychle se vyvíjející problematika.²²³ Definic i možných dělení je nesčetně, a ve velké míře závisí na právním systému, ve kterém se autor nachází. Tato práce vychází z definice, podle které se klimatickou žalobou rozumí žaloba podaná před vnitrostátními nebo mezinárodními soudy, quasi-soudními nebo administrativními orgány, jejíž cílem je dosáhnout pozitivního výsledku pro boj s klimatickou změnou, v níž je klimatická změna zmíněna výslovně, nebo pokud zmíněna není má případ i přesto na klimatickou změnu přímý dopad. Pro účely této práce je nejdůležitější dělení podle orgánů, které žaloby projednávají, a to zejména na mezinárodní a regionální orgány na straně jedné a vnitrostátními orgány na straně druhé. Významným je pak dělení vnitrostátních žalob na soukromoprávní a veřejnoprávní (a případně dle právních odvětví (trestněprávní, občanskoprávní, správněprávní apod.).

Z okrajové problematiky se stává jeden z nejpoužívanějších nástrojů, který má veřejnost k dispozici k donucení vlád i soukromoprávních subjektů k razantnějším krokům v oblasti boje s klimatickou změnou. Úspěšnost žaloby, tedy že soud žalobcům plně nebo částečně vyhověl, nicméně nemusí automaticky znamenat úspěch pro boj s klimatickou změnou, i když tomu tak často bude.

Dnešní třetí vlna klimatických žalob zaznamenává stále více úspěšných strategických klimatických žalob, které mají zároveň reálné pozitivní výsledky pro řešení klimatické krize, například případy *Urgenda*, *Neubauer*, *Commune de Grande-Synthe v. France* nebo *Friends of the Irish Environment v. Ireland*. S každou takovou žalobou roste význam klimatických žalob.

Vzestup klimatických žalob provádí několik problematických aspektů, zejména problematika aktivní a pasivní legitimace, povaha klimatické změny jako globálního problému, a v neposlední řadě postavení soudní moci (která klimatické žaloby projednává nejčastěji). Soudní moc není všemocná a nemůže zasahovat do činnosti moci zákonodárné a výkonné, nicméně i přesto sehrává důležitou úlohu v boji s klimatickou změnou (a to zejména v rámci ochrany lidských a základních práv a přezkumu správních aktů).

---

²²³ MÜLLEROVÁ, Hana a kol. *Klimatické právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 99. ISBN: 978-80-7676-580-1.

Do budoucna můžeme očekávat ještě větší nárůst počtu klimatických žalob, a to zejména proti soukromoprávním subjektům.

3. ŽALOBY PŘED MEZINÁRODNÍMI ORGÁNY

Jak bylo popsáno v předešlé kapitole, tato práce považuje za nejdůležitější dělení klimatických žalob na žaloby uplatňované před mezinárodními a regionálními soudními a quasi-soudními orgány a žaloby uplatňované před vnitrostátními orgány. Tato kapitola se věnuje žalobám u mezinárodních orgánů, žaloby před vnitrostátními orgány jsou obsahem následující kapitoly.

Klimatické žaloby před mezinárodními orgány mohou představovat případy, ve kterých se žalobci obrací přímo na mezinárodní soud nebo quasi-soudní orgán (jako v podstatě první a jedinou instanci), nebo se žalobci obrací na mezinárodní soud nebo quasi-soudní orgán až po vyčerpání všech vnitrostátních opravných prostředků (většina žalob).

U této skupiny žalob můžeme sledovat společné rysy zejména co se týče žalobců a žalovaných, podstaty sporu (tedy jaké závazky a předpisy byly podle žalobců porušeny) a orgánů, které tyto žaloby projednávají.

Poslední část kapitoly stručně představí několik vybraných žalob před různými mezinárodními orgány.

3.1. Žalobce a žalovaný

Žalobcem mohou být jednotlivci, nevládní neziskové organizace (*Klimasenniorinen*, *Greenpeace Nordic*, viz dále), soukromoprávní korporace, a to samostatně nebo společně, nebo i státy (např. Kolumbie a Čile u IACtHR nebo Vanuatu u Mezinárodního soudního dvora). Na straně žalovaných nalezneme státy jako nositele mezinárodněprávní odpovědnosti a signatáře mezinárodních smluv, a jenom velice výjimečně jednotlivce (například před Mezinárodním trestním soudem).

3.2. Podstata sporu

Předmětem sporu mohou být lidskoprávní závazky (nejčastější), právo Evropské unie a mezinárodní závazky států k ochraně klimatu.

Právo na zdravé životní prostředí (*healthy environment*, popř. *safe climate*) jako lidské právo nalezneme v několika mezinárodních zdrojích. Ochranu životního prostředí a (nepřímo i) boj s klimatickou změnou obsahují zejména některé novější mezinárodní lidskoprávní dokumenty, kupříkladu čl. 11 San Salvadorského protokolu k Americké

úmluvě o lidských právech²²⁴, čl. 24 Africké charty pro lidská práva a práva národů²²⁵, čl. 28 písm. f) ASEAN Deklarace o lidských právech²²⁶ nebo čl. 24 odst. 2 písm. c) Úmluvy o právech dítěte²²⁷.

Dne 28. července 2022 přijalo Valné shromáždění OSN rezoluci č. 76/300, která uznává právo na čisté, zdravé a udržitelné životní prostředí jako lidské právo (*the human right to a clean, healthy and sustainable environment*).²²⁸

Tuto rezoluci pak dále rozvádí Speciální zpravodaj OSN pro lidská práva a životní prostředí (*Special Rapporteur on human rights and the environment*) ve své zprávě „*Safe climate report*“, podle které zahrnují podstatné složky tohoto práva mj. bezpečné klima, čistý vzduch, čistou vodu nebo zdravou biodiverzitu a ekosystémy.²²⁹

Podle Výboru pro lidská práva je právo na zdravé životní prostředí součástí práva na život v čl. 3 Mezinárodního paktu o ochraně občanských a politických práv (dále „ICCPR“).²³⁰ Většina států, které podepsaly UNFCCC a Pařížskou dohodu, jsou rovněž signatáři ICCPR a Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech (dále „ICESCR“). Státy mají povinnost respektovat, chránit a naplnit (*respect, protect, fulfil*) práva obsažená v těchto dokumentech. V kontextu klimatické změny to znamená, že státy musí respektovat právo na bezpečné klima, chránit toto

---

²²⁴ Additional Protocol to the American Convention on Human Rights in the Area of Economic, Social, and Cultural Rights: “*Protocol of San Salvador*”: Signed at San Salvador, El Salvador, on November 17, 1988, at the Eighteenth Regular Session of the General Assembly. OAS. Official records; OEA/Ser.A/44. ISBN 978-0-8270-6525-3. Dostupné rovněž z: <http://www.oas.org/en/sare/social-inclusion/protocol-ssv/docs/protocol-san-salvador-en.pdf>

²²⁵ African (Banjul) Charter on Human and Peoples' Rights, adopted 27 June 1981, OAU Doc. CAB/LEG/67/3 rev. 5, 21 I.L.M. 58. Dostupné rovněž z:

<https://www.achpr.org/legalinstruments/detail?id=49>

²²⁶ ASEAN Human Rights Declaration, adopted 19 November 2012. Dostupné rovněž z:

<https://asean.org/asean-human-rights-declaration/>

²²⁷ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte. Dostupné rovněž z: <https://www.mpsv.cz/umluva-o-pravech-ditete>

²²⁸ Rezoluce Valného shromáždění OSN ze dne 28.7.2022, č. 76/300. Dostupné z:

<https://digitallibrary.un.org/record/3983329?ln=en>

²²⁹ Rezoluce Valného shromáždění OSN ze dne 15.7.2019, A/74/161. Zpráva Speciálního zpravodaje OSN pro lidská práva a životní prostředí: *Safe climate report*. § 43. Dostupné z: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N19/216/42/PDF/N1921642.pdf?OpenElement>

“*The substantive elements of this right include a safe climate, clean air, clean water and adequate sanitation, healthy and sustainably produced food, non-toxic environments in which to live, work, study and play, and healthy biodiversity and ecosystems.*”

²³⁰ Výbor pro lidská práva: General Comment no. 36 (right to life). § 62. Dostupné z:

<https://www.ohchr.org/en/calls-for-input/general-comment-no-36-article-6-right-life#:~:text=The%20right%20to%20life%20is%20a%20right%20that%20should%20not,enjoy%20a%20ife%20with%20dignity>

právo před zásahem ze strany ostatních, a přijat předpisy a opatření k jeho naplnění (a to zejména plněním cílů Pařížské dohody).²³¹

Evropská úmluva o ochraně lidských práv (dále „EÚLP“) výslovně právo na zdravé životní prostředí neobsahuje, nicméně většina evropských klimatických žalob odkazuje na její čl. 2 (právo na život) a 8 (právo na soukromý a rodinný život).

Klimatické žaloby se rovněž mohou týkat závazků vyplývajících z práva Evropské unie. Evropská klimatická legislativa cílená na snižování emisí skleníkových plynů odstartovala na počátku tisíciletí s přijetím směrnice upravující *EU Emissions Trading System* (EU ETS)²³² v návaznosti na Kjótský protokol. V roce 2008 následoval klimaticko-energetický balíček, a dnes je to zejména soubor iniciativ a politik pod jménem Green Deal,²³³ jehož cílem je dosažení klimatické neutrality do roku 2050.

S novou unijní legislativou adresující klimatickou změnu můžeme očekávat i klimatické žaloby adresující její nedostatečnost nebo naopak nedodržování ze strany států.

Mezinárodní závazky států v boji s klimatickou změnou vyplývají především z UNFCCC a Pařížské dohody (viz první kapitola této práce).

3.3. Příslušné orgány

Mezinárodním orgánem tedy mohou být mezinárodní i regionální soudní i quasi-soudní orgány. Většinou se jedná o regionální orgány ustavené k ochraně lidských práv. Nejvýznamnějšími soudními orgány jsou ESLP a IACtHR (i když potenciál mají i další, zejména africké, soudy), z quasi-soudních orgánů Výbor pro práva dítěte a Výbor pro lidská práva. Významným je i SDEU a orgány řešící spory z mezinárodního práva veřejného (Mezinárodní soudní dvůr a Mezinárodní trestní soud).

---

²³¹ MOECKLI, Daniel et al. *International Human Rights Law*. 4. vyd. New York: Oxford University Press, 2022. s. 648. ISBN 978-0-19-886011-2

²³² Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/87/ES ze dne 13. října 2003 o vytvoření systému pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů ve Společenství a o změně směrnice Rady 96/61/ES.

²³³ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů. Zelená dohoda pro Evropu. COM(2019) 640. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0010.02/DOC_2&format=PDF

3.4. Příklady žalob před vybranými orgány

V této podkapitole představím přehled vybraných případů před nejdůležitějšími mezinárodními orgány, které již měly příležitost projednávat klimatické žaloby, se zaměřením na analýzu žalobců, žalovaných a podstatu sporu.

3.4.1. Evropský soud pro lidská práva

ESLP se zatím výslovně nevyjadřoval k problematice klimatické změny (s výjimkou případů *Plan B.Earth and Others v. United Kingdom*²³⁴ a *Humane Being v. the United Kingdom*²³⁵ – obě stížnosti byly odmítnuty pro nepřijatelnost *rationae personae* podle čl. 35 odst. 3 písm. a) EÚLP).

ESLP již ale má širokou judikaturu k problematice životního prostředí (např. v oblasti přírodních katastrof), kterou žalobci často využívají ve své argumentaci v klimatických žalobách,²³⁶ a to zejména k čl. 2 a 8 EÚLP (obdobně i u klimatických žalob). Jedním z nejdůležitějších takových rozhodnutí je *Budayeva and Others v. Russia*.²³⁷ V červenci 2000 zasáhly ruské město Tyrnauz rozsáhlé sesuvy půdy, při kterých zemřelo osm lidí. Stěžovatelé utrpěli zranění, psychické trauma a ztrátu domovů. ESLP shledal, že došlo k porušení čl. 2 EÚLP, protože ruské úřady neochránily stěžovatele a obyvatele města před těmito sesuvy půdy. ESLP nenašel žádný důvod, který by ospravedlňoval nepřijetí územních a krizových plánů v této oblasti, s ohledem na předvídatelnost tohoto rizika. Rusko porušilo čl. 2 EÚLP i nedostatečným soudním přezkumem neštěstí, kdy odpovědnost státu nikdy nebyla prošetřena žádnými soudními ani správními orgány.

Z judikatury k čl. 8 EÚLP je nejrelevantnější především téma průmyslového znečištění, např. případ *Lopez Ostra v. Spain*.²³⁸ Město, ve kterém žila stěžovatelka, mělo velkou koncentraci kožedělného průmyslu. Stěžovatelce vadily především zápach, hluk a znečištění z nedaleké čistírny odpadních vod, ke kterým byly španělské úřady nečinné. Podle ESLP došlo k porušení čl. 8 EÚLP, protože Španělsko nezaručilo proporcionalitu mezi ekonomickými zájmy města a respektem soukromého a rodinného

---

²³⁴ Stížnost č. 35057/22. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/plan-bearth-and-others-v-united-kingdom/>

²³⁵ Stížnost 36959/22. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/factory-farming-v-uk/>

²³⁶ EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA, 2022. *Factsheet – Environment and the ECHR* [online]. [cit. 2023-09-23]. Dostupné z: https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Environment_ENG.pdf

²³⁷ *Ibid.*, s. 4.

²³⁸ *Ibid.*, s. 13.

života stěžovatelky. Stěžovatelka a její rodina snášely obtěžování z továrny po tři roky a přestěhovali se, když bylo zjevné, že se situace nelepší a pediatr stěžovatelčiny dcery to doporučil.

Z toho vyplývá, že ESLP neodmítá rozhodovat o environmentálních problémech. Bude proto zajímavé sledovat, jak se postaví k problematice klimatických žalob. Před ESLP jsou momentálně projednávány čtyři případy: Duarte Agostinho a ostatní proti Portugalsku a ostatním (dále též „Duarte Agostinho“)²³⁹, Mex M proti Rakousku²⁴⁰, KlimaSeniorinnen proti Švýcarsku²⁴¹ a Greenpeace Nordic a ostatní proti Norsku²⁴². Kromě čtyř zmiňovaných projednávaných klimatických případů bylo zatím k ESLP podaných dalších šest stížností týkajících se klimatické změny: *Engels and Others v. Germany*²⁴³, *De Conto v. Italy and 32 other States*²⁴⁴, *Soubeste and Others v. Austria and 11 Other States*²⁴⁵, *The Norwegian Grandparents' Climate Campaign and others v. Norway*²⁴⁶, *Carême v. France*²⁴⁷ a *Uricchio v. Italy and 32 other States*²⁴⁸.

Případ *KlimaSeniorinnen* byl předán Velkému Senátu ESLP (pravděpodobně tak bude rozhodnut jako první), co svědčí o důležitosti, kterou ESLP případu připisuje.²⁴⁹ Po vyčerpání všech vnitrostátních opravných prostředků²⁵⁰ podala asociace senierek

---

²³⁹ Stížnost č. 39371/20. Duarte Agostinho and Others v. Portugal and 32 Other States. Dostupné z: http://climatecasechart.com/wp-content/uploads/sites/16/non-us-case-documents/2020/20200902_3937120_complaint.pdf

²⁴⁰ Stížnost č. 18859/21, Mex Müllner v. Austria. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/mex-m-v-austria/>

²⁴¹ Stížnost č. 53600/20, Verein KlimaSeniorinnen Schweiz and Others v. Switzerland. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/union-of-swiss-senior-women-for-climate-protection-v-swiss-federal-council-and-others/>

²⁴² Stížnost č. 34068/21, Greenpeace Nordic and Others v. Norway. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/greenpeace-nordic-assn-v-ministry-of-petroleum-and-energy-ecthr/>

²⁴³ Stížnost č. 46906/22. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/engels-and-others-v-germany/>

²⁴⁴ Stížnost č. 14620/21. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/de-conto-v-italy-and-32-other-states/>

²⁴⁵ Stížnost č. 31925/22. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/soubeste-and-others-v-austria-and-11-other-states/>

²⁴⁶ Stížnost č. 19026/21. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/the-norwegian-grandparents-climate-campaign-and-others-v-norway/>

²⁴⁷ Stížnost č. 7189/21. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/careme-v-france/>

²⁴⁸ Stížnost č. 14615/21. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/uricchio-v-italy-and-32-other-states/>

²⁴⁹ SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2022. *Global trends in climate change litigation: 2022 snapshot*. op. cit., s. 37.

²⁵⁰ Vnitrostátní spor: Association of Swiss Senior Women for Climate Protection v. Federal Department of the Environment, Transport, Energy and Communications (DETEC) and Others, A-2992/2017. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/union-of-swiss-senior-women-for-climate-protection-v-swiss-federal-parliament/>

(*KlimaSeniorinnen*) v listopadu 2020 stížnost k ESLP proti švýcarské vládě. Důvodem bylo, že vlny veder, zhoršující se pod vlivem klimatické změny, ohrožují jejich zdraví.

V původním vnitrostátním sporu stěžovatelky namítaly, že jejich demografická skupina je zvláště zranitelná pokud jde o vlny veder, které jsou následkem klimatické změny. Vyzývaly švýcarský parlament a relevantní federální úřady k přijetí opatření, která by dosáhla snížení emisí skleníkových plynů o alespoň 25 % oproti úrovni z roku 1990 do roku 2020, a o alespoň 50 % do roku 2050. Původní žaloba kritizovala cíle toho času diskutované v parlamentu (20 % do roku 2020, 30 % do roku 2030) i opatření, která vláda plánovala přijat k jejich naplnění.²⁵¹

Ve stížnosti před ESLP uvedly stěžovatelky tři námitky. Za prvé, nedostatečná politika Švýcarska ke zvládnání klimatické krize zasáhla do práv stěžovatelek na život a zdraví podle čl. 2 a 8 EÚLP. Za druhé, švýcarský federální Nejvyšší soud se odmítl případem svévolně zabývat, aniž by to řádně odůvodnil, a tím porušil právo na spravedlivý proces podle čl. 6 EÚLP. A konečně, švýcarské úřady a soudy porušily právo na účinné opravné prostředky podle čl. 13 EÚLP, když se nezabývaly obsahem jejich stížností.

Případ *Greenpeace Nordic* se zabývá otázkou odpovědnosti za emise mimo území státu, ze kterého pocházejí (co pravděpodobně vyvstane jako předběžná otázka i v případě *Duarte Agostinho*). I když rozhodnutí ESLP nemůže zvrátit rozhodnutí Nejvyššího soudu a zrušit licence k těžbě ropy, ESLP může shledat, že Norsko nevyvinulo náležitou péči k zabránění újmám na klimatu. Rozhodnutí tak může vést Norsko k přehodnocení jeho politik týkajících se ropy a zemního plynu.²⁵²

V případě *Mex M* se rakouský občan, pan Mex Müllner, po vyčerpání vnitrostátních opravných prostředků obrátil se stížností na ESLP. Pan Müllner trpí formou roztroušené sklerózy citlivé na vysoké teploty. Rakouská vláda zasáhla do jeho práv tím, že nepřijala efektivní opatření ke snížení emisí skleníkových plynů a nebojuje s následky klimatické změny. Podle stěžovatele je u většiny pacientů roztroušená skleróza doprovázena tzv. Uhthoffovým fenoménem, tedy zhoršením neurologických symptomů při zvýšení tělesné teploty. Tento fenomén způsobuje u žalobce ztrátu kontroly nad svalstvem (paralýzu) při zvyšujících se venkovních teplotách (již při

---

²⁵¹ Ibid.

²⁵² SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2022. *Global trends in climate change litigation: 2022 snapshot*. op. cit., s. 37.

teplotách nad 25°C). Do 25°C může žalobce chodit sám za pomoci berlí. Při teplotách nad 30°C je žalobce již plně odkázán na elektrický vozík a externí pomoc, protože svaly na jeho ruku jsou příliš slabé k tlačení obyčejného vozíku. To má za následek izolaci, stres a pocit ponížení.

V regionu, kde žalobce žije, se průměrná teplota zvýšila o přibližně 2,4°C oproti předindustriální době. Zvyšování teploty vede ke stále častějším vlnám veder. Limitování zvyšování teploty pod 1,5°C by výrazně zlepšilo kvalitu života žalobce. Podle stěžovatele svou nečinností a nerespektováním svých mezinárodních závazků rakouská vláda zasáhla do jeho práva na soukromý a rodinný život podle čl. 8 EÚLP, vytvořila riziko pro jeho právo na život podle čl. 2 EÚLP a neposkytla mu účinné opravné prostředky podle čl. 13 EÚLP.

Rakouský právní systém neumožňuje napadnout nečinnost parlamentu a správních orgánů ve vztahu ke klimatické krizi. Přesto se žalobce pokusil využít všechny vnitrostátní opravné prostředky, všechny žaloby však byly zamítnuty. Žalobce požádal o urychlené vyřízení stížnosti, z důvodu její naléhavosti a dopadů na psychickou a fyzickou integritu žalobce. Zatím byla jenom podána stížnost, rakouská vláda se zatím nevyjádřila.

Duarte Agostinho je příkladem žaloby podané k mezinárodnímu soudu i přes nevyčerpání vnitrostátních opravných prostředků (i když to je jedna z výslovných podmínek přípustnosti žaloby²⁵³). Žalobci jsou čtyři děti a dva mladí lidé z Portugalska. Žalovanými je třiatřicet zemí Rady Evropy, včetně České republiky.

Žalobci odkazují na Zprávu IPCC z roku 2018. Podle této zprávy s dnes nastavenými cíli směřujeme k oteplení na úrovni 3°C, namísto požadovaných 1,5°C. Dále žalobci odkazují na Zprávu UNEP z roku 2019, podle které roční globální emise vzrostly meziletočně o 1,5 % v posledním desetiletí, a dosáhly rekord v roce 2018. Podle analýzy „*Climate Impacts in Portugal*“, průměrná globální teplota překročí 1,5°C v roce 2035, 2°C kolem roku 2055 a 3°C dosáhne do roku 2100.

Podle žalobců všichni odpůrci přispívají ke klimatické změně mimo jiné tím, že umožňují produkci emisí ze svého území, zejména umožňují export fosilních paliv ze svého území, umožňují import zboží, jehož výroba zahrnuje vypouštění emisí, a

---

²⁵³ Čl. 35 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv.

umožňují třetím stranám aktivity na svém území, které zahrnují tvorbu emisí, zejména těžbu fosilních paliv.

Klimatická změna má vliv na žalobce, zejména co se týče lidského zdraví. Portugalsko je již nyní zasaženo několika vlivy klimatické změny, zejména zvýšením průměrných a nejvyšších teplot. Při dnešním tempu oteplování se má počet vln veder znásobit sedm až devět krát do roku 2100. Žalobci žijí v oblastech s velmi vysokou pravděpodobností vzniku přírodních požárů. Vlny veder jsou jejich hlavním zdrojem. V roce 2017 došlo k požárům nedaleko domů žalobců, v důsledku čehož stěžovatelé trpí stresem a úzkostmi z toho, jaký vliv bude mít změna klimatu na jejich budoucnost.

Žalobci proto namítají porušení čl. 2 EÚLP (právo na), čl. 8 EÚLP (právo na rodinný a soukromý život) a čl. 14 EÚLP (ochrana před diskriminací). Podle žalobců je jejich právo na život zasaženo následky klimatické změny, zejm. lesními požáry, z důvodu vln veder musejí trávit více času vevnitř, co zasahuje do jejich fyzického a psychického zdraví a porušuje tak jejich právo na soukromí, a jako mladí lidé jsou (a budou) zasaženi nejhoršími důsledky klimatické změny.

Stížnost byla podána k ESLP v září 2020. V červenci 2022 byla věc předána Velkému Senátu, ESLP zatím ve věci nerozhodl. Jako pozitivní můžeme vnímat, že případ byl zpracován urychleně, co soud dělá jenom výjimečně.

Jak zmíněno výše, environmentální případy nejsou pro ESLP ničím novým, dodnes jich rozhodl již přibližně tři sta. Nicméně, ESLP ještě nerozhodoval o důsledcích klimatické změny pro výkon práv chráněných EÚLP. Jelikož EÚLP neposkytuje specificky ochranu právu na zdravé životní prostředí, případy týkající se klimatu se opírají o čl. 2 (právo na život) a čl. 8 (právo na soukromý a rodinný život), a dovozují z nich pozitivní povinnosti států předcházet a chránit před újmou způsobenou klimatickou změnou. Rozhodnutí soudu budou pravděpodobně mít důsledky pro budoucí klimatické stížnosti a pro právo na zdravé životní prostředí.²⁵⁴

3.4.2. Meziamerický soud pro lidská práva

V roce 2017 vydal IACtHR Poradní stanovisko (*Advisory Opinion*)²⁵⁵ na žádost Kolumbie, ve kterém potvrdil existenci práva na zdravé životní prostředí jako

---

²⁵⁴ Ibid., s. 37.

²⁵⁵ Rozhodnutí Meziamerického soudu pro lidská práva ze dne 15.11.2017, sp. zn. Oc-23/17. Dostupné z: https://www.corteidh.or.cr/docs/opiniones/seriea_23_ing.pdf

samostatného lidského práva. IACtHR stanovil několik důležitých hmotněprávních a procesněprávních principů vztahujících se k tomuto právu, a to zejména pravidla pro určování jurisdikce, podle kterého mohou státy odpovídat za hrozby pro životní prostředí i mimo jejich území, pokud tyto mají původ na jejich území a existuje příčinná souvislost mezi aktivitami na území a negativními dopady mimo území.

Pravidla pro určování jurisdikce jsou relevantní pro boj s klimatickou změnou a rozhodnutí je tak citováno v mnohých klimatických žalobách po celém světě (např. *Sacchi et al. v. Argentina*).

V lednu 2023 podaly Kolumbie a Čile společnou žádost o poradní stanovisko k IACtHR týkající se rozsahu povinností států ve vztahu ke klimatické krizi²⁵⁶.

Žádost obsahuje především otázky týkající se lidskoprávních závazků, práv dětí a budoucích generací, nebo práva na soudní ochranu. Žádost zároveň obsahuje i spornější otázky. Kolumbie a Čile žádají soud, aby vymezil rozsah povinností států k prevenci klimatické změny v kontextu nedostatečné a pomalé implementace Pařížské dohody a vědeckého konsenzu o nebezpečích překročení 1,5°C oteplení. Žalobci žádají soud o poskytnutí konkrétních kroků, které by státy měly podniknout (obecně i ve vztahu k zranitelným komunitám), specificky v oblastech regulace, monitoringu, environmentálního posuzování, krizových plánů a mitigace. Dále se taky Kolumbie a Čile ptají na spolupráci mezi státy, konkrétně aby soud vymezil společnou a diferencovanou povinnost států v regionálním boji s klimatickou změnou. Jde zejména o otázku pravidel pro poskytování reparací a zvládnání klimatické migrace.

Bylo by zajisté vhodné vymezit konkrétní povinnosti států v boji s klimatickou změnou, a mohlo by to být inspirací pro soudy na celém světě. Je však otázkou, nakolik přísluší IACtHR, nebo obecně jakémukoliv soudnímu orgánu, poskytovat odpovědi na takové otázky. Úspěšnost žádosti bude záležet od toho, nakolik bude IACtHR aktivistický a zda nedojde k závěru, že to již překračuje pravomoci soudu (viz předchozí kapitola).

---

²⁵⁶ Request for an advisory opinion on the scope of the state obligations for responding to the climate emergency. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/request-for-an-advisory-opinion-on-the-scope-of-the-state-obligations-for-responding-to-the-climate-emergency/>

3.4.3. Výbor pro práva dítěte

Na výsledek v případě *Duarte Agostinho* můžeme (opatrně) usuzovat z rozhodnutí Výboru pro práva dítěte OSN ve věci *Sacchi* proti Argentině.²⁵⁷ Šestnáct dětí z celého světa (včetně Greta Thunberg) podalo pět totožných stížností proti Argentině, Brazílii, Francii, Německu a Turecku k Výboru pro práva dítěte. Všichni odpůrci jsou stranami Úmluvy o právech dítěte²⁵⁸ i Pařížské dohody. Žalobci tvrdili porušení čl. 6 (právo na život), čl. 24 (právo na dosažení nejvýše dosažitelné úrovně zdravotního stavu), čl. 30 (respekt ke kulturním právům menšin) a čl. 3 (ohled na zájmy dítěte) Úmluvy o právech dítěte. Výbor všechny stížnosti zamítl jako nepřijatelné pro nevyčerpání vnitrostátních opravných prostředků. Nicméně Výbor využil příležitosti vyjádřit se ke vztahu mezi nedodržováním klimatických závazků ze strany států a újmou, kterou utrpěli žalobci (i když se většina z nich nachází mimo jurisdikci žalovaných). Výbor souhlasil s argumentem žalobců, že státy jsou odpovědné za přeshraniční emise skleníkových plynů pocházející z jejich území, i za škodu, kterou tyto způsobí. S odkazem na Poradní stanovisko IACtHR z roku 2017 Výbor shledal, že státy mají povinnosti ve vztahu ke znečištění CO₂, které přesahuje jejich hranice.

Jedná se o obdobný případ jako *Duarte Agostinho* (děti/mladí lidé podávají stížnost proti několika státům, přeshraniční emise), a žalobci rovněž nevyčerpali vnitrostátní opravné prostředky. Bude zajímavé sledovat, nakolik bude ESLP následovat kroky Výboru pro práva dítěte a zda stížnost odmítne jako nepřijatelnou pro nevyčerpání vnitrostátních opravných prostředků.

Výbor pro práva dítěte uznal existenci dostatečné příčinné souvislosti mezi značnou újmou (*significant harm*), kterou žalobci utrpěli a konáním nebo opomenutím ze strany pěti žalovaných států. Podle Výboru měly státy přeshraniční odpovědnost za škody na klimatu. Lze se tedy domnívat, že žaloba by byla bývala úspěšná, byla-li by naplněna podmínka vyčerpání vnitrostátních opravných prostředků.

---

²⁵⁷ Rozhodnutí Výboru pro práva dítěte ze dne 22.9. 2021, sp. zn. CRC/C/88/D/104/2019. *Sacchi et al. v. Argentina*. Dostupné z: http://climatecasechart.com/wp-content/uploads/sites/16/non-us-case-documents/2021/20211008_Communication-No.-1042019-Argentina-Communication-No.-1052019-Brazil-Communication-No.-1062019-France-Communication-No.-1072019-Germany-Communication-No.-1082019-Turkey_decision-4.pdf

²⁵⁸ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte.

3.4.4. Výbor pro lidská práva

Nejvýznamnějším rozhodnutím Výboru pro lidská práva týkajícím se klimatické změny je případ Billy a ostatní proti Austrálii (*Torres Strait Islanders Petition*)²⁵⁹, kterou proti Austrálii podalo několik obyvatelů ostrovů v Torresovu průlivu a šest jejich dětí.

Podle žalobců dochází z důvodu klimatické změny ke změnám počasí, které přímo ohrožují jejich živobytí, kulturu a tradiční způsob života. Podle žalobců tak Austrálie zasáhla do jejich práv tím, že selhala v adaptaci na klimatickou změnu, mimo jiné nedostatečnými hrázemi na jejich ostrovech (a obecně nedostatečným financováním adaptačních opatření na ostrovech) a nedostatečným snížením emisí skleníkových plynů. Austrálie tak měla porušit práva žalobců podle čl. 27 (právo na kulturu), čl. 17 (právo na svobodu od svévolných zásahů do soukromí, rodiny a domova) a čl. 6 (právo na život) ICCPR.

Podle Výboru byla žaloba přípustná, nicméně shledal ji důvodnou pouze v rozsahu čl. 17 a 27 ICCPR. Austrálie tím, že neochránila obyvatele ostrovů Torresova průlivu, zasáhla do jejich práva na kulturu a svobody od svévolných zásahů do soukromí, rodiny a domova. Výbor přihlédl k duchovnímu spojení obyvatelů k ostrovům a závislost jejich kultury na zdraví okolitých ekosystémů. Selhání Austrálie přijat adekvátní a včasné opatření k ochraně před negativními dopady klimatické změny představuje porušení čl. 17 a 27 ICCPR. Austrálie však neporušila čl. 6 ICCPR, protože žalobci nedoložili dostatečné důkazy prokazující nedostatečnost adaptačních opatření ve vztahu k právu na život žalobců.

Výbor nařídil Austrálii kompenzovat obyvatele ostrovů Torresova průlivu za utrpěnou újmu, konzultovat jejich komunity a přijat opatření k zachování jejich bezpečné existence na těchto ostrovech.

3.4.5. Soudní dvůr Evropské unie

Soudní dvůr Evropské unie má poměrně dlouhou zkušenost s klimatickými žalobami, zejména díky směrnici 2003/87/EC zakládající systém EU ETS. Dvě třetiny

---

²⁵⁹ Rozhodnutí Výboru pro lidská práva ze dne 23.9.2022, sp. zn. CCPR/C/135/D/3624/2019. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/petition-of-torres-strait-islanders-to-the-united-nations-human-rights-committee-alleging-violations-stemming-from-australias-inaction-on-climate-change/>

všech klimatických případů před Soudním dvorem pochází z druhé vlny klimatických žalob (tedy před rokem 2015).²⁶⁰

Směrnice 2003/87/EC se týkal i případ Armando Ferrão Carvalho a ostatní proti Parlamentu a Radě EU²⁶¹. Deset rodin včetně dětí z Portugalska, Německa, Francie, Itálie, Rumunska, Keně, Fiji a Švédska podalo žalobu k Tribunálu, s cílem přimět EU k přijetí přísnějších opatření ke snížení emisí skleníkových plynů. Žalobci tvrdili, že cíl EU snížit emise skleníkový plynů o 40 % do roku 2030 v porovnání s rokem 1990 je nedostatečný pro zabránění klimatické změně, a ohrožuje tak základní práva žalobců na život, zdraví, práci a vlastnictví.

Žaloba měla dvě části: žaloba na neplatnost podle čl. 263 SFEU (proti směrnici a dvěma nařízením upravujícím mechanismy pro snižování emisí) a mimosmluvní odpovědnost podle čl. 340 SFEU.

Tribunál nerozhodl meritorně a žalobu odmítl z procesních důvodů, protože žalobci nebyli dostatečně a přímo dotčeni těmito opatřeními (kritérium bezprostředního a osobního dotčení podle čl. 263 SFEU). Žalobci nebyli aktivně legitimováni, protože klimatická změna v určité podobě ovlivňuje každého, a judikatura Soudního dvora vyžaduje, aby žalobci byli napadaným právním aktem dotčeni „z důvodu určitých vlastností, které jsou pro ně zvláštní, nebo faktické situace, která je vymezuje vzhledem ke všem ostatním osobám, a tím je individualizuje způsobem obdobným tomu, jakým by byl individualizován adresát rozhodnutí.“ Žalobci se následně v červenci 2019 obrátili na SDEU, který žalobu zamítl a potvrdil rozhodnutí Tribunálu.

Z devatenácti případů před SDEU, které se netýkají směrnice 2003/87/EC, měly jenom tři výsledek negativní pro klimatickou akci. Naopak žaloby jako *Lipidos Santiga v. Commission*, *Industrie de bois de Vielsalm & Cie v. Region Wallone*, *Afton Chemical Ltd. V. Secretary of State for Transport* a *ClientEarth v. European Investment Bank* měly pozitivní výsledek pro klimatickou akci. Příklad *Lipidos Santiga* je příkladem neúspěšné žaloby, která tak má pozitivní výsledek pro klimatickou změnu, protože v

---

²⁶⁰ SETZER, Joana, NARULLA, Harj, HIGHAM, Catherine a BRADEEN, Emily, 2022. *Climate litigation in Europe. A summary report for the European Union Forum of Judges for the Environment*. op. cit., s. 22.

²⁶¹ Armando Ferrão Carvalho and Others v. The European Parliament and the Council, “The People's Climate Case”, Rozhodnutí Tribunálu ze dne 15.5.2019, sp. zn. T-330/18 a Soudního dvora EU ze dne 25.3.2021, sp. zn. C-565/19 P. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/armando-ferrao-carvalho-and-others-v-the-european-parliament-and-the-council/>

tomto případě napadalo několik korporací novou úpravu EU zabývající se změnou klimatu.²⁶²

3.4.6. Mezinárodní trestní soud

Zatím jediná klimatická žaloba před Mezinárodním trestním soudem je případ Planeta proti Bolsonaro²⁶³. Žaloba byla podána nevládní organizací *All Rise* v říjnu 2021 na základě čl. 15 Římského statutu. Požaduje zahájení vyšetřování role brazilského prezidenta Bolsonara na zločinech proti lidskosti, které byly spáchány odlesňováním Amazonského deštného pralesa, a újmy, kterou utrpělo místní obyvatelstvo.²⁶⁴

3.4.7. Mezinárodní soudní dvůr

Souostroví Vanuatu, podpořeno koalicí více než 105 států (včetně České republiky), připravilo žádost o Poradní stanovisko (*Advisory Opinion*) u Mezinárodního soudního dvora.²⁶⁵ Draft byl poslán Valnému shromáždění OSN v listopadu 2022 (žádost o poradní stanovisko může podat pouze Valné shromáždění nebo Rada bezpečnosti). Valné shromáždění rezoluci přijalo dne 29. března 2023, nyní se tedy žádostí bude zabývat Mezinárodní soudní dvůr. Žádost obsahuje dvě otázky týkající se závazků států podle mezinárodního práva ve vztahu k ochraně klimatického systému a následků porušení těchto závazků.²⁶⁶

Žádost Vanuatu není první pokus o stanovisko Mezinárodního soudního dvora v otázce povinností států ve vztahu ke klimatické změně. I když se v roce 2011 povedlo ostrovnímu státu Palau vytvořit koalici více než třiceti států, iniciativa byla opuštěna

---

²⁶² Ibid., s. 24.

²⁶³ Planeta proti Bolsonaro. Žaloba ze dne 21.10.2021. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/the-planet-v-bolsonaro/>

²⁶⁴ SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2022. *Global trends in climate change litigation: 2022 snapshot*. op. cit., s. 42.

²⁶⁵ Request for an advisory opinion of the International Court of Justice on the obligations of States in respect of climate change. Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/187/187-20230419-PRE-01-00-EN.pdf>

²⁶⁶ „(a) *What are the obligations of States under international law to ensure the protection of the climate system and other parts of the environment from anthropogenic emissions of greenhouse gases for States and for present and future generations;*

(b) *What are the legal consequences under these obligations for States where they, by their acts and omissions, have caused significant harm to the climate system and other parts of the environment, with respect to: (i) States, including, in particular, small island developing States, which due to their geographical circumstances and level of development, are injured or specially affected by or are particularly vulnerable to the adverse effects of climate change? (ii) Peoples and individuals of the present and future generations affected by the adverse effects of climate change?*”

poté, co USA pohrozilo pozastavením finanční pomoci pro Palau, pokud žádost nestáhne.²⁶⁷

Mezinárodní soudní dvůr často přináší inovativní rozhodnutí, jak jsme mohli vidět např. v rozhodnutí *Gabčíkovo-Nagymaros*.²⁶⁸ Názory na to, zda přísluší Mezinárodnímu soudnímu dvoru vydávat v oblasti klimatické změny stanovisko se liší, nicméně o přesvědčivosti, váze a dosahu stanoviska Mezinárodního soudního dvora nemůže být pochyb.²⁶⁹ Očekávat však od mezinárodního soudu, aby vymyslel lepší systém pro boj s klimatickou změnou než ten, který si státy dohodly mezi sebou, je radikálně nový přístup k mezinárodnímu právu obecně i mezinárodnímu právu životního prostředí konkrétně.²⁷⁰

3.5. Shrnutí

Klimatické žaloby před mezinárodními a regionálními orgány zaznamenávají úspěchy (úspěch žalob i pozitivní výsledek pro klimatickou změnu), zejména ty založené na lidskoprávních argumentech. Pro další vývoj bude zásadní, jaký postoj zaujme k otázce klimatických závazků a lidských práv Evropský soud pro lidská práva.

Nejčastějším problémem, se kterým se mohou žalobci potkat, bývá nevyčerpání vnitrostátních opravných prostředků (*Sacchi*), nedostatek aktivní legitimace (*Armando Ferrão Carvalho*) a samotná povaha mezinárodního práva veřejného, a to především z důvodu absence nadřazené moci, která by dodržování mezinárodního práva vynucovala (např. případy nedostatečného plnění Pařížské dohody řeší pouze COP).

Mezinárodní právo veřejné je konec konců dohoda států. To může být problémem např. u Mezinárodního soudního dvora, který může odmítnout zasahovat do režimu, který si státy mezi sebou ujednaly.

---

²⁶⁷ WEWERINKE-SINGH, Margaretha. Bringing Climate Change before the International Court of Justice: Protests for Contentious Cases and Advisory Opinions. In: ALOGNA, Ivano et al. (eds.) *Climate Change Litigation: Global Perspectives*. Leiden: Koninklijke Brill. 2021. s. 406. ISBN 978-90-04-44760-8

²⁶⁸ *Ibid.*, s. 396.

²⁶⁹ MOECKLI, Daniel et al. *International Human Rights Law*. 4. vyd. New York: Oxford University Press, 2022. s. 659. ISBN 978-0-19-886011-2

²⁷⁰ BOYLE, Alan. Remarks by Alan Boyle. In: *Proceedings of the 115th Annual Meeting* [online]. 20.1.2017. [cit. 2023-03-18]. s. 198-201. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/journals/proceedings-of-the-asil-annual-meeting/article/remarks-by-alan-boyle/1681EF6AE43C829AF62D7EEC6984DE4F>

Lidskoprávní závazky se doposud ukazují jako nejlepší strategie. Mezinárodní orgány ochrany lidských práv mají již dlouhodobě fungující aparát, povinnost ochrany proti klimatické změně můžeme dovozovat z několika tradičních základních práv, a zároveň můžeme pozorovat pomalý vznik práva na bezpečné klima (*safe climate*).

4. ŽALOBY PŘED VNITROSTÁTNÍMI ORGÁNY

Tato kapitola se věnuje žalobám před vnitrostátními soudními a quasi-soudními civilními, správními, trestními či ústavními orgány. Většinu případů představují rozhodnutí na základě klimatických žalob projednávaných u vnitrostátních soudů poslední instance (nejvyšší soudy, ústavní soudy), např. *Urgenda*, *Neubauer*, *ClientEarth v. Enea* nebo *Friends of the Irish Environment v. Ireland*. Nicméně může se jednat i o rozhodnutí nižších soudů, případně o rozhodnutí, proti nimž byl podán opravný prostředek, o němž zatím nebylo rozhodnuto.

Jedná se o žaloby z oblasti lidských práv a obecně práva ústavního, správního práva (např. EIA, povolování různých činností, (ne)dodržování klimatických zákonů²⁷¹, národní mitigační plán²⁷²), soukromého deliktního práva, obchodního práva (odpovědnost členů orgánů korporace) nebo práva trestního. Častá je i kombinace několika strategií, jak můžeme pozorovat například v případech *Urgenda* nebo *Milieudefensie v. Shell*.

Žalobci se rovněž často opírají o mezinárodněprávní závazky, nejčastěji ty z UNFCCC, Pařížské dohody,²⁷³ EÚLP a obdobných lidskoprávních nástrojů.

Modelové případy proti vládám míří proti politikám nebo rozhodnutím, které jsou nekonzistentní s ústavními, zákonnými nebo strategickými závazky ke snižování emisí skleníkových plynů (např. národní emisní cíle, vládní licence a povolení, nebo dotace pro fosilní paliva). Případy proti soukromým subjektům jako žalovaným jsou založeny na různých teoriích, zejména odpovědnost producentů emisí skleníkových plynů nebo fosilních paliv za poškození klimatu, nebo zneužití vědomosti o klimatických rizicích.²⁷⁴

Balounová²⁷⁵ dělí vnitrostátní klimatické žaloby na žaloby napadající klimatickou politiku, žaloby proti uhlíkově náročné infrastruktuře a žaloby proti obchodním korporacím. Nejčastější jsou žaloby napadající klimatickou politiku (na základě práva správního či ústavního).

---

²⁷¹ Případy *Neubauer*, *Thomson* (Nový Zéland).

²⁷² Případ *Friends of the Irish Environment v. Ireland*

²⁷³ Někteří autoři rozporují přímou vnitrostátní aplikovatelnost Pařížské dohody.

²⁷⁴ UNEP, 2020. *Global Climate Litigation Report: 2020 Status Report* [online]. Nairobi. s. 13 [cit. 2023-03-05]. Dostupné z:

<https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/34818/GCLR.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

²⁷⁵ BALOUNOVÁ, Eva. Klimatická litigace. In: MÜLLEROVÁ, H. a kol. *Klimatické právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 593. ISBN: 978-80-7676-580-1.

Typickým příkladem žalob směřujících proti uhlíkově náročné infrastruktuře jsou žaloby proti ropné infrastruktuře, např. *People v. Arctic Oil*. Dalšími častými případy jsou žaloby proti uhelným elektrárnám, teplárnám či dolům (časté ve Spojeném království a Austrálii). Můžeme sem zařadit i případy týkající se rozšiřování letišť, které byly zatím v zásadě neúspěšné (Heathrow, Schwechat, Letiště Václava Havla).²⁷⁶

V posledních letech se do popředí dostávají klimatické žaloby namířené proti obchodním korporacím. Můžeme identifikovat dvě vlny takových žalob – první začátkem tisíciletí v USA, které byly většinou neúspěšné. Druhá vlna začala po roce 2015 a trvá dodnes. Žaloby druhé vlny často požadují náhradu škody, například v návaznosti na adaptační opatření, a opírají se o to, že korporace prováděly aktivity přispívající ke klimatické změně, ačkoliv si byly vědomy jejich možných dopadů. Žaloby proti obchodním společnostem nalezneme i v zemích globálního Jihu. Např. v případě *Ghemre v. Shell* soud rozhodl, že spalování plynu je neústavní, jelikož porušuje základní práva na život a důstojnost, která jsou zaručena nigerijskou ústavou a Africkou chartou lidských práv a práv národů, a která nevyhnutelně zahrnují právo na zdravé životní prostředí.²⁷⁷

Klimatické žaloby proti soukromým korporacím jsou podávány z důvodu náhrady škody způsobené změnou klimatu, z důvodu ochrany akcionářů (nedostatečné zohlednění klimatického rizika a investic), z důvodu nepravdivých tvrzení a reklam týkajících se klimatu, z důvodu porušování lidských práv apod. Jako příklad klimatické žaloby za účelem náhrady škody proti soukromoprávní korporaci můžeme uvést případ *Luciano Lliuya v. RWE AG*.²⁷⁸

Po stručném pojednání o subjektech žaloby následují dvě podkapitoly o soukromoprávních a veřejnoprávních klimatických žalobách, při vědomí, že tyto aspekty jsou často kombinované.

4.1. Žalobce a žalovaný

Žalovaným bývá nejčastěji stát (vláda)²⁷⁹, regionální vlády (např. německé *Länder*), případně jejich organizační složka (typicky ministerstva životního prostředí, zemědělství, dopravy, pro energetiku apod., nebo centrální banka (*ClientEarth v.*

---

²⁷⁶ Ibid., s. 611.

²⁷⁷ Ibid., s. 612.

²⁷⁸ Ibid., s. 613.

²⁷⁹ UNEP, 2020. *Global Climate Litigation Report: 2020 Status Report*. op. cit., s. 13.

Belgian National Bank)). V soukromoprávních sporech jsou žalovanými nejčastěji soukromoprávní korporace. Jednotlivci mohou být na straně žalovaných v trestněprávních případech nebo v případě soukromoprávní odpovědnosti členů orgánů obchodní korporace.²⁸⁰

Žalobcem jsou typicky nevládní organizace (často *Greenpeace*, *ClientEarth* nebo *Friends of the Environment*) a/nebo jednotlivci, specifickým subjektem mohou být původní obyvatelé (*indigenous peoples*) obec (česká klimatická žaloba) nebo městská část (*Commune de Grande-Synthe v. France*).²⁸¹

4.2. Veřejnoprávní žaloby

Veřejnoprávními žalobami rozumíme klimatické žaloby z odvětví práva veřejného, tedy práva ústavního, správního a trestního. Tyto žaloby se samozřejmě téměř vždy budou týkat i práva životního prostředí, okrajově mohou vyplývat i z finančního práva (k ochraně klimatu jsou relevantní zejména dotace a státní podpora).

4.2.1. Ústavní právo a lidská práva

Ústavněprávní aspekty se zřídka budou vyskytovat samostatně, nýbrž téměř vždy budou spojeny s jinými odvětvími práva (především právem správním nebo trestním). Ústavní právo nebo lidská práva ale mohou v některých případech být v žalobě natolik významné, že můžeme tyto klimatické žaloby řadit pod samostatnou kategorii ústavního práva.

Většina případů, které zakládají své argumenty na lidských právech, používá lidská a/nebo ústavní práva k přinucení vlád a soukromoprávních korporací přijmout náležitá opatření k ochraně klimatu. Pro úplnost je nutné zmínit, že mezi klimatické žaloby bývají rovněž zařazeny spory, které naopak vyvolávají obchodní společnosti v souvislosti s klimatickými opatřeními vlád, která podle společností zasahují do jejich ústavně chráněných vlastnických práv či práva svobodně podnikat.²⁸² Kupříkladu v roce 2021 pakistánský Nejvyšší soud odmítl stížnost společnosti *DG Khan Cement*,

---

²⁸⁰ Např. *ClientEarth v Board of Directors Shell*. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/clientearth-v-shells-board-of-directors/#:~:text=Shell's%20Board%20of%20Directors,-Filing%20Date%3A%202023&text=Summary%3A,and%20breach%20of%20company%20law>

²⁸¹ KAMINSKAITE-SALTERS, Giedre. *Constructing a Private Climate Change Lawsuit under English Law*, 2010. Alpen aan den Rijn: Kluwer Law International. s. 62. ISBN 978-90-411-3253-6

²⁸² FEIGLEROVÁ, Monika. Klimatická odpovědnost společností. In: MÜLLEROVÁ, H. a kol. *Klimatické právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 640. ISBN: 978-80-7676-580-1.

namířenou proti novým vládním omezením na rozšiřování stávajících nebo budování nových cementáren. Stížnost se zčásti opírala o zásah do ústavně zakotveného práva společnosti podnikat.²⁸³

Z lidských práv vyplývají hmotněprávní a procesní povinnosti nejen pro stát ale i pro soukromé subjekty, především obchodní korporace. Počet podaných klimatických žalob opírajících se o lidská práva se neustále zvyšuje od přijetí Pařížské dohody. Pařížská dohoda jako první mezinárodní smlouva uznala souvislost mezi lidskými právy a klimatickou změnou, mezinárodní organizace, národní vlády a vnitrostátní soudy brzy následovaly.²⁸⁴ Žalobci v těchto žalobách bývají typicky jednotlivci a skupiny, méně často to jsou regionální vlády a původní obyvatelé.²⁸⁵

Hmotněprávní povinnosti vyplývající z lidských práv ve vztahu ke změně klimatu zahrnují povinnost ke snížení emisí, povinnost adaptace na předvídatelné změny (zvyšující se hladiny oceánů, záplavy, lesní požáry apod.) a zároveň povinnost mezinárodní spolupráce k řešení přeshraničních dopadů klimatické změny. Hmotněprávní povinnosti tak na jedné straně ukládají pozitivní povinnosti přijat, implementovat a vynucovat opatření ke snížení emisí (mitigace), předcházet dopadům klimatické změny (adaptace) a odškodnit ty, kteří byli zasaženi dopady klimatické změny (kompenzace). Na druhou stranu tyto povinnosti ukládají negativní povinnosti zdržet se aktivit, které by mohly vést k porušení lidských práv (povolení k odlesňování nebo těžbě ropy a zemního plynu).²⁸⁶

Nárůst zaznamenávají i žaloby opírající se o lidská práva proti soukromoprávním korporacím, zejména díky vývoji v kvantifikaci historických emisí a oboru atribuce. Tyto žaloby tvrdí, že korporace mají pozitivní povinnost snížit emise a přispět tak k mitigaci klimatické změny. Např. v případě *Milieudefensie v. Shell*, podobně jako v případě *Urgenda*, žalobci opřeli svoje argumenty korporátní *duty of care* a *due diligence* o lidskoprávní závazky. I když v tomto případě měly lidská práva pouze okrajovou roli, nakonec byly rozhodující pro výsledek. Naopak hlavní roli hrají lidská práva v případě *Notre Affaire à Tous and Others v. Total*, ve kterém podle

---

²⁸³ SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2021. *Global trends in climate change litigation: 2021 snapshot*. op. cit., s. 27.

²⁸⁴ SAVARESI, Annalisa a SETZER, Joana. Mapping the Whole of the Moon: An Analysis of the Role of Human Rights in Climate Litigation. In: *SSRN* [online]. 22.3.2021, s. 4. [cit. 2023-03-21]. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3787963

²⁸⁵ *Ibid.*, s. 5.

²⁸⁶ *Ibid.*, s. 10.

žalobců společnost Total nedodrží francouzskou legislativu, která vyžaduje přijetí opatření k ochraně lidských práv a životního prostředí.²⁸⁷

Procesní povinnosti vyplývající z lidských práv zahrnují právo na účast na rozhodovacích a legislativních procesech a právo na informace, ochranu před porušením lidských práv třetími subjekty a zabezpečení přístupu k soudní ochraně v případě, že se tak stane. Ve vztahu ke klimatické změně to znamená povinnost provádět posuzování vlivů klimatické změny i opatření k jejímu zvládnutí, přístup k soudní ochraně v případě porušení lidských práv souvisejících s klimatem a zabezpečení účasti veřejnosti při přijímání opatření ke zvládnutí klimatické změny.²⁸⁸

Klimatické žaloby mohou rovněž požadovat určení, že soukromoprávní korporace mají povinnost zabránit budoucím újmám na životním prostředí a klimatu.²⁸⁹

Nejvyšší soud Nepálu nařídil v roce 2018 ve svém rozhodnutí v případě *Shrestha* nepálské vládě, aby změnila stávající a přijala novou legislativu v otázkách mitigace a adaptace klimatické změny. Soud své rozhodnutí založil na tom, že mitigace a adaptace přímo souvisí s právem na život, jídlo a čisté životní prostředí, a zároveň jako naplnění závazků z Pařížské dohody. Vrchní soud v Lahore nařídil ve svém rozhodnutí v případě *Ashgar Leghari* pakistánské vládě, aby implementovala své klimatické zákony a politiky, a ustavil Komisi pro klimatickou změnu pověřenou monitorováním této implementace.²⁹⁰ Oba případy kombinují tlak na přijetí klimatické legislativy s lidskoprávními argumenty.

Nejčastější obranou žalovaných vlád bývá nedostatek aktivní legitimace a dělby moci, nebo v druhé kapitole zmiňovaný problém kapky v moři, tedy nemožnost dovést příčinnou souvislost mezi (ne)konáním vlády a konkrétní újmou na klimatu. Na druhou stranu se vlády ani nepokoušejí zpochybnit široký vědecký konsensus na příčinách klimatické změny a potřebě jejího řešení, zejména proto, že žalobci se většinou opírají o zprávy IPCC nebo podobné uznávané publikace (jejichž znění vlády často samy schvalují, např. jako členové IPCC).²⁹¹

---

²⁸⁷ Ibid., s. 11.

²⁸⁸ Ibid., s. 13.

²⁸⁹ Ibid., s. 12.

²⁹⁰ MOECKLI, Daniel et al. *International Human Rights Law*. 4. vyd. New York: Oxford University Press, 2022. s. 657. ISBN 978-0-19-886011-2

²⁹¹ HIGHAM, Catherine, SETZER Joana a BRADEEN, Emily, 2022. *Challenging government responses to climate change through framework litigation*. op. cit., s. 11.

V posledních několika letech bývají tyto typy žalob velice úspěšné, např. *Urgenda* nebo *Neubauer* (viz pátá kapitola), a to zejména díky ochotě soudů poskytovat ochranu právu na bezpečné klima prostřednictvím již existujících základních práv. Analýzy ukazují, že lidskoprávní argumenty často hrají roli v tom, jak úspěšná žaloba nakonec bude.²⁹²

4.2.2. Správní právo

Ve správně-právních sporech bývají napadány klimatické zákony, klimatické cíle, národní mitigační plány atd. Žaloby se typicky zaměřují na ambici nebo implementaci klimatických opatření, nebo mohou kombinovat oba základy.²⁹³ Žaloby mohou směřovat i proti individuálním správním aktům (povolení, licence).

Na národní úrovni celosvětově existuje již přes 2200 klimatických zákonů a politik.²⁹⁴ Česká republika zatím zvláštní klimatický zákon nemá, naproti tomu Německo má klimatický zákon již od roku 2019, který byl navíc v roce 2021 značně novelizován a jeho klimatické cíle zpřísněny, právě jako důsledek úspěšné žaloby ve věci *Neubauer*.

Na sousedním Slovensku je Ministerstvem životního prostředí připravován klimatický zákon²⁹⁵, který vkládá samostatnou hlavu osmou do zákona č. 162/2015 Z.z. *Správny súdny poriadok*, upravující možnost podání žaloby v případě, že „[...] nástroj na naplňanie klimatických cieľov, prijatý podľa osobitného predpisu (ďalej len „klimatický nástroj“) nie je v súlade s dosahovaním klimatických cieľov stanovených v osobitnom predpise (ďalej len „klimatické ciele“),“²⁹⁶ nebo se žalobce může domáhat odstranění nečinnosti orgánu veřejné správy při dosahování klimatických cílů²⁹⁷. Žalobcem může být zainteresovaná veřejnost²⁹⁸, žalovaným příslušný orgán veřejné správy. Pokud soud shledá žalobu důvodnou, bude moci usnesením vyslovit nesoulad klimatického nástroje s dosahováním klimatických cílů. Soud bude moci zároveň

---

²⁹² Ibid., s. 2.

²⁹³ Ibid., s. 6.

²⁹⁴ SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2021. *Global trends in climate change litigation: 2021 snapshot*. op. cit., s. 20.

²⁹⁵ LP/2023/29 Zákon o zmene klímy a nízkouhlíkovej transformácii Slovenskej republiky a o zmene a doplnení zákona č. 162/2015 Z. z. *Správny súdny poriadok* v znení neskorších predpisov (klimatický zákon). Navrhované znění dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/dokumenty/LP-2023-29>

²⁹⁶ Ibid., budoucí § 437a odst. 1 zákona č. 162/2015 Z.z. *Správny súdny poriadok*

²⁹⁷ Ibid., budoucí § 437a odst. 2 zákona č. 162/2015 Z.z. *Správny súdny poriadok*

²⁹⁸ Ibid., budoucí § 437c zákona č. 162/2015 Z.z. *Správny súdny poriadok*

rozhodnout, že dnem nabytí právní moci usnesení ztrácí klimatický nástroj nebo jeho část účinnost. Pokud soud shledá nečinnost žalovaného, bude rovněž moci uložit žalovanému přijetí klimatického zákona v určité lhůtě, soudní řízení pak končí až doručením klimatického zákona soudu. Zákon je momentálně v meziresortním připomínkovém řízení²⁹⁹, plánovaná účinnost je od září 2023. Zákon neupravuje nároky z důvodu odpovědnosti za nemajetkovou újmu či škodu.

S rozšířením klimatických zákonů a politik se posunul i fokus žalobců. Například případy *Commune de Grande-Synthe v. France*, *Friends of the Irish Environment v. Ireland* a *Notre Affaire à Tous v. France* se nezaměřují na absenci regulace, nýbrž na dostatečnost a implementaci již stávajících klimatických politik. Odborná literatura poukazuje na větší pravděpodobnost úspěšnosti žaloby v zemích s již existujícími klimatickými zákony. Je to dáno tím, že žalobci se mohou soustředit na konkrétní problémy, například potřebu akčních plánů a krátkodobých cílů ke splnění dlouhodobých cílů nebo nesoulad vládních kroků s těmito cíli.³⁰⁰

K adekvátnosti vládních opatření ke splnění cíle uhlíkové neutrality do roku 2050 se zabývá žaloba v případě *Commune de Grande-Synthe v. France*³⁰¹. Přímořská městská část *Grande-Synthe* tvrdila, že byla z důvodů své nízké polohy zvláště zasažena nedostatečností vládních opatření. Francouzská Státní rada (*Conseil d'Etat*) rozhodla, že žaloba je přípustná, o meritu věci ale zatím nerozhodla.³⁰²

Obdobný případ byl rozhodnut i irským Nejvyšším soudem (*Friends of the Irish Environment v. Ireland*³⁰³). Nevládní organizace *Friends of the Irish Environment* napadla souhlas vlády s Národním mitigačním plánem (*National Mitigation Plan*), a to ze dvou důvodů: plán nebyl podle žalobců dostatečný k naplnění cílů irského Klimatického zákona z roku 2015, a stát nedostal své povinnosti zamezit porušování lidských práv. Nejvyšší soud odmítl druhý argument, ale ztotožnil se s prvním

---

²⁹⁹ Ibid., budoucí § 437d zákona č. 162/2015 Z.z. Správny súdny poriadok

³⁰⁰ Ibid., s. 21.

³⁰¹ Žaloba ke *Conseil d'Etat* ve věci *Commune de Grande-Synthe v. France* ze dne 23.1.2019. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/commune-de-grande-synthe-v-france/>

³⁰² SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2021. *Global trends in climate change litigation: 2021 snapshot*. op. cit., s. 22.

³⁰³ Rozhodnutí Supreme Court of Ireland ze dne 31.7.2020, sp. zn. 2017 No. 793 JR. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/friends-of-the-irish-environment-v-ireland/>

argumentem a zrušil Národní mitigační plán, protože neobsahoval dostatečně detailní popis opatření, která by měla být přijata do roku 2050.³⁰⁴

Otázku efektivnosti vládních opatření ke splnění klimatických cílů řešil i pařížský administrativní soud ve věci *Notre Affaire à Tous v. France*. Soud uznal, že klimatická změna již způsobila značné ekologické škody ve Francii, a že francouzská vláda nepřijala opatření o kterých sama věděla, že jsou potřebná ke snížení emisí skleníkových plynů. Soud tak došel k závěru, že francouzská vláda je odpovědná za tyto ekologické škody a nařídil vládě zaplatit každému z žalobců symbolické jedno euro jako kompenzaci za morální újmu. Nicméně soud odmítl nařídít vládě přijetí konkrétních opatření k nápravě ekologické újmy, pokud nebudou tato stanovena řádným prošetřením.³⁰⁵ Soud tak učinil až v říjnu 2021, když nařídil vládě přijat okamžitá a konkrétní opatření k nápravě ekologické újmy a ke snížení emisí do konce roku 2022.

Pokud stát již přijal rámcovou úpravu nebo politiku, většina žalob bude směřovat proti nedostatečné nebo nekonsistentní klimatické akci vlády, jak tomu bylo v případě české klimatické žaloby (Politika ochrany klimatu v ČR), v případě *Neubauer* (Zákon na ochranu klimatu) nebo v případě *Greenpeace et al. v. Spain* (Španělsko v rozporu s požadavky evropské legislativy nepřijalo Národní klimatický a energetický plán).

Zároveň mohou žaloby směřovat i proti konkrétnímu emisně náročnému projektu nebo výstavbě, a to v kontextu plánovacích a povolovacích rozhodnutí. Významným rozhodnutím tu je případ *ClientEarth v. Enea*, ve kterém soud zrušil stavební povolení pro uhelnou elektrárnu v Polsku. Polský soud rovněž v případě *ClientEarth v. Polska Grupa Energetyczna* nařídil největší evropské elektrárně Belchatow snížit své emise skleníkových plynů.³⁰⁶

4.2.3. Trestní právo

V oblasti ochrany klimatu nejsou trestněprávní kauzy časté. Většina těchto případů se týká trestního stíhání klimatických aktivistů. Jako příklad můžeme uvést

---

³⁰⁴ SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2021. *Global trends in climate change litigation: 2021 snapshot*. op. cit., s. 22.

³⁰⁵ *Ibid.*, s. 22.

³⁰⁶ *Ibid.*, s. 30.

případ *ADP Group (Paris Airports) v. Climate Activists*³⁰⁷. V tomto případě hrozilo klimatickým aktivistům několik let ve vězení a vysoké pokuty pro obsazení odletové dráhy v rámci protestu proti plánovanému rozšíření letiska Charles de Gaulle v Paříži. Francouzský soud zprostil aktivisty obžaloby, protože dle něj byly jejich kroky přiměřené s ohledem na naléhavost řešení klimatické změny.

Příležitostně, a to především v USA, může být žalovaným i soukromoprávní korporace. Příkladem je obžaloba podaná newyorským nejvyšším státním zástupcem proti ropné společnosti *ExxonMobil*, z důvodu, že společnost záměrně klamala investory a zákonodárce tím, že veřejně prohlašovala, že změna klimatu nepředstavuje vážný problém, zatímco interně byla informována svými vlastními výzkumníky o opaku. Společnost *ExxonMobil* byla nakonec obžaloby zproštěna.³⁰⁸

4.3. Soukromoprávní žaloby

Argumenty soukromoprávní odpovědnosti mohou být použity i proti vládě – i tu je *Urgenda* modelovým případem. *Urgenda* byla jedním z prvních světově významných případů, kdy žalobci vedle ústavněprávních argumentů využili i argumenty založené na soukromoprávní odpovědnosti (zejména nizozemské delikt ní právo). Typické jsou však žaloby, kdy jednotlivci nebo nevládní organizace žalují obchodní korporace pro jejich podíl na klimatické změně. Žalobci požadují náhradu škody nebo prosté určení, že korporace svou činností nepřiměřeně přispívají ke klimatické změně, a/nebo aby soud zároveň korporaci nařídil se takového jednání zdržet.

Zejména obchodní společnosti svou činností významně přispívají k emisím skleníkových plynů a klimatické změně, a dalo by se říci, že jsou z velké části příčinou problému. Dle některých studií pouze přibližně sto společností, tzv. *Carbon Majors* (*ExxonMobil*, *Shell*, *BP*, *Chevron* a *Conoco-Phillips*), odpovídá za 63 % globálních emisí CO₂ a metanu vypuštěných mezi lety 1854-2010.³⁰⁹

Kromě soudů můžeme najít soukromoprávní klimatické žaloby i před orgány pro ochranu spotřebitele, dozoru nad reklamou, projednávané v rámci ADR apod.

---

³⁰⁷ Rozhodnutí Soudního tribunálu v Bobigny ze dne 12.11. 2021, sp. zn. 674/21. Dostupné z:

https://climate-laws.org/geographies/france/litigation_cases/adp-group-paris-airports-v-climate-activists

³⁰⁸ BALOUNOVÁ, Eva. Klimatická litigace. In: MÜLLEROVÁ, H. a kol. *Klimatické právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 609. ISBN: 978-80-7676-580-1.

³⁰⁹ FEIGLEROVÁ, Monika. Klimatická odpovědnost společností. In: MÜLLEROVÁ, H. a kol. *Klimatické právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 621. ISBN: 978-80-7676-580-1.

Žádný stát nemá speciální zákon (a neexistuje ani zdroj mezinárodního práva) opravňující jednotlivce domáhat se náhrady újmy za škody na klimatu, žalobci proto nárok na ni dovozují z již existující úpravy soukromoprávní odpovědnosti. Zatím soudy žádnému žalobci nepřiznaly náhradu škody, i když o to žalobci často usilují, například v případě *Luciano Lliuya v. RWE AG*.

Neustále se rozšiřuje kategorie žalobců, kteří vůči společnostem vznášejí nároky (obce, stát, občanská společnost či spotřebitelé) i různorodost právního základu takových nároků (žaloby proti společnostem z odpovědnosti za škodu, žaloby proti členům představenstva a managementu z porušení povinnosti řádné péče, stížnosti týkající se klamavých kampaní a greenwashingu či porušení informačních povinností).³¹⁰

Typově lze podle Feiglerové soukromoprávní klimatické žaloby volně rozřadit dle uplatňovaných nároků či sledovaných cílů do několika skupin:

- žaloby z odpovědnosti společnosti za přispění ke změně klimatu a požadující úhradu nebo provedení adaptačního opatření,
- žaloby mířící na finanční rizika, fiduciární povinnosti členů orgánů a náležitou péči podniků, akcionářské žaloby,
- stížnosti na neplnění oznamovacích povinností,
- žaloby na zavádějící marketingová sdělení a kampaně nadhodnocující inzerovaný výkon nebo výhody (*greenwashing*),
- žaloby akcentující řízení rizika klimatické změny,
- žaloby zdůrazňující povinnost korporací respektovat lidská práva (tyto žaloby jsou stále častější³¹¹).

Soukromoprávních žalob je mnohem méně než veřejnoprávních. Higham a Kerry³¹² analyzovaly 193 případů podaných v roce 2021, z nichž bylo pouze osmatřicet podáno proti soukromým subjektům, všechny až na jeden byly podány v USA, Austrálii a Evropě. Setzer a Higham zaznamenaly pouze sedm případů soukromoprávní deliktů

---

³¹⁰ Ibid., s. 638.

³¹¹ SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2021. *Global trends in climate change litigation: 2021 snapshot*. op. cit., s. 29.

³¹² HIGHAM, Catherine a KERRY, Honor. Taking companies to court over climate change: who is being targeted? In: *LSE Business Review* [online]. 2022. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: <https://www.lse.ac.uk/granthaminstitute/news/taking-companies-to-court-over-climate-change-who-is-being-targeted/>

odpovědnosti v roce 2021³¹³ (jedním z nich bylo i rozhodnutí *Milieudefensie v. Shell*). Tak malé číslo případů může být způsobeno mnohými překážkami, které žalobci musí při dokazování soukromoprávní deliktní odpovědnosti dokázat, zejména v *common law* jurisdikcích. Zatímco v případě *Urgenda* byli žalobci v kontextu nizozemského občanského práva schopni překonat několik takových překážek, odborná literatura pochybuje o použitelnosti tohoto rozhodnutí mimo Nizozemsko, co může být jedním z důvodů, proč se žalobci v jiných zemích spoléhají spíše na ústavněprávní či správněprávní argumenty.³¹⁴

Ne všechny žaloby proti hlavním producentům emisí požadují odškodnění za újmu způsobenou klimatickou změnou. Stále více případů se soustředí na finanční rizika, *due diligence*, odpovědnost členů orgánů korporací, a to nejen u producentů fosilních paliv a cementu, ale i bank, penzijních fondů, správců fondů a velkých obchodních řetězců. Navíc probíhá několik procesů proti vládám, které mohou mít vliv na společnosti a finančníky. Jiné soukromoprávní spory byly vzneseny proti společnostem nebo správcům fondů z důvodu nedostatečného zvládnání klimatické krize.

Členové orgánů obchodních korporací se dnes musí stavět ke zvládnání klimatické krize stejně jako k jakémukoliv předvídatelnému finančnímu riziku. Jinak se vystavují nebezpečí klimatické žaloby.³¹⁵

Nejčastějšími žalovanými jsou společnosti obchodující s fosilními palivy. Žalobci vznášejí nároky na základě zavádějících tvrzení o produkci čisté energie, plánovaných investic do projektů produkujících velké množství CO₂, neplnění povinností z relevantních předpisů na ochranu klimatu a životního prostředí a nedostatečného snižování emisí CO₂. Žalobci rovněž tvrdí, že společnosti zamlčely informace o svém podílu na klimatické změně nebo se pokoušejí o přivedení společností k odpovědnosti za dopady klimatické změny.³¹⁶

---

³¹³ SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2021. *Global trends in climate change litigation: 2021 snapshot*. op. cit., s. 6.

³¹⁴ *Ibid.*, s. 25.

³¹⁵ MULHOLLAND, Ellie et al. 'Climate Change and Directors' Duties: Closing the Gap Between Legal Obligation and Enforcement Practice', In: LEBLANC, Richard (ed). *The Handbook of Board Governance* Hoboken: John Wiley & Sons, Inc, 2019. s. 18. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3401795

³¹⁶ SETZER, Joana a HEYVAERT, Veerle. If at First You Don't Succeed: Suing Corporations for Climate Change. In: *Oxford Journal of Legal Studies* [online]. 2018, č. 38/4. s. 841-868. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: <https://academic.oup.com/ojls/article/38/4/841/5140101?login=false>

Vedle žalob proti společnostem obchodujícím s fosilními palivy byly nejčastěji podávány žaloby proti společnostem v potravinářství, zemědělství a odvětví výroby plastů (pět žalob v roce 2021 v každém z těchto odvětví). V zemědělství je to například případ *Envol Vert et al v. Casino*, v němž žalobci tvrdili, že účast francouzského supermarketu *Casino* na dobytčářství v Brazílii a Kolumbii je v rozporu s francouzským *vigilance law*. V odvětví plastů to jsou zejména zavádějící tvrzení o recyklovatelnosti nebo biodegradaci plastů v případech *Last Beach Cleanup v. TerraCycle, Inc.* nebo *Last Beach Cleanup v. TerraCycle, Inc.*³¹⁷

V roce 2021 byly podány čtyři žaloby v dopravním sektoru. Německá asociace pro ochranu životního prostředí a spotřebitelů *Deutsche Umwelthilfe* podala žaloby proti automobilkám BMW a Mercedes-Benz, odkazujíc na rozhodnutí ve věci *Neubauer*. Tři mladí aktivisté podali obdobnou žalobu proti automobilce Volkswagen.³¹⁸

Ve finančním sektoru byly podány tři žaloby v roce 2021, a to k australské *Advertising standards authority* proti HSBC (zavádějící tvrzení o ochraně Velkého korálového útesu), proti *Bank of Australia* (zveřejnění informací týkajících se klimatické změny) a proti největšímu soukromému penzijnímu fondu ve Spojeném království (pro investice do fosilních paliv).³¹⁹

Soukromoprávní klimatické žaloby se vyvíjely ve dvou vlnách. První vlna soukromoprávních klimatických žalob se datuje mezi lety 2005–2015 a byla koncentrována zejména v USA. Mnohé žaloby byly zamítnuty pro nemožnost soudní moci rozhodovat o politických otázkách. K nejvýznamnějším případům první vlny patří *Comer v. Murphy Oil* a *Kivalina v. ExxonMobil*. V obou případech žalobci namítali, že aktivity žalovaných (producentů energie) výrazně přispěly ke klimatickým změnám a žalovaní jsou proto odpovědní za újmu způsobenou klimatickou změnou.³²⁰

Strmý vývoj ve vědeckých poznatcích (zprávy IPCC a lepší metody pro určování podílů jednotlivých producentů na klimatické změně) umožnil nástup druhé vlny strategických soukromoprávních klimatických žalob po roce 2015. Významným krokem byla stížnost k filipínské Komisi pro lidská práva ze strany obětí tajfunu, nevládních organizací a tisíců online podporovatelů. Pak následovaly případy jako *Lliuya v RWE*,

---

³¹⁷ Ibid.

³¹⁸ Ibid.

³¹⁹ Ibid.

³²⁰ Ibid.

Guy Abrahams v Commonwealth Bank of Australia či žaloba podaná městem New York City proti pěti největším *Carbon Majors*.

Lze identifikovat dva důvody pro tyto obnovené snahy o žalování soukromoprávních korporací. Prvním je vhodnost (*appropriateness*), tedy že korporace jsou těmi správnými nositeli odpovědnosti za klimatické změny. Zvláště společnosti působící v energickém, dopravním, zemědělském nebo jiném zpracovatelském sektoru (např. výroby cementu) jsou nositeli společné právní odpovědnosti za klimatické změny z důvodu jejich aktivit produkujících CO₂. Druhým důvodem je efektivnost cílených soukromoprávních klimatických žalob. Úspěšná žaloba proti relativně malé skupině korporací, které jsou odpovědné za velkou část emisí, může mít značný globální dopad.³²¹

Řešení klimatických sporů před soudy je pořád nejčastější formou, nicméně arbitrace a mediace nabývají v této oblasti na důležitosti.³²² Z důvodu jejich důvěrné povahy je ale těžké je identifikovat a analyzovat.³²³ Nejčastěji se jedná o spory v režimu *Investor-State Dispute Settlement* (ISDS), například u Stálého rozhodčího soudu, Světové banky nebo Mezinárodní obchodní komory. Jedná se o nároky na kompenzaci za klimatické politiky, které snižují hodnotu majetku a investic (*RWE v. Netherlands, Uniper v. Netherlands*) nebo kompenzace za rozhodnutí v environmentálním povolení (*TransCanada v. USA* – zamítnutí žádosti o povolení pro ropovod).³²⁴

Samozřejmě se nabízí otázka, zda je soukromoprávní delikt nejlepším nástrojem pro řešení globálního problému jakým je klimatická změna. Případ *Urgenda* byl prvním soudním rozhodnutím, ve kterém soud uznal nárok z odpovědnosti za klimatickou změnu. Všechny předcházející pokusy před soudy v USA selhaly. Případ *Urgenda* se od svých předchůdců lišil ve dvou důležitých ohledech. Zaprvé, případ *Urgenda* byl podán občany proti státu, kdežto v USA to byly nejčastěji státy proti znečišťujícím

---

³²¹ Ibid.

³²² GOLNARAGHI, Maryam et al. 2021. *Climate Change Litigation – Insights into the evolving global landscape* [online]. Ženeva: The Geneva Association. s. 11. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: https://www.genevaassociation.org/sites/default/files/research-topics-document-type/pdf_public/climate_litigation_04-07-2021.pdf

³²³ FERMEGLIA, Matteo. 'Investor-State Dispute Settlement' as a new avenue for climate change litigation. In: *LSE Business Review* [online]. 2021. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: <https://www.lse.ac.uk/granthaminstitute/news/investor-state-dispute-settlement-as-a-new-avenue-for-climate-change-litigation/>

³²⁴ Ibid.

korporacím. Zadruhé, žalobci v případě *Urgenda* nepožadovali kompenzaci za způsobenou újmu, nýbrž aby soud pouze nařídil státu upravit svou klimatickou politiku. Šlo tak o prevenci budoucí újmy a ne o odškodnění již utrpěné újmy.³²⁵

4.4. Shrnutí

Cílem této kapitoly bylo analyzovat nejčastější společné rysy vnitrostátních klimatických žalob, jakož i předpoklady pro jejich úspěch a pozitivní výsledek pro řešení klimatické krize.

Vnitrostátní klimatické žaloby představují heterogenní skupinu případů, a to jak z hlediska žalobců, podstat sporu tak i odvětví práva. Můžeme identifikovat skupiny se společnými rysy, a to především podle právního odvětví, ze kterého pochází povinnost, na jejímž základě je žalováno.

Veřejnoprávních klimatických žalob je nepoměrně více než soukromoprávních a zároveň bývají tyto žaloby i mnohem úspěšnější. Z ústavněprávních žalob jsou nejúspěšnější zejména ty lidskoprávní, kdy soudy poskytují ochranu právu na bezpečné klima prostřednictvím již existujících základních práv. Státům vyplývají z lidských práv ve vztahu ke změně klimatu hmotněprávní a procesní povinnosti. Hmotněprávní povinnosti zahrnují povinnost ke snížení emisí, povinnost adaptace na předvídatelné změny a povinnost mezinárodní spolupráce k řešení přeshraničních dopadů klimatické změny. Hmotněprávní povinnosti tak na jedné straně ukládají pozitivní povinnosti přijat, implementovat a vynuocovat mitigační a adaptační opatření kompenzovat škody způsobené klimatickou změnou. Na druhou stranu tyto povinnosti ukládají negativní povinnosti zdržet se aktivit, které by mohly vést k porušení lidských práv. Procesní povinnosti vyplývající z lidských práv ve vztahu ke klimatické změně znamenají povinnost provádět posuzování vlivů klimatické změny i opatření k jejímu zvládnutí, přístup k soudní ochraně v případě porušení lidských práv souvisejících s klimatem a zabezpečení účasti veřejnosti při přijímání opatření ke zvládnutí klimatické změny.

Správněprávní žaloby směřují primárně proti vládním politikám v oblasti ochrany klimatu, nebo proti individuálním rozhodnutím, která mají souvislost s klimatickou krizí. Správněprávní žaloby mají mnohem větší šanci na úspěch v zemích,

---

³²⁵ LOTH, Marc A. Too big to trial? Lessons from the *Urgenda* case. In: *Uniform Law Review* [online]. 2018, č. 23, s. 336–353. [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: <https://academic.oup.com/ulr/article-abstract/23/2/336/4990377?redirectedFrom=fulltext&login=true>

kde již určitá legislativa zabývající se změnou klimatu existuje (žalobci tak mohou napadat její konkrétní (chybějící) aspekty). Trestněprávní žaloby nalezneme zejména v oblasti klimatického aktivismu.

Soukromoprávní klimatické žaloby bývají nejčastěji úspěšné jako určovací žaloby (žalobci se pouze domáhají určení, že společnost svým jednáním přispívá ke klimatické změně, nebo že klimatické cíle společnosti jsou nedostatečné).

Kromě žaloby z odpovědnosti společnosti za přispění ke změně klimatu mohou žaloby mířit zejména na finanční rizika, fiduciární povinnosti členů orgánů a náležitou péči podniků, neplnění oznamovacích povinností, klamavou reklamu a pořád častěji k povinnostem společností respektovat lidská práva.

Žaloby většinou směřují proti společnostem aktivním v sektorech fosilních paliv, zemědělství, dopravy a finančnictví.

Žaloby požadující náhradu újmy doposud úspěšné nebyly, a to zejména z důvodu chybějící úpravy, o kterou by žalobci mohli svůj nárok opřít. Velkým problémem je též atribuce klimatické změny – přičíst podíl na klimatické změně státům je složité, přičíst ji soukromé společnosti téměř nemožné.

5. VYBRANÉ KLIMATICKÉ ŽALOBY

V následující kapitole bude podrobně analyzováno několik klimatických žalob ze světa, se zaměřením primárně na evropský kontinent. Na žaloby bude aplikována teorie z předcházejících kapitol a žaloby budou zařazeny podle subjektů, orgánů, úspěšnosti a vlivu na klimatickou změnu, a zda se jedná o strategické žaloby.

5.1. Stichting Urgenda proti Nizozemsku

Pravděpodobně dodnes nejznámější rozhodnutí týkající se boje s klimatickou krizí, které je zároveň jedním z nejdůležitějších, a to z několika důvodů. Žaloba kombinuje lidskoprávní a mezinárodní závazky s odpovědností státu vyplývající ze soukromoprávní delikt ní odpovědnosti. Rozhodnutí bylo přelomové, protože soud výslovně rozhodl, že klimatické cíle nizozemské vlády byly nedostatečné. Rozhodnutí mělo reálný pozitivní dopad pro boj s klimatickou krizí, protože nizozemská vláda záhy přijala mnohem přísnější klimatické cíle.

Z pohledu subjektů se jedná o žalobu neziskové organizace proti vládě. Žalobu postupně projednávaly tři vnitrostátní soudy, finální rozhodnutí pochází od vnitrostátního nejvyššího soudu. Jedná se o strategickou žalobu, konkrétně o napadnutí vládního rámce, tedy nedostatečných ambicí klimatických mitigačních opatření státu. Žaloba kombinuje soukromé (delikt ní) právo, veřejné právo (lidská práva) a mezinárodní závazky. Žaloba byla úspěšná a zároveň měla pozitivní výsledek pro boj s klimatickou změnou.

5.1.1. Žalobce a žalovaný

Rozhodnutí nizozemského Nejvyššího soudu (*Hoge raad*) ze dne 20. prosince 2019³²⁶ ve věci kasační stížnosti mezi Nizozemským královstvím (reprezentováno Ministerstvem hospodářství a klimatické politiky) (dále „Nizozemsko“ nebo „vláda“) a neziskovou organizací *Stichting Urgenda* (dále „*Urgenda*“).

5.1.2. Podstata sporu

Případ se opíral o UNFCCC a Kjótský protokol, Pařížská dohoda byla přijata v průběhu projednávání. *Urgenda* se před soudem domáhala určení, že Nizozemsko má

---

³²⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20.12.2019. *Urgenda Foundation v. State of the Netherlands*. sp. zn. ECLI:NL:HR:2019:2007. Dostupné z: <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:HR:2019:2007>

povinnost snížit emise skleníkových plynů majících původ na nizozemském území do konce roku 2020 o nejméně 25 % v porovnání s rokem 1990. Prvostupňový soud v Haagu³²⁷ v roce 2015 žalobě vyhověl a přikázal Nizozemsku snížit emise skleníkových plynů do konce roku 2020 o nejméně 25 % v porovnání s rokem 1990. V roce 2018 rozhodnutí prvostupňového soudu potvrdil i odvolací soud. Nizozemsko proto podalo kasační stížnost k Nejvyššímu soudu. Nizozemsko nerozporovalo nevyhnutnou potřebu snížit emise skleníkových plynů, nesouhlasilo ale s tvrzením, že povinnost podnikat tyto kroky plyne ze zpráv IPCC nebo článků 2 a 8 EÚLP, tedy práva na život a práva na soukromý a rodinný život.

I když všechny soudy došly ke stejnému závěru, prvostupňový soud použil jinou úvahu než odvolací soud a Nejvyšší soud. Prvostupňový soud založil odpovědnost státu na soukromoprávní deliktní odpovědnosti (čl. 6:162 nizozemského Občanského zákoníku). Nizozemská ústava, právo EU a mezinárodní právo byly použity pouze nepřímou (např. čl. 2 a 8 EÚLP jako standard pro *duty of care* jako jedné z podmínek deliktní odpovědnosti v nizozemském civilním právu). Na rozdíl od prvostupňového soudu, odvolací soud i Nejvyšší soud umožnily přímou aplikaci čl. 2 a 8 EÚLP.³²⁸

5.1.3. Odůvodnění soudu

Nejvyšší soud kasační stížnost zamítl a potvrdil rozhodnutí prvostupňového a odvolacího soudu. Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí připomněl, že vědci i mezinárodní komunita se z větší části shodují, že oteplování Země musí zůstat pod 2°C, a podle nejnovějších zjištění dokonce 1,5°C. Nejvyšší soud shrnul relevantní judikaturu ESLP a došel k závěru, že Nizozemsko má povinnost přispět svojí částí v prevenci nebezpečné klimatické změny, i když se jedná o globální problém.

Nejvyšší soud přitom odkazuje na UNFCCC, rozhodnutí COP a Pařížskou dohodu. Všechny tyto dokumenty jsou založeny především na uznání, že státy musí

---

³²⁷ Rozhodnutí Obvodní soudu v Haagu ze dne 24.6.2015. Urgenda Foundation v. State of the Netherlands, sp. zn. [2015] HAZA C/09/00456689. Dostupné z: http://climatecasechart.com/wp-content/uploads/sites/16/non-us-case-documents/2015/20150624_2015-HAZA-C0900456689_decision-1.pdf

³²⁸ VAN DER SCHYFF, Gerhard. The Urgenda Case in the Netherlands on Climate Change and the Problems of Multilevel Constitutionalism. In: *Constitutional Review* [online]. 2020, č. 6 (2), s. 210-240. [cit. 2023-01-14]. E-ISSN: 2548-3870. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/348088108_The_Urgenda_Case_in_the_Netherlands_on_Climate_Change_and_the_Problems_of_Multilevel_Constitutionalism

udělat všechno co je potřebné.³²⁹ Toto koresponduje s principem „*no harm principle*“ – obecně uznávaný princip mezinárodního práva, podle kterého si státy nesmí navzájem působit újmu. Tento přístup podporuje částečnou odpovědnost: každý stát je odpovědný za svou část.³³⁰

Klimatická změna je hrozbou pro lidská práva (podle Rady Evropy, i mimo ní na mezinárodní úrovni).³³¹ Nejvyšší soud dospěl k závěru, že čl. 2 a 8 EÚLP by v souvislosti s hrozbou klimatické změny měly být vykládány tak, že obsahují povinnost pro smluvní státy přispět svou částí v boji s touto hrozbou.³³² Stát má tedy povinnost na základě čl. 2 a 8 EÚLP podniknout vhodné kroky proti hrozbě klimatické změny (v rámci odpovědnosti za svou část).³³³

Stát má povinnost snížit emise skleníkových plynů, která plyne mj. z čl. 2 a 8 EÚLP. To ale neříká nic o tom, jaké konkrétní kroky z této povinnosti pro stát plynou. Tyto povinnosti jsou, alespoň v principu, věcí politiky – na národní i mezinárodní úrovni. Státy se musí dohodnout mezi sebou na svých individuálních příspěvcích ke snížení emisí skleníkových plynů. Tyto dohody byly uskutečněny mj. v UNFCCC nebo podle Pařížské dohody, nicméně nejsou právně závazné.³³⁴ Taková dohoda (o snížení emisí skleníkových plynů) je v kompetenci vlády, která je odpovědná parlamentu.³³⁵ Nicméně soudy mohou posoudit, zda stát, s ohledem na hrozbu nebezpečné klimatické změny, plní své závazky plynoucí z čl. 2 a 8 EÚLP.³³⁶

Pokud se jedná o minimální obligace státu, soud musí být zdrženlivý, zejména pokud pravidla nebo dohody nejsou samy o sobě závazné. Soud tak může rozhodovat pouze v naprosto zřejmých případech. Podle soudu má stát v tomto případě povinnost přijat opatření.³³⁷

---

³²⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20.12.2019. Urgenda Foundation v. State of the Netherlands. sp. zn. ECLI:NL:HR:2019:2007.

³³⁰ Ibid., bod 5.7.5.

³³¹ Ibid., bod 5.7.9.

³³² Ibid., bod 5.8.

³³³ Ibid., bod 5.9.1.

³³⁴ Ibid., bod 6.2.

³³⁵ Ibid., bod 6.3.

³³⁶ Ibid., bod 6.5.

³³⁷ Ibid., bod 6.6.

Soud musel zodpovědět otázku, jestli cíl snížení emisí skleníkových plynů 25 % až 40 % do roku 2020 oproti roku 1990 (dále „cíl 25 % až 40 %“), který je založen na čtvrté *Assessment Report* IPCC, představuje závaznou povinnost pro stát.³³⁸

Soud na tuto otázku navazuje dalšími podotázkami:

- (a) nakolik je zde podpora pro cíl 25 % až 40 % v mezinárodní komunitě,
- (b) zda se tento cíl vztahuje na Nizozemsko i samostatně,
- (c) k politice Nizozemska v boji s klimatickou změnou,
- (d) zda z výše zmíněného vyplývá pro Nizozemsko povinnost splnit cíl 25 % až 40 %.

K mezinárodnímu konsensu ve vztahu k cíli 25 % až 40 %. Na cíli 25 % až 40 % je široký mezinárodní konsensus, s cílem dosáhnout nanejvýš 2°C oteplení, což je nejvyšší možný cíl ještě považovaný za zodpovědný. Tento široký konsensus se dá považovat za shodu vyplývající z judikatury ESLP, která musí být vzata v úvahu při interpretaci a aplikaci EÚLP.³³⁹ Soud shrnuje závěry čtvrté a páté *Assessment Report*, rozhodnutí konferencí stran (COP 17 - COP 21), cíle EU a Pařížské dohody.

K cíli 25 % až 40 % pro Nizozemsko samostatně. Stát namítal, že cíl 25 % až 40 % platí jenom pro země z Přílohy I UNFCCC jako celek, a ne pro každou samostatně.³⁴⁰ Je pravdou, že cíl 25 % až 40 % byl ve čtvrté *Assessment Report* formulován jako závazný pro státy z Přílohy I UNFCCC jako celek. Nicméně, UNFCCC a Pařížská dohoda jsou obě založeny na individuální odpovědnosti států. Cíl 25 % až 40 % se proto vztahuje i na každý stát z Přílohy I samostatně.³⁴¹

Nizozemsko je jednou ze zemí s velmi vysokými emisemi skleníkových plynů per capita. Podíl Nizozemska na společně stanoveném cíli EU podle Pařížské dohody je jedním z největších. Z toho se dá dovodit, že tento vysoký podíl koresponduje s možnostmi a odpovědnostmi Nizozemska.³⁴²

K politice Nizozemska v boji s klimatickou změnou. Podle soudu tu jsou vážné pochybnosti zda, s cílem snížení emisí o 20 % pro Nizozemsko v rámci EU, je celkové snížení emisí stále možné. Toto snížení vyžaduje, aby státy usilovaly o snížení vyšší než 25 % do roku 2020. Stát nevysvětlil, proč by cíl 20 % měl být považován za

---

³³⁸ Ibid., bod 7.1.

³³⁹ Ibid., bod 7.2.11.

³⁴⁰ Ibid., bod 7.3.1.

³⁴¹ Ibid., bod 7.3.2.

³⁴² Ibid., bod 7.3.4.

zodpovědný. Stát rovněž nezveřejnil žádné konkrétní kroky, které plánuje podniknout v nadcházejících letech, ani proč by tyto kroky byly uskutečnitelné a dostatečné.³⁴³

K povinnosti státu splnit cíl 25 % až 40 %. Soud došel k závěru, že stát by se měl držet cíle snížení emisí o alespoň 25 % do roku 2020. Existuje široký mezinárodní konsensus a vědecká shoda na tom, že snížení na alespoň této úrovni ze strany států z Přílohy I UNFCCC (včetně Nizozemska) je nezbytné.

V kontextu pozitivních obligací státu vyplývajících z čl. 2 a 8 EÚLP k přijetí vhodných opatření k prevenci klimatické změny je nutné tento cíl považovat za naprosté minimum. Jelikož stát neposkytl řádné opodstatnění svých tvrzení, že odchýlení se od tohoto cíle je pořád zodpovědné, musí dodržet cíl 25 %.³⁴⁴

Odvolací soud vzal v úvahu, že jiné členské země EU usilují o mnohem přísnější klimatické politiky. Podle Nejvyššího soudu tak odvolací soud správně odmítl tvrzení Nizozemska, že se jedná o nedosažitelné nebo nepřiměřené břemeno.³⁴⁵

5.1.4. Pravomoc soudů

Jedním z kasačních důvodů vlády byla i nepřislušnost soudu v dané věci rozhodovat, ke které se soud podrobně vyjádřil v osmé kapitole rozhodnutí. Podle Nizozemska jsou soudy nepřislušné o této věci rozhodovat, protože jejich rozhodnutí je v podstatě příkazem k vytvoření legislativy, což je podle judikatury Nejvyššího soudu nepřípustné. Druhým důvodem je, že soudům nenáleží poskytovat politické úvahy nezbytné pro rozhodování o snižování emisí skleníkových plynů.³⁴⁶

Stát má podle soudu právní povinnost poskytnou residentům na území Nizozemska ochranu jejich práva na život a práva na soukromý a rodinný život vyplývající z čl. 2 a 8 EÚLP. Nizozemsku proto může být nařízeno splnění této povinnosti ze strany soudů (pokud se nejedná o výjimku podle čl. 3:296 Nizozemského občanského zákoníku).³⁴⁷ Z toho vyplývá, že soudy pouze nemohou uložit státu přijmout legislativu s konkrétním obsahem. Soudy tak mohou vydat deklaratorní rozhodnutí o tom, že nepřijetí legislativy je nezákonné. Mohou taky uložit státním orgánům přijat opatření k dosažení určitého cíle, pokud se nebude jednat o příkaz

---

³⁴³ Ibid., bod 7.4.6.

³⁴⁴ Ibid., bod 7.5.1.

³⁴⁵ Ibid., bod 7.5.3.

³⁴⁶ Ibid., bod 8.1.

³⁴⁷ Ibid., bod 8.2.2.

vytvořit legislativu s konkrétním obsahem.³⁴⁸ Tak tomu bylo i v tomto případě, soudy tedy nepřekročily svou pravomoc.³⁴⁹

K druhé námitce soud uvedl, že v nizozemském ústavním systému je rozhodování o snížení emisí skleníkových plynů ponecháno vládě a parlamentu. Tyto mají širokou diskreci přijímat politická rozhodnutí nezbytná v této oblasti. Soudy mají nicméně pravomoc posoudit, zda vláda a parlament zůstaly v limitech této diskrece a právního rámce.³⁵⁰

5.1.5. Význam rozhodnutí

Rozhodnutí nizozemského Nejvyššího soudu bylo přijímáno s rozpaky. Na jednu stranu bylo označováno za přelomové a odvážné. Rozhodnutí doplňuje typický cíl sociálních práv – vedle intra-generačního rozměru přidalo i inter-generační. Všechny tři soudy (alespoň implicitně) zahrnuly budoucí generace ve svých úvahách.³⁵¹ Další přelomový moment v tomto rozsudku byl fakt, že právo na udržitelný rozvoj bylo nejen právně uznáno, ale i prosazeno.³⁵² Soudy zdůraznily důležitost principu předběžné opatrnosti (*precautionary principle*), zejména v kontextu EÚLP.³⁵³

Na druhou stranu má podle mnoha autorů několik problematických aspektů a z toho vyplývajících nepřímých negativních dopadů pro boj s klimatickou krizí. Některé teď přiblížím podrobněji.

Backes a van der Veen³⁵⁴ upozorňují, že rozhodnutí má dopady i v evropském kontextu, protože značí nejen porušení mezinárodního práva ze strany Nizozemska, nýbrž i ze strany EU. Cíl snížit emise do roku 2020 o 20 % byl stanoven společně na úrovni EU. Nabízí se tak otázka, zda se soud neměl obrátit na Soudní dvůr EU s předběžnou otázkou.

---

³⁴⁸ Ibid., bod 8.2.6.

³⁴⁹ Ibid., bod 8.2.7.

³⁵⁰ Ibid., bod 8.3.2.

³⁵¹ VAN DER SCHYFF, Gerhard. The Urgenda Case in the Netherlands on Climate Change and the Problems of Multilevel Constitutionalism. In: *Constitutional Review* [online]. 2020, č. 6 (2), s. 221. [cit. 2023-01-14]. E-ISSN: 2548-3870. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/348088108_The_Urgenda_Case_in_the_Netherlands_on_Climate_Change_and_the_Problems_of_Multilevel_Constitutionalism

³⁵² Ibid., s. 222.

³⁵³ Ibid., s. 223.

³⁵⁴ BACKES, Chris a VAN DER VEEN, Gerrit. Urgenda: the Final Judgment of the Dutch Supreme Court. In: *Journal for European Environmental & Planning Law*. 2020, č. 17, s. 307-321.

Backes a van der Veen se rovněž obávají nástupu až přehnaného soudního aktivismu. V Nizozemsku najdeme několik dalších palčivých environmentálních problémů, jako kvalita ovzduší nebo zvyšování hladiny moří (mimořádně nebezpečné pro Nizozemsko). Jediným argumentem pro rozhodování o klimatické změně (a ne o ostatních problémech) je její urgence.³⁵⁵

Huszár³⁵⁶ ve svém článku kritizuje několik aspektů rozhodnutí. Za prvé, soud celou svou argumentaci založil na cíli 25 % až 40 % ze čtvrté *Assessment Report* IPCC (dále „AR4“). Cíl snížení emisí o 25 % až 40 % je poprvé zmíněn v preambuli (a ne v textu) Dohod z Cancúnu: „*Uznávající příspěví Pracovní skupiny III ke čtvrté Assessment Report IPCC naznačuje, že dosažení nejnižších hodnot určených IPCC [...], bude vyžadovat, aby strany Přílohy I společně jako skupina snížily emise mezi 25-40 % do roku 2020 ve srovnání s rokem 1990, a to jim dostupnými prostředky.*“³⁵⁷

Navíc tento odstavec (a AR4 taktéž) zmiňuje země Přílohy I UNFCCC pouze jako skupinu, a ne státy jednotlivě. Ve zprávách IPCC ani v Dohodách z Cancúnu nenalezneme zmínku o individuálním cíli pro snižování emisí. Oba dokumenty konsistentně zmiňují země Přílohy I UNFCCC jako skupinu. Interpretace Nejvyšším soudem v případě *Urgenda* je tak v rozporu s běžnými postupy a logikou mezinárodních jednání o klimatické změně. I pokud bychom připustili závaznost povinností vyplývajících z UNFCCC, znamenalo by to, že pokud by ostatní státy dosáhly jako skupina cíle snížení emisí o 25 % do roku 2020, Nizozemsko by nemělo žádnou povinnost splnit tento cíl samostatně. Právní povinnost splnit cíl alespoň 25 %

---

³⁵⁵ Ibid., s. 319.

³⁵⁶ HUSZÁR, András. *Urgenda to Be Followed: Will the Courts Be the Last Resort to Prevent Dangerous Climate Change?* In: *Hungarian Yearbook of International Law and European Law*. 2020, č. 8 (1), s. 207-217.

³⁵⁷ *Cancún Agreements*, Rozhodnutí Konference stran UNFCCC č. FCCC/KP/CMP/2010/12/Add.1.

Dostupné z: <https://unfccc.int/resource/docs/2010/cmp6/eng/12a01.pdf>

„*Also recognizing that the contribution of Working Group III to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change, Climate Change 2007: Mitigation of Climate Change, indicates that achieving the lowest levels assessed by the Intergovernmental Panel on Climate Change [...] would require Annex I Parties as a group to reduce emissions in a range of 25-40 per cent below 1990 levels by 2020, through means that may be available to these Parties to reach their emission reduction targets.*”

se tak nedá dovozovat z žádných dokumentů citovaných soudem.³⁵⁸ Tento aspekt rozhodnutí obdobně kritizují i Backes a van der Veen.³⁵⁹

Za druhé Huszár kritizuje interpretaci konceptu sdílené snahy.³⁶⁰ Z čl. 4 odst. 5 Kjótského protokolu vyplývá, že pokud je dosaženo společného cíle, jednotlivé státy nemohou být odpovědné za nesplnění vlastního cíle snížení emisí.³⁶¹ Nejvyšší soud uznal, že EU jako celek pravděpodobně dosáhne snížení emisí až 26-27 % do roku 2020 v porovnání s rokem 1990, což je víc než cíl 25 % z AR4 nebo cíl Nizozemska 20 %. Uvalit na Nizozemsko zvýšenou povinnost se tak jeví ještě kontroverznější.³⁶²

Poslední kritika směřuje k užití zprávy IPCC jako důkazu. Jedním ze základních principů, kterým se řídí práce IPCC je, že „zprávy IPCC jsou neutrální, politické, ale nikoli závazné“. Na obsahu zpráv IPCC je tedy mezinárodní shoda. Nicméně vyvozovat z toho, že státy musí dodržovat cíle které mezinárodní komunita považuje za nezbytné (jak to udělal soud v případě *Urgenda*), by bylo v přímém rozporu s tímto principem. Tento princip pouze poskytuje informace a rady, kterých by se zákonodárce měl držet, sám o sobě ale nezakládá právní povinnost.³⁶³

Van der Schyff také shledává ve všech rozsudcích několik nesrovnalostí, zejména v použitých zdrojích a intenzitě soudního přezkumu. Jak uvedeno výše, prvostupňový soud založil odpovědnost státu na soukromoprávní deliktní odpovědnosti. Je zajímavé, že soud přikládal tolik důležitosti mezinárodním klimatickým normám, i když tyto, jak sám vysvětlil, nejsou přímo aplikovatelné. Tak extenzivní opírání se soudu o tyto normy by mohlo být lehce zaměněno za přímou aplikovatelnost. Mezinárodní klimatické normy byly použity nejen ke stanovení míry povinnosti péče státu (*duty of care*), ale i ke značnému zúžení diskrece státu při plnění této povinnosti. Prvostupňový soud navíc nerozlišoval mezi psanými a nepsanými mezinárodními

---

³⁵⁸ HUSZÁR, András. *Urgenda to Be Followed: Will the Courts Be the Last Resort to Prevent Dangerous Climate Change?* op. cit., s. 210.

³⁵⁹ BACKES, Chris a VAN DER VEEN, Gerrit. *Urgenda: the Final Judgment of the Dutch Supreme Court.* op. cit., s. 312-315.

³⁶⁰ „*In the event of failure by the Parties to such an agreement to achieve their total combined level of emission reductions, each Party to that agreement shall be responsible for its own level of emissions set out in the agreement*“

³⁶¹ HUSZÁR, András. *Urgenda to Be Followed: Will the Courts Be the Last Resort to Prevent Dangerous Climate Change?* op. cit., s. 212.

³⁶² VAN DER SCHYFF, Gerhard. *The Urgenda Case in the Netherlands on Climate Change and the Problems of Multilevel Constitutionalism.* op. cit., s. 213.

³⁶³ *Ibid.*, s. 215.

pravidly (např. *no harm principle*). Nepísaná mezinárodní pravidla nejsou v nizozemském právním pořádku přímo aplikovatelná.³⁶⁴

Soud tak kuriózně přes nepřímou aplikaci mezinárodního práva dovodil větší rozsah odpovědnosti, než pokud by spoléhal pouze na přímo aplikovatelné normy. Rozhodnutí odvolacího soudu i Nejvyššího soudu naopak bylo založeno na přímé aplikovatelnosti čl. 2 a 8 EÚLP, což je správný postup (na rozdíl od postupu prvostupňového soudu).³⁶⁵ Je ale otázkou, zda by ESLP vyložil čl. 2 a 8 EÚLP tak striktně jak to udělal odvolací soud a Nejvyšší soud.³⁶⁶

Obecně lze tedy zásah soudů v případě *Urgenda* vnímat pozitivně, nicméně některé kroky soudů mohou být podrobeny kritice. Ani výjimečné situace, jako je klimatická změna, nemohou vést k téměř volnému poměrování ze strany soudů.³⁶⁷

Případ měl přímé i nepřímé dopady. Rozhodnutí mělo přímý dopad na značné navýšení rozpočtu pro opatření k mitigaci klimatické změny. Vláda rovněž přijala několik opatření k urychlenému vyřazení používání uhlí, především uzavření jedné uhelné elektrárny v roce 2020, jakož i celkové omezení produkce elektrické energie z uhlí. Hlavními nepřímými dopady byl zvýšený tlak na vládu ze strany nizozemského parlamentu, jakož i pozitivní vliv na povědomí veřejnosti o politikách týkajících se klimatické změny.³⁶⁸

Podle Vysoké komisařky OSN pro lidská práva toto rozhodnutí potvrdilo, že vláda Nizozemska, a tedy i další vlády, mají mezinárodněprávní závazky v oblasti lidských práv podniknout výrazné snížení emisí skleníkových plynů³⁶⁹. Musím nicméně souhlasit s Vomáčkou³⁷⁰ a Michalovičem, že nizozemské právo je značně specifické a z úspěchu žaloby ve věci *Urgenda* se nedá proto usuzovat na úspěch žalob v jiných

---

³⁶⁴ Ibid., s. 227.

³⁶⁵ Ibid., s. 228.

³⁶⁶ Ibid., s. 229.

³⁶⁷ Ibid., s. 236.

³⁶⁸ HIGHAM, Catherine, SETZER Joana a BRADEEN, Emily, 2022. *Challenging government responses to climate change through framework litigation*. op. cit., s. 16.

³⁶⁹ Office of the High Commissioner for Human Rights. Press Release: *Bachelet welcomes top court's landmark decision to protect human rights from climate change* [online]. 20.12.2019. [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2019/12/bachelet-welcomes-top-courts-landmark-decision-protect-human-rights-climate?LangID=E&NewsID=25450>

³⁷⁰ VOMÁČKA, Vojtěch. Soudní dvůr a *Urgenda* po česku: Jak donutit stát, aby plnil své povinnosti v ochraně životního prostředí. In: *České právo životního prostředí*. 2019, č. 54.

státech. Úspěšnost žalob bude v jiných státech převážně záviset od výkladu jejich vnitrostátních norem.³⁷¹

5.2. Milieudefensie et al. proti Royal Dutch Shell plc.

Další přelomový případ z Nizozemska (dokonce od stejného prvostupňového soudu v Haagu), který navazuje na rozhodnutí ve věci *Urgenda*. Kromě UNFCCC a Zprávy UNEP už pracuje i s Pařížskou dohodou. Z pohledu typologie subjektů se jedná o žalobu podanou neziskovými organizacemi proti soukromoprávnímu subjektu (obchodní korporaci). Prozatím se jedná pouze o rozhodnutí nižšího vnitrostátního soudu. Žaloba má základ v soukromém (delikt) právu – žalobci se domáhali pouze určení, že postup obchodní korporace je nezákonný, nepožadovali kompenzaci. Jedná se o strategickou žalobu, konkrétně je napadán korporátní rámec, tedy nedostatečná odpověď obchodní korporace na klimatickou krizi. Žaloba byla úspěšná a měla pozitivní dopad pro boj s klimatickou krizí (i když společnost *Royal Dutch Shell Plc.* zatím nejedná plně v souladu s rozhodnutím).

Žalobci si moudře vybrali holandské právo, a to zejména z důvodu nastavení nizozemského soukromého deliktního práva jakož i velmi vstřícného přístupu nizozemských soudů ke klimatickým otázkám. Rovněž žalobní nárok, tedy pouze určení, že obchodní korporace jednala vůči žalobcům protiprávně, přispěl k úspěšnosti žaloby.

5.2.1. Žalobci a žalovaný

Žalobu podalo několik neziskových organizací (např. Greenpeace) vedených organizací *Milieudefensie (Friends of the Earth Netherlands)* (dále „žalobci“) proti společnosti *Royal Dutch Shell Plc.* (dále „Shell“), jako akcionáři ve stovkách společností skupiny Shell obchodujících s ropou a zemním plynem a hlavního udavatele politik skupiny Shell.

5.2.2. Podstata sporu

Žalobci u prvostupňového soudu³⁷² požadovali³⁷³, aby soud

---

³⁷¹ MICHALOVIČ, Matúš. Nadácia Urgenda v. Holandsko – Rozhodnutie Najvyššieho súdu. In: SZAKÁCS, Andrea a HLINKA, Tibor. *Vplyv klimatickej zmeny na právny poriadok. Bratislavské právnické fórum 2020. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie 6. – 7. februára 2020.* Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2020, s. 98. ISBN 978-80-7160-565-2

- určil, že emise CO₂, které Shell produkuje podle svých výročních zpráv, představují protiprávní jednání proti žalobcům,
- nařídil Shell snížit emise tak, aby odpovídaly cílům Pařížské dohody (čl. 2 odst. 1) a vědeckým poznatkům,
- určil, že Shell jedná protiprávně ve vztahu k žalobcům, a to tím, že
  - primárně: nesnižuje svoje emise skleníkových plynů o alespoň 45 % do roku 2030, oproti roku 2019,
  - alternativně: nesnižuje svoje emise skleníkových plynů o alespoň 35 % do roku 2030, oproti roku 2019,
  - nebo alternativně: nesnižuje svoje emise skleníkových plynů o alespoň 25 % do roku 2030, oproti roku 2019,
- nařídil Shell snížit své emise CO₂ do roku 2030
  - primárně: o alespoň 45 % v porovnání s rokem 2019,
  - alternativně: o alespoň 35 % v porovnání s rokem 2019,
  - nebo alternativně: o alespoň 25 % v porovnání s rokem 2019.

Shell má podle žalobců povinnost přispět k předcházení klimatickým změnám vyplývající z nepsaného standardu péče (*standard of care*) podle čl. 6:162 nizozemského Občanského zákoníku. K výkladu tohoto nepsaného principu mohou sloužit tzv. Kelderluik kritéria, lidská práva (zejm. právo na život a právo na soukromý a rodinný život), a rovněž *soft law* schváleno Shell, např. „*UN Guiding Principles on Business and Human Rights*“, „*UN Global Compact*“ a „*OECD Guidelines for Multinational Enterprises*“.

Žalobci dovozují povinnost Shell snížit emise CO₂ do roku 2030 oproti roku 2019 ze Zprávy IPCC (snížení o 45 %) nebo alternativně ze scénářů představených Mezinárodní energetickou agenturou (*The International Energy Agency*, dále „IEA“) v dokumentech „*2 Degree Scenario*“ (snížení o 35 %) nebo „*Sustainable Development Scenario*“ (snížení o 25 %).³⁷⁴

---

³⁷² Rozhodnutí Obvodního soudu v Haagu ve věci Milieudefensie et al. proti Royal Dutch Shell. sp. zn. ECLI:NL:RBDHA:2021:5339. Dostupné z: http://climatecasechart.com/wp-content/uploads/sites/16/non-us-case-documents/2021/20210526_8918_judgment-1.pdf

³⁷³ Ibid., bod 3.1

³⁷⁴ Ibid., bod 3.2.

5.2.3. Rozhodnutí

Povinnost Shell snížit emise vyplývají z nepsaného standardu péče podle čl. 6:162 nizozemského Občanského zákoníku. Jednání v rozporu s tím, co je obecně uznáno podle nepsaného práva, je protiprávní.³⁷⁵ Při výkladu tohoto standardu vzal soud v úvahu³⁷⁶:

- pozici žalovaného ve skupině Shell jako udavatele politiky,
- emise CO₂ skupiny Shell,
- následky emisí CO₂ pro Nizozemsko a Waddenskou oblast,
- právo na život a právo na soukromý a rodinný život rezidentů Nizozemska a obyvatelů Waddenské oblasti. Soud odkazuje na rozhodnutí *Urgenda* a dovozuje z něj, že čl. 2 a 8 EÚLP poskytují ochranu proti negativním následkům klimatické změny způsobených emisemi CO₂.³⁷⁷
- „*Guiding Principles*“ připravené OSN (dále „UNGP“). Z UNGP a dalších *soft law* nástrojů můžeme dovozovat, že korporace musí respektovat lidská práva (včetně práv v ICCPR, EÚLP a další mezinárodně uznaná lidská práva).³⁷⁸ Tato povinnost se vztahuje na všechny korporace, bez ohledu na jejich velikost, odvětví, vlastníky nebo strukturu. Nicméně, míra povinnosti musí být úměrná velikosti korporace (skupina Shell se skládá z přibližně 1100 společností ve 160 zemích).³⁷⁹ Povinnost respektovat lidská práva znamená, že korporace se mají vyhnout vytváření nebo přispívání k negativním vlivům na lidská práva vlastním jednáním, nebo jednáním svých obchodních partnerů.³⁸⁰
- míra kontroly a vlivu Shell na emise CO₂ skupiny Shell a její obchodní vztahy,
- co je potřeba k prevenci klimatické změny,
- možné způsoby snížení emisí,

---

³⁷⁵ Ibid., bod 4.4.1.

³⁷⁶ Ibid., bod 4.4.2.

³⁷⁷ Ibid., bod 4.4.10.

³⁷⁸ Ibid., bod 4.4.14.

³⁷⁹ Ibid., bod 4.4.16.

³⁸⁰ Ibid., bod 4.4.17.

- problém souběžného snižování emisí a uspokojování energetických potřeb rostoucí populace,
- systém ETS a další emisní obchodovací systémy, povolení a stávající povinnosti Shell,
- efektivnost povinnosti snížit emise,
- odpovědnost států a společnosti,
- zátěž, kterou by pro Shell snížení emisí představovalo,
- princip proporcionality.

Soud tak došel k závěru, že Shell má povinnost snížit své emise v souladu s cíli Pařížské dohody a nařídil Shell snížit emise CO₂ o 45 % do roku 2030, v porovnání s rokem 2019, a to pro celé své portfolio (tedy včetně svých dodavatelů a odběratelů). Je na rozhodnutí Shell, jakou podobu budou mít opatření k dosažení tohoto cíle (*obligation of result*).³⁸¹ Přes to soud neshledal současné emise Shell protiprávní.³⁸²

Shell se v červenci 2022 proti rozhodnutí odvolal, odvolací soud zatím nerozhodl. Prvostupňový soud prohlásil rozsudek za předběžně vykonatelný.

5.2.4. Dopis ředitelům Shell

V dubnu 2022 zaslali žalobci dopis³⁸³ CEO, výkonné radě a představenstvu Shell. V dopise žalobci připomínají rozhodnutí prvostupňového soudu, jeho předběžnou vykonatelnost a urgují Shell ke splnění cílů, které jí soud nařídil.

Na základě jednání Shell po rozsudku mají žalobci za to, že Shell soudní rozhodnutí nehodlá dodržovat. Žalobci upozorňují, že to v budoucnu může vést k právní odpovědnosti společnosti Shell i osobní odpovědnosti jejích ředitelů jako osob odpovědných za splnění klimatických cílů společnosti.

5.2.5. Význam rozhodnutí

Podle Setzer a Higham je rozhodnutí významné z několika důvodů. Soud založil svou argumentaci z velké části na „nepřímém standardu péče“ podle nizozemské úpravy soukromoprávního deliktu, na nezávazných cílech Pařížské dohody a na nezávazných

---

³⁸¹ Ibid., bod 4.4.55.

³⁸² Ibid., bod 4.5.8.

³⁸³ Letter to Shell's Directors ze dne 25.4.2022. Dostupné z: http://climatecasechart.com/wp-content/uploads/sites/16/non-us-case-documents/2022/20220425_8918_na.pdf

nástrojích UNGP a „*OECD's Guidelines for Multinational Enterprises*“. Díky tomu může být případ poměrně snadno replikován i v jiných státech.

Rozhodnutí je jedním z prvních klimatických rozhodnutí ve kterých soud uznal, že cíl 1,5°C oteplení by měl být použit jako právní zdroj chování, i při absenci výslovné legislativy. Podle soudu jsou (sice nezávazné) cíle Pařížské dohody univerzálně uznávané standardy, které chrání obecný zájem na prevenci nebezpečné klimatické změny. Případ se tak může stát důležitým precedentem pro budoucí žaloby, které argumentují, že cíle Pařížské dohody a potřeba docílit net-zero emise jsou právními povinnostmi a standardy (např. *Duarte Agostinho*).³⁸⁴

Případ ukazuje, jak mohou vnitrostátní soudy posílit jinak nezávazné nástroje – v tomto případě *soft law* uznané ze strany Shell, zejména „*UN Guiding Principles on Business and Human Rights*“, „*UN Global Compact*“ a „*OECD Guidelines for Multinational Enterprises*“. Nicméně, někteří autoři jsou k rozhodnutí kritičtí. Například rozporují, zda úroveň mitigace dovozována z globálních cílů a vědeckých poznatků může být aplikována na konkrétní společnost. Takové rozhodnutí by mělo zahrnovat diskusi o nadnárodních iniciativách ke snižování emisí CO₂ pocházejících z produkce ropy a plynu a identifikovat osvědčené postupy jiných společností.³⁸⁵

Jedná se o první rozhodnutí, ve kterém soud určil, že soukromoprávní společnost musí snížit své globální emise. Tento vývoj v oblasti lidských práv a vládní a korporátní odpovědnosti inspiruje žalobce a soudy v Evropě i po celém světě.³⁸⁶

5.3. Neubauer a ostatní proti Spolkové republice Německo

Z pohledu typologie subjektů se jedná o žalobu podanou jednotlivci a nevládními organizacemi proti vládě. Jedná se o rozhodnutí vnitrostátního ústavního soudu (žalobci se obrátili přímo na něj). Žaloba se opírá o veřejné právo (ústavní právo a lidská práva). Opět se jedná o strategickou žalobu napadající vládní rámec, a to konkrétně nedostatečně ambiciózní klimatický zákon. Žaloba byla úspěšná a měla reálný pozitivní výsledek pro boj s klimatickou změnou (německý klimatický

---

³⁸⁴ SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2021. *Global trends in climate change litigation: 2021 snapshot*. op. cit., s. 31.

³⁸⁵ SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2022. *Global trends in climate change litigation: 2022 snapshot*. op. cit., s. 34.

³⁸⁶ SETZER, Joana, NARULLA, Harj, HIGHAM, Catherine a BRADEEN, Emily, 2022. *Climate litigation in Europe. A summary report for the European Union Forum of Judges for the Environment*. op. cit., s. 3.

zákon byl v návaznosti na toto rozhodnutí novelizován a klimatické cíle v něm zpřísněny).

5.3.1. Žalobci a žalovaný

V únoru 2020 podala skupina mladých lidí z Německa ústavní stížnost k německému Spolkovému ústavnímu soudu (dále „Ústavní soud“) proti Spolkovému zákonu na ochranu klimatu („*Bundesklimaschutzgesetz*,” dále „KSG”). Odpůrcem tak byla německá spolková vláda (dále „vláda“).

Zároveň (nebo těsně před) podaly tři další skupiny žalobců obdobnou ústavní stížnost proti vládním opatřením k ochraně klimatu: BUND (Přátelé Země Německo) a Asociace podporovatelů solární energie (nebo taky Göppel et al.), Yi Yi Prue a další jednotlivci z Bangladéše a Nepálu, a další mladí lidé z Německa. Soud o všech těchto stížnostech rozhodl společně.

5.3.2. Podstata sporu

Žalobci namítali, že cíl snížení emisí skleníkových plynů o 55 % do roku 2030 v porovnání s rokem 1990 obsažen v KSG je nedostatečný. KSG tak zasáhl do lidských práv žalobců zakotvených v Základním zákoně (německé ústavě, dále „ZZ“).

Podle žalobců cíl v KSG nebere v úvahu povinnosti Německa a EU podle Pařížské dohody udržet zvýšení globální průměrné teploty pod 2°C. Německo ke splnění svých povinností potřebuje snížit emise o alespoň 70 %. Žalobci se zejména odvolávali na zásah do základního práva na budoucnost odpovídající lidské důstojnosti („*future consistent with human dignity*“) podle čl. 1 odst. 1, a základního práva na život a tělesnou integritu podle čl. 2 odst. 2 ZZ, obě ve spojení s čl. 20a ZZ, který zavazuje politiky k ochraně přirozených základů života v rámci odpovědnosti k budoucím generacím.

Žalobci tak žádali, aby Ústavní soud určil, že KSG je v rozporu se Základním zákonem, když vyžaduje snížení emisí skleníkových plynů o pouze 55 % do roku 2030 oproti roku 1990, a že je potřebné přijat novou legislativu a stanovit nové kvóty pro snižování emisí, tak aby emise Německa byly co nejnižší, v souladu s principem proporcionality.

5.3.3. Rozhodnutí

Ústavní soud vydal společné rozhodnutí³⁸⁷ o všech čtyřech ústavních stížnostech v dubnu 2021.

Podle soudu vyplývá z práva na ochranu života a zdraví podle čl. 2 odst. 2 ZZ povinnost pro stát poskytnout ochranu před nebezpečím klimatické změny.³⁸⁸ Tato povinnost ochrany se vztahuje na současné i budoucí generace.³⁸⁹ Čl. 20a ZZ, který zavazuje stát k ochraně přírodních základů života (*natural foundations of life*), cílí zejména na jejich ochranu pro budoucí generace. Zároveň ale řeší i rozložení environmentálních břemen mezi jednotlivé generace.³⁹⁰

Fakt, že Německo nemůže zastavit klimatickou změnu samostatně a musí spoléhat na mezinárodní spolupráci v principu nevylučuje existenci povinnosti k ochraně základních práv.³⁹¹

Nicméně podle soudu německý zákonodárce přijal opatření, která nejsou zjevně nevhodná a tuto povinnost tak neporušil.³⁹² Pokud vláda a zákonodárce mají za to, že při omezení oteplení pod 2°C, a pokud možno pod 1,5°C, mohou být dopady klimatické změny v Německu zmírněny adaptačními opatřeními tak, aby bylo dosaženo cílů v čl. 2 odst. 2 ZZ, neporušili svou povinnost k ochraně základních práv.³⁹³

Zákonodárce ale zasáhl do základních práv když nepřijal dostatečná preventivní opatření ke snížení emisí tak, aby byla respektována základní práva. Druhá věta § 3 odst. 1 a třetí věta § 4 odst. 1 ve spojení s Přílohou 2 KSG porušují základní práva stěžovatelů.³⁹⁴ Tato ustanovení jsou nicméně protiústavní pouze ve vztahu k základním právům, která mohou být porušena v budoucnu. Základní práva poskytují ochranu žalobcům proti tomu, aby se břemeno snižování emisí podle čl. 20a ZZ jednostranně přesouvalo na budoucí generace.³⁹⁵

---

³⁸⁷ Rozhodnutí Spolkového ústavního soudu Německa ze dne 21.4.2021, 1 BvR 2656/18, 1 BvR 78/20, 1 BvR 96/20, 1 BvR 288/20. Dostupné z: http://climatecasechart.com/wp-content/uploads/sites/16/non-us-case-documents/2021/20210324_11817_order-1.pdf

³⁸⁸ Ibid., bod 144.

³⁸⁹ Ibid., bod 148.

³⁹⁰ Ibid., bod 193.

³⁹¹ Ibid., bod 149.

³⁹² Ibid., bod 154.

³⁹³ Ibid., bod 165.

³⁹⁴ Ibid., bod 182.

³⁹⁵ Ibid., bod 183.

Ve světle nebezpečí, které tato opatření představují pro pozdější fáze snižování emisí, jsou tato protiústavní, pokud se nepřijmou další preventivní opatření. Nedá se přesně určit, že druhá věta § 3 odst. 1 a třetí věta § 4 odst. 1 ve spojení s Přílohou 2 KSG porušují povinnost bojovat s klimatickou krizí podle čl. 20a ZZ. Nicméně tato ustanovení jsou protiústavní, protože představují nebezpečí závažného zásahu do základních práv v budoucnu.³⁹⁶

Zákonodárce provedl klimatický cíl ze ZZ ve třetí větě § 1 KSG tím, že stanovil, že globální nárůst teploty nesmí překročit 2°C, a pokud možno 1,5°C, oproti předindustriální době. Tyto cíle jsou proto relevantní pro přezkum ústavnosti.³⁹⁷

Povinnost k ochraně klimatu podle čl. 20a ZZ je nesporná. Její konkrétní naplnění musí být v souladu s cíli, které vedou ke klimatické neutralitě. To znamená, že emise musí postupně snižovat.³⁹⁸ Nicméně konkrétní proces pro obnovování cílů není v KSG dostatečně upraven a není proto v souladu s ústavními požadavky.³⁹⁹

Ústavní soud tedy zrušil druhou větu § 3 odst. 1 a třetí větu § 4 odst. 1 KSG pro rozpor s ústavou. Legislativa nerozložila objem emisí mezi současné a budoucí generace proporcionálně, pročež žalobcům hrozí zásah do jejich základních práv v budoucnu.

5.3.4. Význam rozhodnutí

Rozhodnutí mělo reálné následky. Ústavní soud nařídil zákonodárci do konce roku 2022 stanovit jasná pravidla pro stanovování cílů snižování emisí po roku 2031. Federální zákonodárce tak učinil a přijal novelu KSG účinnou od srpna 2021, která vyžaduje snížení emisí skleníkových plynů o alespoň 65 % do roku 2030.

Rozhodnutí je významné především pro fokus na inter-generační spravedlnost.⁴⁰⁰ Poprvé ve své judikatuře soud stanovil, že „základní práva – jako intertemporální garance svobody - poskytují ochranu proti tomu, aby se břemeno snižování emisí podle čl. 20a ZZ jednostranně přesouvalo na budoucí generace“.

Podle Setzer et al. je rozhodnutí v případě Neubauer významné i pro jeho důsledky pro aktivní legitimaci. Rozhodnutí uznává existenci samostatného práva na

---

³⁹⁶ Ibid., bod 195.

³⁹⁷ Ibid., bod 207.

³⁹⁸ Ibid., bod 255.

³⁹⁹ Ibid., bod 256.

⁴⁰⁰ MOECKLI, Daniel et al. *International Human Rights Law*. 4. vyd. New York: Oxford University Press, 2022. s. 657. ISBN 978-0-19-886011-2

ochranu od státu před nezvratnými, závažnými a bezprostředními hrozbami v budoucnosti, jakož i ochranu základních práv pro budoucnost.⁴⁰¹

V roce 2021 a 2022 na rozhodnutí navazovaly žaloby proti německým spolkovým republikám (*Länder*). Žaloby směřovaly proti nedostatku regionální legislativy ke snižování emisí podle rozhodnutí *Neubauer*. Všech třináct žalob bylo však zamítnuto.⁴⁰² Přes neúspěch těchto žalob byl případ *Neubauer* citován v dalších žalobách před německými soudy, jakož i v zahraničí.⁴⁰³

5.4. Juliana et al. proti Spojeným státům americkým⁴⁰⁴

Z pohledu typologie subjektů se jedná o žalobu podanou skupinou jednotlivců proti vládě. O žalobě rozhodovaly vnitrostátní soudy, prozatím se jedná o rozhodnutí odvolacího soudu. Podobně jako v případě *Neubauer* se žaloba opírá o veřejné právo (ústavní právo a lidská práva), a je to strategická žaloba, která napadá vládní rámec, a to nedostatečně ambiciózní klimatickou politiku, která představuje zásah do základních práv.

5.4.1. Žalobce a žalovaní

Žalobu⁴⁰⁵ podala skupina jednadvaceti mladých lidí sdružených v organizaci *Our Children's Trust* proti Spojeným státům americkým – proti státu, prezidentovi a několika federálním ministerstvům a agenturám (dále „vláda“).

5.4.2. Podstata sporu

Žaloba byla podána v srpnu 2015 u *District Court, District of Oregon* (dále „prvostupňový soud“).

Žalobci tvrdí, že vláda zasáhla do jejich ústavně zakotvených práv tím, že dovolila nebezpečné hladiny CO₂ v atmosféře. Vláda věděla již po desetiletí, že CO₂ způsobuje katastrofální změnu klimatu, a že pro ochranu ústavních práv žalobců bylo

---

⁴⁰¹ SETZER, Joana, NARULLA, Harj, HIGHAM, Catherine a BRADEEN, Emily, 2022. *Climate litigation in Europe. A summary report for the European Union Forum of Judges for the Environment*. op. cit., s. 17.

⁴⁰² SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2022. *Global trends in climate change litigation: 2022 snapshot*. op. cit., s. 12.

⁴⁰³ Ibid., s. 26.

⁴⁰⁴ Přehled všech soudních dokumentů dostupný zde: <http://climatecasechart.com/case/juliana-v-united-states/>

⁴⁰⁵ Žaloba ve věci *Juliana et al. v. the USA*. Case 6:15-cv-01517-TC. Dostupné z: http://climatecasechart.com/wp-content/uploads/sites/16/case-documents/2015/20150812_docket-615-1517_complaint-2.pdf

nutné drastické snížení emisí a postupné vyřazení fosilní paliv.⁴⁰⁶ I přesto vláda podporovala těžbu a využívání fosilních paliv, co způsobilo nebezpečný nárůst emisí CO₂.⁴⁰⁷ Žalovaní umožnili produkci fosilních paliv na federálním území⁴⁰⁸ a podporovali ji dotacemi⁴⁰⁹. Žalobci tvrdili, že někteří z nich utrpěli psychickou újmu, jiní omezení zájmových aktivit, zhoršení zdravotního stavu nebo škodu na majetku. Jednání vlády tak působí újmu žalobcům a zasáhlo do jejich práva na život, svobodu a vlastnictví,⁴¹⁰ a do jejich práva na „klimatický systém schopný podpory lidského života“ (*climate system capable of sustaining human life*) v rámci práva na spravedlivý proces.⁴¹¹

Žalobci žádali, aby soud mimo jiné uznal zasažení do jejich ústavních práv, a aby uložil vládě „povinnost připravit a implementovat závazný národní plán pro postupné vyřazení emisí pocházejících z fosilních paliv a pro odebrání CO₂ z atmosféry tak, aby se stabilizoval klimatický systém a byly chráněny životně důležité zdroje, na kterých jsou a budou žalobci závislí“.⁴¹²

Vláda navrhla žalobu zamítnout. Podle ní žalobci vznesli pouze politické námítky, nejsou aktivně legitimovaní a nezmínili žádnou újmu, pro kterou by mohli žádat náhradu nebo nápravu.⁴¹³

5.4.3. Rozhodnutí

Prvostupňový soud nesouhlasil s vládou a žalobě vyhověl. I když má debata o klimatických opatřeních politický nádech, neznamená to, že žalobci vznesli pouze politické námítky. Žalobci uvedli, jakou konkrétní újmu měli utrpět. Uložení povinnosti vládě k vyřazení fosilních paliv by představovalo částečnou nápravu újmy pro žalobce.

Vláda se následně odvolala k *9th Circuit Court* (dále „odvolací soud“), který rozhodnutí zrušil⁴¹⁴ a věc vrátil prvostupňovému soudu.

---

⁴⁰⁶ Ibid., s. 51.

⁴⁰⁷ Ibid., s. 56.

⁴⁰⁸ Ibid., s. 59.

⁴⁰⁹ Ibid., s. 61.

⁴¹⁰ Ibid., s. 85.

⁴¹¹ Ibid., s. 84.

⁴¹² Ibid., s. 95.

„*Order Defendants to prepare and implement a an enforceable national remedial plan to phase out fossil fuel emissions and draw down excess atmospheric CO2 so as to stabilize the climate system and protect the vital resources on which Plaintiffs now and will depend*“

⁴¹³ HARVARD LAW REVIEW. *Juliana v. United States*. In: *Harvard Law Review* [online]. 10.3.2021 [cit. 2023-01-10]. Dostupné z: <https://harvardlawreview.org/2021/03/juliana-v-united-states/>

Podle odvolacího soudu je nemožné popřít, že klimatické změny postupují stále narůstajícím tempem. Soud rovněž uznal, že bezprecedentní rychlost klimatické změny je způsobená spalováním fosilních paliv, a pokud ji nedostaneme pod kontrolu, způsobí na klimatu velké škody.⁴¹⁵ Vláda aktivně podporuje používání fosilní paliv mnoha způsoby, včetně daňových úlev, povolení k importu a exportu, dotacemi a povolováním těžby na federálním území.⁴¹⁶

Nicméně soud dal zapravdu vládě, pokud jde o aktivní legitimaci žalobců. Aby žalobce mohl podat žalobu, musí splnit tři podmínky: konkrétní a specifická újma, způsobená předmětným jednáním, a kterou je možné napravit soudním rozhodnutím.⁴¹⁷

Podle odvolacího soudu žalobci splnili první dvě podmínky. U třetí podmínky, zda je újma žalobců napravitelná soudním rozhodnutím, byl nicméně soud skeptický. Žalobci netvrdili, že vláda porušila zákon nebo nařízení. Netvrdili ani porušení nebo odepření procesních práv, nýbrž že vláda zasáhla do jejich práva na „klimatický systém schopný podpory lidského života“. Pro naplnění třetí podmínky musí žalobci dokázat, že náprava, kterou požadují, je způsobilá nahradit jejich újmu a je v pravomoci soudů tuto nápravu přisoudit.⁴¹⁸

Žalobci se domáhali prohlášení, že vláda porušuje Ústavu. Tato náprava však není způsobilá nahradit újmu, kterou žalobci utrpěli. Nesporně by to ulevilo žalobcům psychicky, nicméně bez dalších kroků nepovede k odškodnění jejich újmy.

Podstatou návrhu žalobců bylo uložení povinnosti vládě nejen přestat podporovat a dotovat používání fosilních paliv, ale i připravit plán ke snížení škodlivých emisí, který by podléhal soudnímu schválení.⁴¹⁹

Žalobci sami přiznávají, že jejich navrhované řešení samo o sobě nevyřeší globální klimatickou změnu, nicméně alespoň zmírní jejich újmu. Prvostupňovému soudu toto tvrzení stačilo k tomu, aby shledal žalobce aktivně legitimovanými, opírajíc se o případ *Massachusetts v. EPA*. V tomto případě však šlo o újmu na procesních

---

⁴¹⁴ Rozhodnutí ve věci *Juliana et al. v. the USA* ze dne 17.1.2020, sp. zn. No. 18-36082, D.C. No. 6:15-cv-01517- AA. Dostupné z: http://climatecasechart.com/wp-content/uploads/sites/16/case-documents/2020/20200117_docket-18-36082_opinion.pdf

⁴¹⁵ *Ibid.*, s. 14.

⁴¹⁶ *Ibid.*, s. 16.

⁴¹⁷ *Ibid.*, s. 18.

⁴¹⁸ *Ibid.*, s. 21.

⁴¹⁹ *Ibid.*, s. 22.

právech, ne hmotných právech.⁴²⁰ Podle soudu tak žalobci neprokázali, že náprava, kterou požadují, by byla způsobilá nahradit jejich újmu.

Odvolací soud uznal, že by bylo žádoucí přijat komplexní opatření ke snížení emisí pocházejících z fosilních paliv a bojovat s klimatickou změnou. Soud ale není příslušný nařídít, zkoncipovat, dohlížet nad, nebo implementovat žalobci navrhovaný plán. Takový plán by bezesporu vyžadoval velké množství komplexních politických rozhodnutí, která patří do působnosti výkonné a zákonodárné moci.⁴²¹

Žalobci tvrdili, že soud sám nemusí dělat žádná politická rozhodnutí, protože po nařízení přijetí plánu to bude exekutiva a legislativa, kdo bude přijímat konkrétní rozhodnutí. Odvolací soud nesouhlasil, protože i v takovém případě by soud musel rozhodovat, zda je plán dostatečný, a to po desetiletí.⁴²²

Odvolací soud proto rozhodnutí prvostupňového soudu zrušil a případ je nyní opět u prvostupňového soudu (žalobci nyní (již od května 2022) čekají na povolení ke změně žaloby).

5.4.4. Význam rozhodnutí

Žaloba byla významná především z důvodu, že předcházející lidskoprávní klimatické žaloby se snažily ukotvit klimatické závazky ve stávajících lidských a základních právech (např. případ *Leghari*). *Juliana* jde ale ještě dál a implicitně žádá o uznání práva na stabilní životní prostředí jako rozšíření práv již obsažených v ústavě USA.⁴²³ V tomto případě však žalobci u odvolacího soudu narazili na častý problém klimatických žalob – dělbu moci, a z ní plynoucí omezení soudní moci. I když argumenty žalobců byly podobné jako v případě tří shora popsanych evropských žalob, americké soudy posoudily otázky aktivní legitimace žalobců a kompetencí soudu odlišně. Žaloba tak nemá přímý negativní dopad na klimatickou změnu, nicméně zakládá negativní precedent pro budoucí žaloby.

Je složité hodnotit rozhodnutí amerických soudů prizmatem judikatury evropských soudů, nicméně se přikláním k názoru vyjádřenému v odlišném stanovisku soudce Statona, který má za to, že „zřetelné zpomalení klimatické změny je dostačující

---

⁴²⁰ Ibid., s. 24.

⁴²¹ Ibid., s. 25.

⁴²² Ibid., s. 26.

⁴²³ SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2021. *Global trends in climate change litigation: 2021 snapshot*. op. cit., s. 33.

k nahrazení újmy, která žalobcům vznikla.⁴²⁴ Říct žalobcům, že se svého práva na obyvatelnou zemi mohou domoci jenom u výkonné a zákonodárné moci znamená říct žalobcům, že nemají k dispozici ochranu žádnou.⁴²⁵“

---

⁴²⁴ Rozhodnutí ve věci Juliana et al. v. the USA ze dne 17.1.2020, sp. zn. No. 18-36082, D.C. No. 6:15-cv-01517- AA. s. 47.

„In other words, [...] a perceptible reduction in the advance of climate change is sufficient to redress a plaintiff's climate change-induced harms.“

⁴²⁵ Ibid., s. 43.

„[...] telling plaintiffs that they must vindicate their right to a habitable United States through the political branches will rightfully be perceived as telling them they have no recourse.“

6. KLIMATICKÁ ŽALOBA ČR

Závěrečná kapitola se podrobně věnuje, v České republice bezprecedentní, žalobě a rozhodnutím Městského soudu v Praze a Nejvyššího správního soudu o ní.

Z pohledu typologie subjektů se jedná o žalobu podanou jednotlivci, nevládní organizací a obcí proti vládě a organizačním složkám státu. O žalobě již rozhodoval nejvyšší vnitrostátní soud (i když věc vrátil k projednání prvostupňovému soudu). Žaloba kombinuje veřejné právo (správní právo, ústavní právo a lidská práva) a mezinárodní závazky. Jedná se o strategickou žalobu, která napadá vládní rámec, konkrétně nedostatečně ambiciózní klimatickou politiku (mitigační i adaptační). Žaloba byla nejdříve u prvostupňového soudu úspěšná, ale následně u Nejvyššího správního soudu neuspěla, a měla tak negativní i pozitivní dopady pro boj s klimatickou změnou.

6.1. Žalobci a žalovaní

Žalobu podali spolek Klimatická žaloba, z. s., sedláci z Českého ráje, lesník ze Strakonicka, muž z Prahy trpící environmentální úzkostí, obec Svatý Jan pod Skalou a lesníci z Hodonínska (společně dále jako „žalobci“) proti Ministerstvu životního prostředí ČR (dále „MŽP“), Ministerstvu průmyslu a obchodu ČR (dále „MPO“), Ministerstvu zemědělství ČR (dále „MZ“), Ministerstvu dopravy ČR (dále „MD“) a vládě ČR (společně dále jako „žalovaní“).

6.2. Podstata sporu

6.2.1. Předžalobní výzva

Spolek Klimatická žaloba, z. s. (dále „spolek“) nejdříve zaslal žalovaným předžalobní výzvu v prosinci 2020. Spolek žalovaným připomněl hrozící negativní dopady klimatické změny celosvětově i v České republice. Spolek vyzval žalobce, aby „do 30 kalendářních dnů veřejně uznali, že existující strategické dokumenty (Politika ochrany klimatu v ČR, Státní energetická koncepce ČR, Vnitrostátní plán ČR v oblasti energetiky a klimatu) nejsou koncipovány a naplňovány v souladu s českými závazky vyplývajícími z Pařížské dohody ani s přijatým politickým cílem dosažení klimatické neutrality EU do r. 2050“ a „bezodkladně přijali nezbytná opatření na ochranu [jejich]

práv ohrožených klimatickou změnou“.⁴²⁶ Opatření mají podle spolku směřovat k naplnění cílů Pařížské dohody a odvrácení hrozby průměrného oteplení atmosféry o 1,5°C (nanejvýš o 2°C) oproti předindustriální době. Spolek uvedl i několik nejdůležitějších opatření, která je potřeba neprodleně přijmout.

Odpověď na předžalobní výzvu poskytlo spolku pouze Ministerstvo životního prostředí.⁴²⁷ MŽP nepopírá závažnost hrozby klimatické změny. Zároveň uznává, že strategické dokumenty vyjmenované v předžalobní výzvě nebyly koncipovány s cílem dosažení klimatické neutrality do roku 2050, protože tento cíl v době jejich přijetí neexistoval (ani na úrovni EU). MŽP nicméně nesouhlasí, že by tyto dokumenty nebyly v souladu s cíli Pařížské dohody, nebo že by ČR nebyla dostatečně připravena na negativní dopady klimatické změny. MŽP se vyjádřilo ke spolkem navrhovaným opatřením – tato opatření nejsou potřebná, protože již probíhají (např. ukončení provozu elektrárny Prunéřov I, zadržování vody v krajině), nebo jsou dokumenty v procesu přijetí (např. vyhodnocení Politiky ochrany klimatu v ČR).

Po neobdržení žádné (nebo obdržení nedostatečné) odpovědi na předžalobní výzvu se spolek spolu s ostatními žalobci obrátili na Městský soud v Praze.

6.2.2. Žaloba

Žalobci podali v březnu 2021 žalobu proti nezákonnému zásahu správních orgánů podle § 82 a § 87 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále „s. ř. s.“).⁴²⁸

Podle žalobců došlo nečinností žalovaných v oblasti ochrany klimatu k nezákonným zásahům do jejich veřejných subjektivních práv – práva na život, na ochranu zdraví, na příznivé životní prostředí, vlastnického práva, práva podnikat, práva na ochranu soukromého a rodinného života a práva na samosprávu – která jsou zaručena Ústavou ČR, Listinou základních práv a svobod (dále „Listina“) a EÚLP.

Žalovaní nenaplnují dostatečně své pozitivní závazky v oblasti práva na život a ochranu zdraví dle Listiny a EÚLP, a porušují požadavky vyplývající z národního i

---

⁴²⁶ Klimatická žaloba, z.s. Předžalobní výzva ze dne 8.12.2020. s. 2. Dostupné z: https://www.klimazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/12/Prezalobni_vyzva.pdf

⁴²⁷ Ministerstvo životního prostředí. Odpověď na předžalobní výzvu ze dne 7.1.2021, č. j.: MZP/2020/770/830. Dostupné z: https://www.klimazaloba.cz/wp-content/uploads/2021/02/Predzalobni_vyzva_odpoved_mzp.pdf

⁴²⁸ Žaloba k Městskému soudu v Praze ze dne 21.4.2021. Dostupné z: <https://www.klimazaloba.cz/wp-content/uploads/2021/04/Klimaticka%CC%81-z%CC%8Caloba.pdf>

mezinárodního práva, které regulují přípustnou míru poškozování životního prostředí změnou klimatu.⁴²⁹

Žalovaní odkazují na rozhodnutí zahraničních soudů, např. ve věci *Urgenda*, *Friends of the Irish Environment v. Ireland*, *Notre Affaire à Tous*, *Shrestha* nebo *Future Generations v. Ministry of the Environment and Others*.⁴³⁰

Žalobci předložili několik odborných posudků a zpráv⁴³¹, které dokazují nepříznivý dopad klimatické změny na Českou republiku, a hrozby plynoucí z jejího dalšího zhoršování (tropické dny, zvýšená úmrtnost, povodně, požáry, dopady na zemědělství, sucho, infekční onemocnění, environmentální úzkost apod.).

Žalobci měli za to, že splňují všechny podmínky aktivní legitimace podle § 82 s. ř. s., tedy že žalobce musí být přímo zkrácen na svých právech nezákonným zásahem, který není rozhodnutím, a byl zaměřen přímo proti němu nebo v jeho důsledku bylo proti němu přímo zasaženo. Žalobci svou aktivní legitimaci odvozují od zásahu do práva na život (čl. 6 Listiny a čl. 2 EÚLP), práva na ochranu zdraví (čl. 31 Listiny), vlastnického práva (čl. 11 Listiny), práva na soukromý a rodinný život (čl. 10 Listiny a čl. 8 EÚLP), práva podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost (čl. 26 Listiny) a zejména práva na příznivé životní prostředí (čl. 35 Listiny a zákony, které toto právo provádějí – především zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí (dále „ZŽP“), UNFCCC a Pařížská dohoda).⁴³²

Podle žalobců představují nedostatečné aktivity žalobců nezákonný zásah. Tyto nezákonné zásahy žalovaných mají různé formy. Žalobci je souhrnně popisují jako obecnou exekutivní nečinnost v oblasti ochrany klimatu. Nezákonný postup žalovaných nemá ani formu rozhodnutí ve smyslu § 65 s. ř. s., ani formu nečinnosti ve smyslu § 79 s. ř. s., kde by předmětem opomenutí bylo vydání takového rozhodnutí nebo osvědčení.⁴³³

Žalovaní porušili povinnost přijímat dostatečná opatření ke snižování emisí skleníkových plynů. MŽP, MPO a MD porušují své právní povinnosti ke snižování emisí skleníkových plynů, které pro stát a jeho orgány plynou z ústavního pořádku,

---

⁴²⁹ Ibid., s. 2.

⁴³⁰ Ibid., s. 3.

⁴³¹ Ibid., s. 5.

⁴³² Ibid., s. 8-9.

⁴³³ Ibid., s. 18.

ZŽP, UNFCCC a Pařížské dohody, tedy usilovat o udržení nárůstu globální teploty do 1,5°C.⁴³⁴

Konkrétně by se podle posudků, které předkládají žalobci, mělo jednat o snižování emisí tempem 8,3 % za rok ihned od přijetí Pařížské dohody (od roku 2018), nebo v následujících letech přijmout ještě rychlejší tempo snižování emisí. Skutečné dokumentované emise v letech 2018 a 2019, a také odhadované emise v roce 2020, však toto požadované snížení nevykazovaly.⁴³⁵

Žalobci odmítají argument, že z globálního hlediska lze emise skleníkových plynů vznikající na území České republiky považovat za nevýznamné – každý stát musí nést svou část odpovědnosti za přispění ke změn klimatu (žalobci rovněž odkazují na rozhodnutí *Massachusetts v. EPA* a *Urgenda*).⁴³⁶

Žalování porušují právní povinnost přijímat účinná opatření ke snižování národních emisí skleníkových plynů a plánují v tomto porušování pokračovat, jak je podle žalobců zjevné z dokumentu Politika ochrany klimatu v ČR⁴³⁷, který je pro všechny žalované závazný. Cíle Politiky ochrany klimatu v ČR nejsou ani zdaleka kompatibilní s povinnostmi, které pro žalované vyplývají ze ZŽP a Pařížské dohody.⁴³⁸ Takto nastavené cíle povedou podle žalobců k nárůstu teploty přinejmenším o 2,1°C, spíše směrem ke 2,7°C.⁴³⁹ Nedostatečná jsou i opatření MPO v oblasti energetiky (zejm. energetické účinnosti) či opatření MD v oblasti emisí z dopravy (zejm. automobilové).⁴⁴⁰

V oblasti mitigace klimatické změny tak setrvalé selhávání žalovaných ve své prevenční povinnosti dle ZŽP a EÚLP zasahuje do práva na příznivé životní prostředí, práva na územní samosprávu, do vlastnického práva a práva vykonávat hospodářskou činnost či do práva na soukromý a rodinný život.⁴⁴¹

Žalování dále porušili povinnost přijímat dostatečná opatření k adaptaci na změnu klimatu. Povinnost přijímat nezbytná a přiměřená opatření k adaptaci na změnu

---

⁴³⁴ Ibid., s. 19.

⁴³⁵ Ibid., s. 22.

⁴³⁶ Ibid., s. 23.

⁴³⁷ Usnesení Vlády ČR č. 207 ze dne 22.3.2017. *Politika ochrany klimatu v České republice* (pro období 2017-2030). Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/politika_ochrany_klimatu_2017

⁴³⁸ Žaloba k Městskému soudu v Praze ze dne 21.4.2021. s. 25.

⁴³⁹ Ibid., s. 27.

⁴⁴⁰ Ibid., s. 29.

⁴⁴¹ Ibid., s. 30.

klimatu vyplývá z pozitivních závazků podle čl. 6 a 31 Listiny, resp. čl. 2 a 8 EÚLP a také z § 9 a § 11 ZŽP.⁴⁴²

Žalobci již nyní pocítují negativní dopady změny klimatu, které zasahují do jejich práv. Ze strany žalovaných zároveň není patrná dostatečná snaha o jejich zlepšení či zmírnění.⁴⁴³ Současné strategie, plány a především reálné kroky žalovaných zjevně nevedou k cíli co možná nejvyšší míry adaptace a zmírnění dopadů změny klimatu.⁴⁴⁴

Žalobci tak v oblasti adaptace na změny klimatu namítali zásah do práva na příznivé životní prostředí, práva na ochranu zdraví, vlastnického práva, práva podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost a také do práva na soukromý a rodinný život.⁴⁴⁵

Žalobci proto žádali, aby soud určil, že žalovaní nepřijali dostatečná mitigační a adaptační opatření na změnu klimatu a tím zasáhli do práv žalobců, a uložil žalovaným do šesti měsíců taková opatření přijmout.⁴⁴⁶

6.3. Rozhodnutí Městského soudu v Praze

Městský soud v Praze (dále „městský soud“) ve svém rozsudku⁴⁴⁷ z června 2022 žalobě (pro mnohé možná i překvapivě) částečně vyhověl. Žalobci určili správný typ žaloby a soud uznal procesní legitimaci žalobců i žalovaných, s výjimkou vlády – vláda v tomto případě nevystupuje jako správní orgán a nemůže tak být žalována.⁴⁴⁸ Jinak byly podle soudu splněny všechny podmínky řízení, městský soud tak přistoupil k věcnému přezkumu.

K právu na příznivé životní prostředí dle čl. 35 odst. 1 Listiny soud uvádí, že vztah mezi změnou klimatu a lidskou (ne)činností je natolik přesvědčivý a úzký, že při posuzování přimosti zásahu tvoří tyto okolnosti jeden nerozlučný celek.⁴⁴⁹ Podle městského soudu do okruhu základních životních potřeb člověka náleží též žití v dlouhodobě udržitelných klimatických podmínkách, neboť tyto jsou nezbytným předpokladem pro nerušený výkon ostatních lidských práv, např. práva na život, zdraví,

---

⁴⁴² Ibid., s. 32.

⁴⁴³ Ibid., s. 33.

⁴⁴⁴ Ibid., s. 34.

⁴⁴⁵ Ibid., s. 37.

⁴⁴⁶ Ibid., s. 41-42.

⁴⁴⁷ Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 15.6.2022, sp. zn. 14 A 101/2021. Dostupné z: <https://www.klimazaloba.cz/wp-content/uploads/2022/06/ROZSUDEK.pdf>

⁴⁴⁸ Ibid., bod 178.

⁴⁴⁹ Ibid., bod 199.

vlastnického práva či práva vykonávat hospodářskou činnost.⁴⁵⁰ Městský soud vymezil právo na příznivé životní prostředí jako právo na žití v klimatických podmínkách (pojem „životní prostředí“) umožňujících nerušený výkon životních potřeb člověka (pojem „příznivé“).⁴⁵¹

Městský soud uznal, že žalobci popsané skutkové okolnosti odpovídají závěrům publikovaným Českým hydrometeorologickým ústavem a ve zprávě IPCC „*Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability*“, a shrnuje, že vypouštění skleníkových plynů člověkem nepříznivě ovlivňuje klimatické podmínky. Antropogenní změny klimatu mají výrazné nežádoucí dopady na životní prostředí, které se postupně mění ve všech svých složkách. Zároveň jde o takové nepříznivé dopady na životní prostředí, které se přímo odrážejí ve zhoršení životních podmínek člověka.⁴⁵² Soud konstatuje, že žalobci jsou nositeli práva na příznivé životní prostředí (spolek chrání práva svých členů, obec práva svých občanů). Globální oteplování způsobené vypouštěním skleníkových plynů nepříznivě ovlivňuje klimatické podmínky potřebné k lidskému životu, čímž zasahuje do práva na příznivé životní prostředí, které je zaručeno čl. 35 odst. 1 Listiny.⁴⁵³

Městský soud následně posuzoval, zda bylo nepřijetí mitigačních a adaptačních opatření nezákonným zásahem. Soud nepovažoval Pařížskou dohodu za pramen subjektivního práva žalobců, tím je čl. 35 odst. 1 Listiny. Pařížská dohoda představuje v tomto případě výkladovou pomůcku pro určení rozsahu povinnosti plynoucí pro žalované z práva na příznivé životní prostředí.⁴⁵⁴

Městský soud shrnul žalobci předložené posudky a zprávy IPCC a došel k závěru, že národní uhlíkový rozpočet odvozený autory univerzitního posudku z globálního uhlíkového rozpočtu nepředstavuje konkrétní závazek ČR plynoucí z Pařížské dohody, protože se nezakládá na všeobecném konsensu mezinárodního společenství nebo na důvěryhodných vědeckých poznacích, nýbrž na názoru autorů posudku.⁴⁵⁵ Nicméně jazykovým, systematickým a teleologickým výkladem Pařížské dohody dospěl městský soud k závěru, že čl. 4 odst. 2 věta druhá Pařížské dohody

---

⁴⁵⁰ Ibid., bod 210.

⁴⁵¹ Ibid., bod 213.

⁴⁵² Ibid., bod 221.

⁴⁵³ Ibid., bod 225.

⁴⁵⁴ Ibid., bod 230.

⁴⁵⁵ Ibid., bod 242.

stanoví povinnost implementovat mitigační opatření směřující k dosažení cíle vnitrostátně stanovených příspěvků.⁴⁵⁶ Podle městského soudu čl. 4 odst. 2 věta druhá Pařížské dohody po smluvní straně požaduje, aby její mitigační opatření směřovala k dosažení cíle vnitrostátně stanovených příspěvků. Tento požadavek v sobě zahrnuje povinnost přijímat mitigační opatření. Závazek přijímat mitigační opatření s cílem dosáhnout snížení emisí skleníkových plynů alespoň o 55 % do roku 2030 oproti hodnotám v roce 1990 je dostatečně konkrétní, aby jej soud mohl přímo aplikovat a jeho plnění přezkoumat.⁴⁵⁷

Skutečnost, že společně stanovené příspěvky EU neobsahují jednotlivé příspěvky členských států EU ve smyslu čl. 4 odst. 16 Pařížské dohody nemůže vyloučit odpovědnost těchto států dle čl. 4 odst. 18 Pařížské dohody.⁴⁵⁸

Soud své úvahy shrnuje v bodu 259 rozhodnutí. Česká republika má povinnost snižovat emise skleníkových plynů plynoucí z Pařížské dohody. Tato povinnost nabývá konkrétní podoby ve vnitrostátně stanovených příspěvcích. Skutečnost, že ČR má stanoveny nižší příspěvky v rámci společného cíle EU nevyklučuje její individuální odpovědnost.⁴⁵⁹ Tyto dva cíle existují vedle sebe a mohou se doplňovat.

Městský soud proto zkoumal, zda ČR řádně plní tuto povinnost, tedy zda přijímá vnitrostátní mitigační opatření vedoucí ke snížení emisí skleníkových plynů do roku 2030 alespoň o 55 % ve srovnání s rokem 1990.⁴⁶⁰

Závazek dosáhnout konkrétního cíle v budoucnu se uskutečňuje prostřednictvím povinnosti k tomuto cíli směřovat.⁴⁶¹ Městský soud zkoumal, zda je snížení emisí o 55 % do roku 2030 vůči roku 1990 pro ČR vůbec proveditelné, a následně posuzoval, zda žalovaní ke dni soudního rozhodnutí měli dostatečně určitý a realistický plán konkrétních mitigačních opatření, která povedou k dosažení tohoto cíle.⁴⁶²

Dle městského soudu je splnění závazku z Pařížské dohody do roku 2030 za stávajících podmínek možné, ale vyžaduje přijetí dodatečných opatření.⁴⁶³ Soud zhodnotil připravované politiky žalovaných, zejména MŽP, a došel k závěru, že všichni

---

⁴⁵⁶ Ibid., bod 248.

⁴⁵⁷ Ibid., bod 250.

⁴⁵⁸ Ibid., bod 251.

⁴⁵⁹ Ibid., bod 259.

⁴⁶⁰ Ibid., bod 260.

⁴⁶¹ Ibid., bod 261.

⁴⁶² Ibid., bod 264.

⁴⁶³ Ibid., bod 269.

žalovaní jsou nečinní v rozporu s Pařížskou dohodou, protože doposud společně nepřipravili konkrétní plán mitigačních opatření,⁴⁶⁴ nebo jsou jejich individuální opatření nedostatečná, nebo bezdůvodně opožděná⁴⁶⁵.

Městský soud se následně přesunul k přezkumu adaptačních opatření žalovaných (povinnost k jejich přijetí a zda žalovaní této povinnosti dostáli).

Ačkoli čl. 7 odst. 9 Pařížské dohody uvádí, že se každá smluvní strana zapojí do procesů plánování adaptace a do realizace opatření podle potřeby, nejde v případě ČR o libovůli. Povinnost adaptace je totiž upravena i na úrovni EU (čl. 5 Evropského právního rámce pro klima⁴⁶⁶ (EPRK)).⁴⁶⁷ Podle městského soudu jsou žalovaní na základě čl. 5 odst. 4 věty první EPRK povinni přijmout a provádět adaptační opatření, nikoli dosáhnout konkrétních cílů v určitém čase. Nicméně volba konkrétních adaptačních opatření náleží do správní úvahy žalovaných, a městskému soudu nepřisluší do této oblasti zasahovat s ohledem na princip dělby moci.⁴⁶⁸

Podle městského soudu je většina opatření splněna nebo průběžně plněna. Existují však také opatření, která jsou plněna částečně, případně nejsou plněna vůbec, z čehož plynou nedostatky, zejména snížená adaptační schopnost monokulturních lesů, rostoucí nebezpečí eroze zemědělské půdy, nevhodně provedená odvodňovací zařízení působící zrychlený odtok vody z krajiny nebo nestanovení vhodných způsobů zemědělského hospodaření.⁴⁶⁹

Městský soud má za to, že žalovaní průběžně kontrolují a vyhodnocují plnění adaptačních opatření, a to nejen pouze na papíře. Ačkoli se žalovaným nepodařilo prokázat důvodnost svých tvrzení tak, jak to učinili např. v oblasti lesního hospodářství, nemohl soud přesvědčivě uzavřít, že jsou v prodlení s plněním povinnosti adaptace zemědělského hospodaření.⁴⁷⁰

Městský soud tak došel k závěru, že žalovaní dostáli své povinnosti v oblasti adaptace na klimatickou změnu, i když tato opatření plní s různou mírou úspěšnosti.⁴⁷¹

---

⁴⁶⁴ Ibid., bod 280.

⁴⁶⁵ Ibid., bod 278.

⁴⁶⁶ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1119 ze dne 30. června 2021, kterým se stanoví rámec pro dosažení klimatické neutrality a mění nařízení (ES) č. 401/2009 a nařízení (EU) 2018/1999 („evropský právní rámec pro klima“).

⁴⁶⁷ Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 15.6.2022, sp. zn. 14 A 101/2021. Bod 287.

⁴⁶⁸ Ibid., bod 288.

⁴⁶⁹ Ibid., bod 301.

⁴⁷⁰ Ibid., bod 319.

⁴⁷¹ Ibid., bod 320.

Soud tak došel k závěru, že jednání žalovaných představuje zásah v podobě nezákonné nečinnosti⁴⁷² a nečinnost žalovaných zkrátila žalobce na jejich právu na příznivé životní prostředí, byť se na tomto následku podílely také jiné příčiny.⁴⁷³

Všechny podmínky podle § 82 s. ř. s. tak byly podle městského soudu naplněny. Městský soud proto shledal žalobu v oblasti přijímání mitigačních opatření důvodnou a výrokem III. prohlásil zásah spočívající v nestanovení konkrétních mitigačních opatření vedoucích ke snížení emisí skleníkových plynů o 55 % do roku 2030 ve srovnání s úrovní v roce 1990 za nezákonný. Výrokem IV. podle § 87 odst. 2 s. ř. s. zakázal žalovaným, aby v porušování práv žalobců pokračovali.

Soud nicméně s ohledem na princip dělby moci nemohl žalovaným uložit přijmout konkrétní mitigační opatření, protože to náleží do diskrece žalovaných.⁴⁷⁴

Městský soud výrokem I. odmítl žalobu směřující proti vládě ČR pro nedostatek pasivní žalobní legitimace. Rovněž výrokem V. zamítl žalobu v části směřující proti nedostatečné adaptaci na změnu klimatu, které se měla dopustit MŽP a MZ.

6.4. Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu

6.4.1. Kasační stížnosti

Dva z žalobců a všechna ministerstva podali v červenci a srpnu 2022 proti některým výrokům rozsudku kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu (dále „NSS“).

Žalobci ve své kasační stížnosti⁴⁷⁵ proti výrokům I., III., IV. a V. rozsudku namítali, že městský soud nesprávně posoudil obsah a rozsah povinností žalovaných v oblasti mitigace klimatické změny, a to ve dvou směrech: když soud konstatoval, že neexistuje právní povinnost žalovaných dosáhnout klimatické neutrality do roku 2050, a zadruhé, když nesprávně určil rozsah povinností žalovaných vyplývající z Pařížské dohody (snížení emisí CO₂ o 55 % do roku 2030). Tento cíl je podle žalobců nedostatečný k dosažení cílů Pařížské dohody.

Městský soud rovněž podle žalobců nesprávně posoudil otázku plnění povinností žalovaných v oblasti adaptace na změnu klimatu. Podle žalobců žalovaní sice přijímají

---

⁴⁷² Ibid., bod 322.

⁴⁷³ Ibid., bod 327.

⁴⁷⁴ Ibid., bod 334.

⁴⁷⁵ Kasační stížnost žalobců ze dne 26.8.2022. Dostupné z: https://www.klimazaloba.cz/wp-content/uploads/2022/08/9As_116_2022_Doplneni-duvodu-kasacni-stiznosti-KZ.pdf

opatření v oblasti adaptace, nicméně tato jsou formulována bezzubě, nejsou schopna dosáhnout potřebného cíle a nevedou k ochraně práv jednotlivců.

Konečně, podle žalobců má vláda v oblasti řešení klimatické krize postavení správního orgánu, městský soud tak nesprávně posoudil její pasivní legitimaci.

MŽP ve své kasační stížnosti⁴⁷⁶ proti výrokům III., IV. a VI. rozsudku namítalo, že žaloba nebyla zásahovou žalobou podle § 82 s. ř. s., nýbrž tzv. *actio popularis*, jejíž přezkum je v českém právním řádu vyloučen. Dále podle MŽP nebyly splněny všechny podmínky pro přípustnost zásahové žaloby podle § 82 s. ř. s. Za největší nedostatek považuje MŽP skutečnost, že soud nevymezil, které konkrétní akty státní správy považuje za nezákonný zásah. Podle MŽP z rozsudku vyplývá, že městský soud považuje za nezákonný zásah pouze neaktualizaci Politiky ochrany klimatu, nicméně toto nepromítl do žádného z výroků rozsudku. Žaloba rovněž měla být zamítnuta pro absenci jakékoliv závazné lhůty pro přijetí jakýchkoliv opatření. Dle MŽP nelze cíl snížení emisí o alespoň 55 % do roku 2030 oproti roku 1990 přímo převést na závazek ČR ve stejné výši.

MZ ve své kasační stížnosti⁴⁷⁷ proti výrokům III., IV. a VI. rozsudku namítalo zejména skutečnost, že městský soud ve svém rozsudku nerefletoval aktuální podobu některých klíčových dokumentů a opominul řadu jejich změn učiněných v roce 2020 a 2021.

MPO ve své kasační stížnosti⁴⁷⁸ proti výrokům III., IV. a VI. rozsudku obdobně jako MŽP namítalo, že nebyly splněny všechny podmínky podle § 82 a násl. s. ř. s. MPO považuje výroky rozsudku za obecné, neurčité a nevymahatelné.

MD ve své kasační stížnosti⁴⁷⁹ proti celému rozsudku namítalo, že žalovaným nebylo prokázáno porušení jakéhokoliv konkrétního zákonného ustanovení ani zákonné povinnosti, nebo konkrétního zásahu do konkrétních práv žalobců. Žalobci neprokázali, že by přijetí jimi požadovaných opatření vedlo k odstranění změny klimatu, ani

---

⁴⁷⁶ Kasační stížnost Ministerstva životního prostředí ze dne 2.8.2022. Dostupné z: https://www.klimazaloba.cz/wp-content/uploads/2022/08/NSS_Doplzeni-kasacni-stiznosti-MZP_9_As_116_2022_140822.pdf

⁴⁷⁷ Kasační stížnost Ministerstva zemědělství ze dne 11.7.2022. Dostupné z: https://www.klimazaloba.cz/wp-content/uploads/2022/08/NSS_Kasacni-stiznost-MinZem_9_As_116_2022_180722.pdf

⁴⁷⁸ Kasační stížnost Ministerstva průmyslu a obchodu ze dne 10.8.2022. Dostupné z: https://www.klimazaloba.cz/wp-content/uploads/2022/08/NSS_Doplzeni-kasacni-stiznost-MPO_9_As_116_2022_150822.pdf

⁴⁷⁹ Kasační stížnost Ministerstva dopravy ze dne 11.7.2022. Dostupné z: https://www.klimazaloba.cz/wp-content/uploads/2022/08/NSS_Kasacni-stiznost-MinDop_9_As_116_2022_180722.pdf

nespecifikovali, která konkrétní opatření k ochraně klimatu by mělo MD přijmout. MD rovněž namítá nedostatek příčinné souvislosti. Dle MD nelze z Pařížské dohody dovozovat pro ČR jednoznačně stanovený podíl na snižování emisí CO₂ a z něj plynoucí konkrétní povinnosti.

6.4.2. Rozhodnutí NSS

NSS svým rozsudkem z února 2023⁴⁸⁰ prvostupňové rozhodnutí ve výrocích III., IV. a VI. zrušil a věc vrátil městskému soudu k dalšímu řízení. Kasační stížnost žalobců (a MD) v rozsahu výroků I., II. a V. NSS zamítl.

NSS začal posouzením pasivní legitimity vlády. Podle NSS nebylo v tomto případě patrné, že by činnost či nečinnost vlády přímo určovala či zasahovala do práv a povinností žalobců. NSS souhlasil s tvrzením MŽP, že správním soudům nepřísluší přezkoumávat strategické dokumenty v podobě resortních politik schválených usneseními vlády.⁴⁸¹ Vláda v této oblasti vystupovala pouze jako koordinátor činností jednotlivých ministerstev, NSS proto potvrdil názor městského soudu.⁴⁸²

NSS se následně přesunul k přezkumu podmínek podle § 82 s. ř. s. Podle NSS lze právní otázku klíčovou pro posouzení žaloby a kasačních stížností formulovat následovně: „[B]ylo při současném stavu právního řádu ČR (v době rozhodování městského soudu), včetně mezinárodního práva a práva EU, možno na základě § 82 s. ř. s. vyhovět zásahové žalobě, tak jak byla zformulována, a uložit žalovaným ministerstvům povinnost dosáhnout snížení emisí skleníkových plynů o 55 %, jak to učinil městský soud?“⁴⁸³

NSS na tuto otázku odpověděl negativně, a to pro nesplnění třetí podmínky z § 82 s. ř. s., tedy že zásah musí být nezákonný.⁴⁸⁴

NSS souhlasil s názorem městského soudu, že žalobci unesli břemeno tvrzení ve vztahu k prvním dvěma podmínkám, tedy že v důsledku globálního oteplování jsou přímo (první podmínka) zkráceni na svých právech (druhá podmínka), a byli tedy

---

⁴⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20.2.2023, sp. zn. 9 As 116/2022. Dostupné z: https://www.klimazaloba.cz/wp-content/uploads/2023/02/rozhodnuti_9-as-116-2022-166.pdf

⁴⁸¹ Ibid., bod 85.

⁴⁸² Ibid., bod 86.

⁴⁸³ Ibid., bod 91.

⁴⁸⁴ Ibid., bod 92.

aktivně legitimováni.⁴⁸⁵ NSS rovněž nerozporuje splnění čtvrté a páté podmínky (žalován je zásah, který není rozhodnutím a byl zaměřen přímo proti žalobci).⁴⁸⁶

NSS následně podrobně rozebral, proč se na rozdíl od městského soudu nedomnívá, že by z právních předpisů uváděných městským soudem vyplývala v době jeho rozhodování povinnost českých státních orgánů snížit emise skleníkových plynů o 55 % do roku 2030 ve srovnání s úrovní v roce 1990.⁴⁸⁷

Česká republika, i když je smluvní stranou Pařížské dohody, nepřipravuje a nesděljuje svůj individuální vnitrostátně stanovený příspěvek, nýbrž jedná kolektivně v rámci EU.⁴⁸⁸ Podle NSS městský soud neopírá svůj výklad evropského společného cíle snížení emisí o 55 % jako zároveň individuálního závazku každého jednotlivého členského státu (a to právě v této konkrétní výši) o žádnou právní argumentaci, nýbrž pouze o subjektivní názor.⁴⁸⁹ Rozdělení příslušných závazků mezi jednotlivé členské státy teprve probíhá.⁴⁹⁰

NSS sám upozorňuje, že mu nepřísluší, aby předjímal závěry politických a legislativních procesů dosud probíhajících na úrovni EU, které teprve určí podobu individualizovaného závazku České republiky odvozeného z EU NDC. NSS tak v rámci jeho rozhodování vyvstala otázka týkající se práva EU. Nabízí se proto otázka, proč NSS na žádném místě ve svém rozhodnutí ani nezvážil možnost podání předběžné otázky k Soudnímu dvoru EU.

Posouzení širší otázky, zda je společný příspěvek EU z roku 2020 dostatečný pro naplnění cílů Pařížské dohody a zda způsob jejího oznámení naplňuje všechny požadavky čl. 4 odst. 16 až 18 Pařížské dohody, nepřísluší podle NSS primárně českým správním soudům, nýbrž COP, která podle čl. 14 odst. 2 bude právě v roce 2023 provádět své první globální hodnocení.⁴⁹¹

Podle NSS je tak potřeba odmítnout přístup městského soudu, jenž by vedl k tomu, že namísto kolektivního závazku EU by šlo pouze o (v té době) 28 individuálních závazků členských států a samotné EU, stanovených v jednotné výši 55 %.⁴⁹² Z

---

⁴⁸⁵ Ibid., bod 93.

⁴⁸⁶ Ibid., body 96 a 100.

⁴⁸⁷ Ibid., bod 102.

⁴⁸⁸ Ibid., bod 111.

⁴⁸⁹ Ibid., bod 115.

⁴⁹⁰ Ibid., bod 119.

⁴⁹¹ Ibid., bod 118.

⁴⁹² Ibid., bod 120.

Pařížské dohody (ani z jiného unijního či mezinárodního pramene práva) podle NSS přímo neplyne České republice závazek snížení emisí skleníkových plynů o 55 %.⁴⁹³

Nelze tak ani konstatovat, zda jsou mitigační opatření realizovaná jednotlivými žalovanými dostatečná pro snížení emisí skleníkových plynů o 55 % do roku 2030 či nikoli, a podrobněji posuzovat intenzitu tvrzeného nezákonného zásahu, protože chybí právní úprava, ze které by vyplývala povinnost se kterou by bylo možno aktivitu či pasivitu žalovaných poměřovat.⁴⁹⁴

S tímto názorem NSS lze polemizovat. Dá se souhlasit s názorem, že z Pařížské dohody neplyne pro Českou republiku konkrétní závazek snížení emisí o 55 %. Z toho ale nemůžeme dovozovat, že by jí neplynuly závazky žádné, například pro případ, že by EU své závazky neplnila vůbec nebo nedostatečně. Česká republika je ostatně stranou Pařížské dohody vedle EU i samostatně, přesto se NSS s individuální povahou závazků Pařížské dohody pro ČR vůbec nevypořádává a řešení nenabízí.

NSS následně analyzoval další prameny práva, ze kterých by mohla povinnost dosahovat určitých klimatických cílů vyplývat. NSS nepochyboval, že důsledky klimatické změny různým způsobem zasahují a budou zasahovat do celé řady zaručených základních práv.⁴⁹⁵ Při zkoumání práva na příznivé životní prostředí podle čl. 35 Listiny soud odkazuje na test racionality⁴⁹⁶ dovozený Ústavním soudem. Podle NSS nelze dnes dost dobře provést třetí a čtvrtý krok, které mají posuzovat rozumnost zákonné úpravy z hlediska sledování legitimního cíle. K tomu by žalobci museli označit zákonnou úpravu, kterou má být konkrétně naplněno právo na příznivé životní prostředí v oblasti ochrany klimatu. Vzhledem k tomu, že dosud nebyl přijat obecný klimatický zákon, a žalobci neuvedli jinou právní úpravu, zbylo NSS pouze zvážit, zda tvrzená nečinnost žalovaných nezasahuje samotné esenciální jádro tohoto práva.⁴⁹⁷ To ale NSS odmítl.⁴⁹⁸ NSS tak implicitně vládě naznačil, že je do budoucna lepší nepřijímat žádný klimatický zákon, protože v jeho absenci nemohou soudy posuzovat nedostatečnost klimatických ambicí České republiky.

---

⁴⁹³ Ibid., bod 130.

⁴⁹⁴ Ibid., bod 134.

⁴⁹⁵ Ibid., bod 140.

⁴⁹⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 20. 5. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 1/08.

⁴⁹⁷ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20.2.2023, sp. zn. 9 As 116/2022. Bod 144.

⁴⁹⁸ Ibid., bod 149.

Nadto podle NSS žalobci neprokázali, že by již v současnosti docházelo k zásahu do jádra práva na příznivé životní prostředí. Takové důsledky predikují do vzdálenější budoucnosti, nicméně na základě budoucích hrozeb lze podle NSS v současné době jen stěží konstatovat zásah do samého jádra daného práva.⁴⁹⁹ Naproti tomu německý ústavní soud poskytl v rozhodnutí *Neubauer* ochranu i právům budoucích generací.

Na úrovni mezinárodních lidskoprávních závazků ČR není dosud zakotveno specifické právo na příznivé životní prostředí, tím méně pak právo na klimatickou stabilitu.⁵⁰⁰ Lze očekávat, že ESLP se v budoucnu vyjádří k tomu, v jakých ohledech může nedostatečná aktivita zákonodárné, výkonné či soudní moci porušovat čl. 2 a 8 či čl. 6 a 13 EÚLP, popřípadě dokonce čl. 3 EÚLP na základě tzv. klimatické úzkosti (projednávané případy *Duarte Agostinho*, *KlimaSeniorinnen* či *Greenpeace Nordic*). NSS však nepřísluší taková rozhodnutí předjímat.

NSS nezpochybňuje, že člověkem způsobená globální změna klimatu způsobuje, a zejména v budoucnu bude způsobovat, zásahy do řady lidských práv chráněných na ústavní i mezinárodní úrovni. Ze samotné skutečnosti budoucího ohrožení těchto práv však neplyne, jakým nástrojem mají orgány veřejné moci povinnost takovému zásahu zabránit, tedy zda to mají být spíše nástroje mitigační povahy či nástroje adaptační povahy.⁵⁰¹

Dále se NSS vyjádřil k poněkud opačným kasačním námitkám žalobců – tedy že výroky III. a IV. rozsudku městského soudu jsou nedostatečné.

NSS uvádí, že i když nelze přeceňovat rozhodnutí *Urgenda* (protože se jedná o rozhodnutí zahraničního soudu), inspirací mohou být závěry, že stát nemůže vyloučit svou odpovědnost za emise skleníkových plynů poukazem na to, že jde o malý stát a emise skleníkových plynů se z povahy věci sčítají na globální úrovni, takže na ně mají vliv hlavně větší emitenti, zejména pokud porušují své mezinárodní závazky, nebo že odpovědnost za případné porušení čl. 2 a 8 EÚLP a individuální vázanost států Pařížskou dohodou nelze vyloučit poukazem na kolektivnost závazku EU podle Pařížské dohody.⁵⁰² NSS nezpochybňuje existenci klimatické neutrality jako

---

⁴⁹⁹ Ibid., bod 145.

⁵⁰⁰ Ibid., bod 150.

⁵⁰¹ Ibid., bod 156.

⁵⁰² Ibid., bod 163.

dlouhodobého cíle, dosud však není konkrétně stanoveno, jaké povinnosti by z něj již nyní vyplývaly pro české státní orgány.⁵⁰³

Závěrem se NSS stručně vyjádřil k námitce žalobců ohledně zamítnutí žaloby ve vztahu k adaptačním opatřením. NSS se ztotožnil a argumentací městského soudu, protože žalobci neuvedli, v čem spatřují údajnou „bezzubost“ předmětných adaptačních opatření.⁵⁰⁴

NSS proto zrušil rozhodnutí městského soudu v rozsahu výroků III., IV. a VI. a věc vrátil městskému soudu k dalšímu řízení. Městský soud bude v dalším řízení vázán právním názorem NSS.⁵⁰⁵

6.5. Shrnutí

V mnoha ohledech překvapivé pozitivní rozhodnutí Městského soudu v Praze bylo zvráceno rozhodnutím Nejvyššího správního soudu. Nicméně jak uvádí ve svém článku Müllerová⁵⁰⁶, nelze zrušení rozhodnutí městského soudu zkratkovitě vykládat tak, že by jím NSS dával za pravdu ministerstvům a potvrzoval správnost či adekvátnost jejich klimatického snažení. Rozsudek rozhodně netvrdí, že by ČR své klimatické závazky nyní plnila. Rozsudek neznamena, že vůbec neexistuje (nebo v blízké budoucnosti třeba nevznikne - sám NSS ostatně upozorňuje na existenci klimatických zákonů v zahraničí) právní úprava, na které by bylo možné založit povinnost České republiky snižovat emise. Taková právní úprava pouze nebyla v prvoinstančním rozsudku doložena.

Při absenci obecného klimatického zákona a konkrétního hmotněprávního závazku ke snížení emisí skleníkových plynů alespoň o 55 %, jenž by pro ČR vyplýval z Pařížské dohody lze očekávat, že městský soud vyzve žalobce, aby žalobu doplnili o konkrétní oblasti, ve kterých podle nich došlo k porušení zákonných povinností žalovaných jejich tvrzenou pasivitou, jež konkrétně zasahuje práva žalobců.

Významným nepřímým dopadem žaloby bylo i rozšíření povědomí veřejnosti o urgenci klimatické krize a zpopularizování tohoto tématu. Rovněž není vyloučeno, že v

---

⁵⁰³ Ibid., bod 165.

⁵⁰⁴ Ibid., bod 192.

⁵⁰⁵ § 110 odst. 4 s.ř.s.

⁵⁰⁶ MÜLLEROVÁ, Hana et al. Proč první český klimatický rozsudek neobstál u Nejvyššího správního soudu? In: *Centrum pro klimatické právo a udržitelnost* [online]. 24.2.2023 [cit. 2023-02-28]. Dostupné z: <https://www.ilaw.cas.cz/vyzkum/class/komentujeme/nss-klima-zaloba.html>

mezidobí bude přijata nová legislativa, která naváže na připravovanou unijní právní úpravu a zakotví cíl snižování emisí závazný přímo pro Českou republiku. Rozhodnutí NSS tedy rozhodně nevylučuje úspěšnost podobných žalob v budoucnu. Dalším významným elementem pro posun výkladu klimatických povinností států mohou být i klimatické kauzy čekající na rozhodnutí u ESLP, zejména případy *Duarte Agostinho* nebo *KlimaSeniorinnen*), avšak v době vydání rozsudku NSS (a uzavření této práce) ještě rozhodnuty nebyly.

ZÁVĚR

Tématem této diplomové práce jsou klimatické žaloby. Cílem práce je poskytnout definici klimatických žalob, popsat jejich charakteristiky, společné a odlišné rysy, a přiblížit jejich mnohé varianty. Práce má také za cíl poukázat na jejich smysl a roli v boji proti klimatické změně, a také případné problematické aspekty a kritiku.

Za tímto účelem je práce rozčleněna do šesti kapitol, kdy první kapitola stručně představuje vědecký konsensus týkající se změny klimatu a hlavní právní zdroje ochrany klimatu v mezinárodním právu. Následující kapitola se věnuje teoretickému vymezení, typologii, statistickým trendům, posouzení úspěšnosti a smyslu v boji s klimatickou změnou, kritickým aspektům a předpokládanému budoucímu vývoji klimatických žalob. Kapitola třetí a čtvrtá blíže popisují klimatické žaloby před mezinárodními a vnitrostátními orgány. Poslední dvě kapitoly pak podrobně analyzují vybrané klimatické žaloby ze světa i České republiky.

V odborné literatuře nalezneme mnoho navzájem podobných i odlišných definic klimatických žalob. Kupříkladu některé definice zahrnují pouze žaloby před soudními orgány, jiné klimatickou žalobou chápou i žalobu, která klimatickou změnu explicitně vůbec nezmiňuje, ale její výsledek na ni může mít vliv. Pro účely této práce definuji klimatickou žalobu jako žalobu podanou před vnitrostátními nebo mezinárodními soudy, quasi-soudními nebo administrativními orgány, jejíž cílem je dosáhnout pozitivního výsledku pro boj s klimatickou změnou, a v níž je klimatická změna zmíněna výslovně, nebo pokud zmíněna není, má případ i přesto na klimatickou změnu přímý dopad.

Klimatické žaloby můžeme dělit na základě mnoha kritérií. Vymezit jednotnou typologii klimatických žalob je z důvodu odlišnosti právních kultur a právních nástrojů v jednotlivých zemích v podstatě nemožné. Za nejdůležitější považuji dělení podle orgánu, který žaloby projednává, a to zejména na mezinárodní a regionální orgány na straně jedné a vnitrostátní orgány na straně druhé. V kontextu českého právního řádu pak můžeme vnitrostátní žaloby dělit na soukromoprávní a veřejnoprávní (a případně dále dle právních odvětví (trestněprávní, občanskoprávní, správněprávní, apod.)

Ve vývoji klimatických žalob můžeme identifikovat tři vlny. Za první vlnu je považováno období do roku 2005. Typické pro tuto vlnu byly správní žaloby napadající

proces přijímání individuálních rozhodnutí, v němž nebyl zohledněn jejich vliv na klimatickou změnu, pocházející zejména z USA a Austrálie.

Od roku 2005 můžeme pozorovat zvýšení povědomí veřejnosti o klimatické změně a přijímání politik a opatření k omezení emisí skleníkových plynů. V návaznosti na to začala druhá vlna klimatických žalob, v níž pokračovaly i správní žaloby, zejména ze strany environmentálních skupin, přibývaly případy v návaznosti na přijetí evropské směrnice EU ETS, případy mající za cíl nahradit chybějící legislativu v USA, a rovněž případy proti soukromoprávním korporacím.

Třetí vlna začala přibližně kolem roku 2015, tedy po přijetí Pařížské dohody. Pro tuto vlnu jsou typické tzv. strategické žaloby, kdy motivem žalobců jsou nejen jejich individuální zájmy, ale taky urychlení klimatických politik, šíření povědomí veřejnosti či změna chování vlád nebo průmyslu. Třetí vlna zaznamenala strmý nárůst počtu klimatických žalob po celém světě a jejich popularita neustále roste, a to i v oblasti globálního Jihu (případy *Shresthra*, *Leghari*, *Carbon Majors Petition*).

Pro posouzení smyslu klimatických žalob pro řešení klimatické krize je důležité zkoumat i jejich úspěšnost, tedy zda bylo žalobcům alespoň částečně vyhověno. Vedle úspěšnosti musíme odlišovat pozitivní vliv pro boj s klimatickou krizí, tedy zda soud rozhodl ve prospěch efektivnější klimatické regulace. Obě tyto kategorie (úspěšnost i pozitivní vliv) jsou velice subjektivní a záleží od toho, co konkrétní autor považuje za úspěšné. Pro pochopení celkové efektivnosti klimatických žalob jako nástroje v boji s klimatickou změnou je proto potřebný další podrobný výzkum.

Vedle pozitiv identifikují mnozí autoři i několik problémů, které mohou klimatické žaloby doprovázet. Mezi nejproblematictější aspekty můžeme řadit problémy dokazování (a to zejména prokázání kauzálního nexu mezi konkrétní činností vlády nebo soukromoprávní korporace a konkrétními projevy klimatické změny). Tomuto problému se věnuje vědný obor atribuce, který zkoumá možnosti připsání projevů klimatické změny konkrétní lidské činnosti. Problematické jsou i otázky aktivní a pasivní legitimace. Častou otázkou, která vyvstává při projednávání klimatických žalob, je kompetence soudní moci o takové záležitosti vůbec rozhodovat.

Různé soudy řeší tyto otázky rozdílně, vždy záleží na konkrétním soudu a soudci. Některé soudy shledaly vlastní nepřislušnost, naopak nizozemské soudy v rozhodnutí *Urgenda* dovodily, že soudy sice nemohou uložit státu přijmout legislativu

s konkrétním obsahem, mohou ale vydat deklaratorní rozhodnutí o tom, že nepřijetí legislativy je nezákonné. Dělbá moci mezi zákonodárnou, výkonnou a soudní moc neznamená absolutní oddělení mocí. Tyto moci jsou propojeny a vyvažovány systémem brzd a protiváh. Navíc se dnes klimatická krize z otázky politické stává otázkou právní, zejména lidskoprávní. Pokud je ochrana klimatu ústavní hodnotou, musí jí soud poskytnout ochranu. Není tak překvapivé, že většina úspěšných klimatických žalob je založena na lidskoprávních argumentech.

Pro tuto práci je nejdůležitější dělení klimatických žalob na žaloby před mezinárodními orgány a vnitrostátními orgány. Žalobami před mezinárodními orgány rozumíme žaloby uplatňované před mezinárodními a regionálními soudními a quasi-soudními orgány (na něž se žalobci obracejí buď přímo nebo až po vyčerpání vnitrostátních opravných prostředků). Žalobcem mohou být jednotlivci, nevládní neziskové organizace, soukromoprávní korporace nebo státy. Na straně žalovaných nalezneme státy a výjimečně i jednotlivce. Předmětem sporu může být právo Evropské unie nebo mezinárodní závazky států k ochraně klimatu, nejčastější a nejúspěšnější jsou však lidskoprávní závazky (dnes můžeme sledovat utváření samostatného práva na bezpečné klima (*safe climate*)). Mezi mezinárodní orgány, které již klimatické žaloby projednávaly nebo projednávají patří například Evropský soud pro lidská práva, Meziamerický soud pro lidská práva, Soudní dvůr Evropské unie, Mezinárodní trestní soud, Mezinárodní soudní dvůr, Výbor pro lidská práva a Výbor pro práva dítěte.

Vnitrostátní žaloby můžeme definovat jako žaloby před vnitrostátními soudními a quasi-soudními civilními, správními, trestními či ústavními orgány. Jedná se o žaloby z oblasti lidských práv a obecně práva ústavního, správního práva, soukromého deliktního práva, obchodního práva nebo práva trestního, častá je i kombinace několika strategií (případy *Urgenda* nebo *Milieudefensie v. Shell*). Tyto žaloby můžeme vedle kritéria právního odvětví dělit na žaloby napadající klimatickou politiku, žaloby proti uhlíkově náročné infrastruktuře a žaloby proti obchodním korporacím. Žalovaným bývá nejčastěji stát (vláda), regionální vlády, případně jejich organizační složka, v soukromoprávních sporech jsou žalovanými nejčastěji soukromoprávní korporace. Žalobcem jsou typicky nevládní organizace a/nebo jednotlivci, specifickým subjektem mohou být původní obyvatelé obec nebo městská část.

Veřejnoprávní klimatické žaloby bývají mnohem úspěšnější než soukromoprávní (zejména žaloby z oblasti ochrany lidských práv a správněprávní žaloby proti opatřením přijatým na ochranu klimatu). Překážkou úspěšnosti soukromoprávních klimatických žalob je chybějící úprava nároků na náhradu škody a nemajetkové újmy, a rovněž praktická nemožnost přičíst podíl na klimatické změně jednotlivým korporacím.

Práce analyzuje čtyři významné strategické klimatické žaloby ze světa (*Urgenda, Milieudefensie v. Shell, Neubauer a Juliana*). Nizozemský případ *Urgenda* byl přelomový vnitrostátně i jako inspirace pro mnohé zahraniční žaloby a rozhodnutí. Žaloba kombinovala odpovědnost státu za lidskoprávní závazky (zejm. čl. 2 a 8 EÚLP) se soukromoprávní deliktí odpovědností. Soud určil, že tehdejší klimatické závazky Nizozemska byly nedostatečné, a stát se nemůže své odpovědnosti zprostit jenom proto, že se jedná o kolektivní závazek. Soud proto nařídil vládě dodržovat cíl snižování emisí alespoň 25 %. V dalším významném případě z Nizozemska, *Milieudefensie v. Shell*, soud uložil soukromé společnosti Shell povinnost snížit své emise tak, aby byly v souladu s cílem 1,5°C oteplení do roku 2030. Soud tak uznal cíl 1,5°C oteplení jako právní zdroj chování, a to i při absenci výslovné legislativy. Soud nadto založil svou argumentaci z velké části na „nepřísaném standardu péče“ podle nizozemské úpravy soukromoprávního deliktu, na nezávazných cílech Pařížské dohody a na nezávazných *soft-law* nástrojích.

Německý případ *Neubauer* je významný především tím, že soud uznal existenci práva budoucích generací na ochranu před následky klimatické změny. Německo se nemůže zprostit své povinnosti k ochraně lidských práv argumentem, že nemůže zastavit klimatickou změnu samostatně a musí spoléhat na mezinárodní spolupráci. Německý zákonodárce v návaznosti na toto rozhodnutí novelizoval německý klimatický zákon a zpřísnil jeho emisní cíle.

V případě *Juliana* a ostatní proti Spojeným státům americkým soudy sice uznaly alarmující stav klimatické krize a závažnost jejích dopadů pro žalobce, odvolací soud se nicméně domníval, že žalobci neprokázali, že náprava, kterou požadují, by byla způsobitelná nahradit jejich újmu, a že je v pravomoci soudů tuto nápravu přisoudit. Případ ukazuje, jak se soudy v jiné právní kultuře mohou stavět k otázkám aktivní legitimace a kompetencí soudů ve vztahu ke klimatickým žalobám. Případ zatím není ukončen,

prozatím ale zakládá negativní precedent pro budoucí strategické klimatické žaloby v USA.

Na závěr se práce zaměřuje na podrobnou analýzu klimatické žaloby podané u Městského soudu v Praze. Žalobu proti čtyřem ministerstvům a vládě ČR podalo společně několik žalobců (klimatický spolek, obec a jednotlivci). Žalobci namítali nedostatečnost mitigačních i adaptačních opatření České republiky v boji s klimatickou změnou. Ve vztahu k mitigačním opatřením městský soud souhlasil s žalobci a žalobě vyhověl. Povinnost snižovat emise skleníkových plynů o 55 % do roku 2030 vůči roku 1990 městský soud dovodil především z ústavně zakotvených lidských práv, práv zaručených EÚLP a Pařížské dohody. Skutečnost, že Česká republika má stanoveny nižší příspěvky v rámci společného cíle EU nevylučuje individuální odpovědnost ČR. Tyto dva cíle mohou existovat vedle sebe a doplňovat se. Podle městského soudu žalovaní doposud nepřipravili dodatečná opatření k naplnění tohoto závazku, nebo jsou jejich individuální opatření nedostatečná, nebo bezdůvodně opožděná.

Přelomové rozhodnutí městského soudu bylo zrušeno Nejvyšším správním soudem. NSS především rozporuje názor městského soudu o existenci individuálního závazku České republiky. ČR nepřipravuje svůj individuální vnitrostátně stanovený příspěvek, nýbrž jedná kolektivně v rámci společného příspěvku EU. Českou republiku tedy nezavazuje kolektivní cíl 55 %, nýbrž cíl stanovený v rámci politik EU. Kriticky vnímám to, že NSS neuvedl, jak má podle něj tento cíl být stanoven, nebo proč se neobrátil na SDEU s předběžnou otázkou.

Úspěch české klimatické žaloby tedy zvrátil NSS, spor ale zatím není u konce. Navíc je rozhodnutí NSS poněkud kontroverzní a není přijímáno bez výhrad. Mimo jiné NSS v podstatě implikoval, že je pro vládu lepší nepřijímat žádnou klimatickou legislativu, protože v její absenci nemá soud s čím poměřovat, zda stát své povinnosti plní či nikoliv. S takovým názor se nelze ztotožnit a domnívám se, že NSS měl svou argumentaci formulovat přesněji.

Lze shrnout, že klimatické žaloby mají značný význam v otevírání otázek klimatické změny a vytváření tlaku veřejnosti na zákonodárce, vlády i soukromoprávní subjekty. Klimatické žaloby se rozšiřují do nových právních odvětví, rozšiřuje se okruh žalovaných i porušovaných povinností souvisejících s klimatickou změnou. I když se úspěšnost žalob nedá exaktně zkoumat, můžeme sledovat nárůst úspěšných žalob

s pozitivním vlivem na boj s klimatickou krizí po celém světě. Práce představuje několik příkladů úspěšných žalob, které přinesly hmatatelné výsledky, zejména v podobě ambicióznější legislativy.

Řešení klimatické změny soudní cestou je ovšem vždy až druhé nejlepší řešení. Soudy by neměly nahrazovat činnost legislativy a exekutivy. Pokud však tyto zůstanou nečinné, je úlohou soudů poskytnout žalobcům ochranu. Slovy Speciálního zpravodaje pro lidská práva a extrémní chudobu (*Special Rapporteur on Human Rights and Extreme Poverty*) je klimatická změna bezprecedentní krizí, která vyžaduje odvážné a kreativní myšlení ze strany lidskoprávní komunity, a tvrdší, detailnější a koordinovaný přístup.⁵⁰⁷ Náznaky takového odvážného a kreativního myšlení můžeme vidět v rozhodnutích mnoha národních i mezinárodních soudů o klimatických žalobách. Je otázkou, zda to bude dostatečné k včasnému odvrácení nejhorších projevů klimatické změny.

---

⁵⁰⁷ MOECKLI, Daniel et al. *International Human Rights Law*. 4. vyd. New York: Oxford University Press, 2022. s. 659. ISBN 978-0-19-886011-2

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použité literatury

BALOUNOVÁ, Eva. Klimatická litigace. In: MÜLLEROVÁ, H. a kol. Klimatické právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 591-618. ISBN: 978-80-7676-580-1.

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA, 2022. *Factsheet – Environment and the ECHR* [online]. [cit. 2023-09-23]. Dostupné z: https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Environment_ENG.pdf

FEIGLEROVÁ, Monika. Klimatická odpovědnost společností. In: MÜLLEROVÁ, H. a kol. *Klimatické právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 619-641. ISBN: 978-80-7676-580-1.

GOLNARAGHI, Maryam et al. 2021. *Climate Change Litigation – Insights into the evolving global landscape* [online]. Ženeva: The Geneva Association. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: https://www.genevaassociation.org/sites/default/files/research-topics-document-type/pdf_public/climate_litigation_04-07-2021.pdf

HIGHAM, Catherine, SETZER Joana a BRADEEN, Emily, 2022. *Challenging government responses to climate change through framework litigation* [online]. Londýn: Grantham Research Institute on Climate Change and the Environment and Centre for Climate Change Economics and Policy, London School of Economics and Political Science. s. 14. [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: <https://www.lse.ac.uk/granthaminstitute/wp-content/uploads/2022/09/Challenging-government-responses-to-climate-change-through-framework-litigation-final.pdf>

IPCC, 2018. Summary for Policymakers. In: *Global Warming of 1.5°C. An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty* [Masson-Delmotte, V., P. Zhai, H.-O. Pörtner, D. Roberts, J. Skea, P.R. Shukla, A. Pirani, W. Moufouma-Okia, C. Péan, R. Pidcock, S. Connors, J.B.R. Matthews, Y. Chen, X. Zhou, M.I. Gomis, E. Lonnoy, T. Maycock, M. Tignor,

and T. Waterfield (eds.)). [online]. New York: Cambridge University Press. [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: <https://www.ipcc.ch/sr15/>

IPCC, 2021. Summary for Policymakers. In: *Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [Masson-Delmotte, V., P. Zhai, A. Pirani, S.L. Connors, C. Péan, S. Berger, N. Caud, Y. Chen, L. Goldfarb, M.I. Gomis, M. Huang, K. Leitzell, E. Lonnoy, J.B.R. Matthews, T.K. Maycock, T. Waterfield, O. Yelekçi, R. Yu, and B. Zhou (eds.)]. [online]. New York: Cambridge University Press. [cit. 2023-01-22]. Dostupné z: <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/chapter/summary-for-policymakers/>

IPCC, 2022. Summary for Policymakers. In: *Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [H.-O. Pörtner, D.C. Roberts, M. Tignor, E.S. Poloczanska, K. Mintenbeck, A. Alegría, M. Craig, S. Langsdorf, S. Lössche, V. Möller, A. Okem, B. Rama (eds.)]. [online]. New York: Cambridge University Press, Cambridge. [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2/>

IPCC, 2022. Summary for Policymakers. In: *Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change. Contribution of Working Group III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [P.R. Shukla, J. Skea, R. Slade, A. Al Khourdajie, R. van Diemen, D. McCollum, M. Pathak, S. Some, P. Vyas, R. Fradera, M. Belkacemi, A. Hasija, G. Lisboa, S. Luz, J. Malley, (eds.)]. [online]. New York: Cambridge University Press. [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg3/>

KAMINSKAITE-SALTERS, Giedre. *Constructing a Private Climate Change Lawsuit under English Law*, 2010. Alpen aan den Rijn: Kluwer Law International. s. 62. ISBN 978-90-411-3253-6

MICHALOVIČ, Matúš. Nadácia Urgenda v. Holandsko – Rozhodnutie Najvyššieho súdu. In: SZAKÁCS, Andrea a HLINKA, Tibor. *Vplyv klimatickej zmeny na právny*

poriadok. Bratislavské právnické fórum 2020. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie 6. – 7. februára 2020. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2020. 99 s. ISBN 978-80-7160-565-2

MOECKLI, Daniel et al. *International Human Rights Law*. 4. vyd. New York: Oxford University Press, 2022. 680 s. ISBN 978-0-19-886011-2

MÜLLEROVÁ, Hana a kol. *Klimatické právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. 728 s. ISBN: 978-80-7676-580-1

PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo České republiky*. 2020. Praha: Leges. 3. vyd. 1160 s. ISBN 978-80-7502-468-8

PAVLÍČEK, Václav, JIRÁSKOVÁ, Věra a kol. *Ústavní právo a státověda. I. díl. Obecná státověda*. 2021. Praha: Leges. 3. vyd. 536 s. ISBN 978-80-7502-506-7

PEEL, Jacqueline a OSOFSKY, Hari M, 2015. *Climate Change Litigation: Regulatory Pathways to Cleaner Energy*. Cambridge: Cambridge University Press, 352 s. ISBN 9781139565851

SETZER, Joana a BYRNES, Rebecca, 2020. *Global trends in climate change litigation: 2020 snapshot* [online]. Londýn: Grantham Research Institute on Climate Change and the Environment and Centre for Climate Change Economics and Policy, London School of Economics and Political Science. [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: <https://www.lse.ac.uk/granthaminstitute/publication/global-trends-in-climate-change-litigation-2020-snapshot/>

SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2021. *Global trends in climate change litigation: 2021 snapshot* [online]. Londýn: Grantham Research Institute on Climate Change and the Environment and Centre for Climate Change Economics and Policy, London School of Economics and Political Science. [cit. 2023-02-05]. Dostupné z: https://www.lse.ac.uk/granthaminstitute/wp-content/uploads/2021/07/Global-trends-in-climate-change-litigation_2021-snapshot.pdf

SETZER, Joana a HIGHAM, Catherine, 2022. *Global trends in climate change litigation: 2022 snapshot* [online]. Londýn: Grantham Research Institute on Climate

Change and the Environment and Centre for Climate Change Economics and Policy, London School of Economics and Political Science. [cit. 2023-02-05]. Dostupné z: <https://www.lse.ac.uk/granthaminstitute/publication/global-trends-in-climate-change-litigation-2022/>

SETZER, Joana, NARULLA, Harj, HIGHAM, Catherine a BRADEEN, Emily, 2022. *Climate litigation in Europe. A summary report for the European Union Forum of Judges for the Environment* [online]. Londýn: Grantham Research Institute on Climate Change and the Environment and Policy, London School of Economics and Political Science. [cit. 2023-03-09]. Dostupné z: https://www.lse.ac.uk/granthaminstitute/wp-content/uploads/2022/12/Climate-litigation-in-Europe_A-summary-report-for-the-EU-Forum-of-Judges-for-the-Environment.pdf

SVĚTOVÁ METEOROLOGICKÁ ORGANIZACE. *Provisional State of the Global Climate 2022* [online]. [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: https://library.wmo.int/doc_num.php?explnum_id=11359

UNEP, 2020. *Global Climate Litigation Report: 2020 Status Report* [online]. Nairobi. [cit. 2023-03-05]. Dostupné z: <https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/34818/GCLR.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

UNEP, 2022. *Adaptation Gap Report 2022: Too Little, Too Slow – Climate adaptation failure puts world at risk* [online]. Nairobi. [cit. 2023-01-29] Dostupné z: <https://www.unep.org/resources/adaptation-gap-report-2022>

UNEP, 2022. *Emissions Gap Report 2022: The Closing Window — Climate crisis calls for rapid transformation of societies — Executive Summary* [online]. Nairobi. [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/40932/EGR2022_ESEN.pdf?sequence=8

UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME, 2021. *The State of Climate Ambition. Nationally Determined Contributions (NDC): Global Outlook Report 2021* [online]. New York. [cit. 2023-01-16]. Dostupné z:

https://climatepromise.undp.org/sites/default/files/research_report_document/State%20of%20Climate%20Ambition.pdf

WEWERINKE-SINGH, Margaretha. Bringing Climate Change before the International Court of Justice: Protests for Contentious Cases and Advisory Opinions. In: ALOGNA, Ivano et al. (eds.) *Climate Change Litigation: Global Perspectives*. Leiden: Koninklijke Brill. 2021. 543 s. ISBN 978-90-04-44760-8

WINTEROVÁ, Alena a MACKOVÁ, Alena et al. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. 648 s. ISBN 978-80-7502-298-1

WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*. 2023. Plzeň: Aleš Čeněk. 6. vyd. 327 s. ISBN 978-80-7380-911-9

Seznam použitých odborných článků

ARMSTRONG MCKAY, David et al. Exceeding 1.5°C global warming could trigger multiple climate tipping points. In: *Science* [online]. 9.2.2022 [cit. 2023-01-27]. Dostupné z: <https://www.science.org/doi/10.1126/science.abn7950>

BACKES, Chris a VAN DER VEEN, Gerrit. Urgenda: the Final Judgment of the Dutch Supreme Court. In: *Journal for European Environmental & Planning Law*. 2020, č. 17, s. 307-321.

BOYLE, Alan. Remarks by Alan Boyle. In: *Proceedings of the 115th Annual Meeting* [online]. 20.1.2017. [cit. 2023-03-18]. s. 198-201. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/journals/proceedings-of-the-asil-annual-meeting/article/remarks-by-alan-boyle/1681EF6AE43C829AF62D7EEC6984DE4F>

BURGER, Michael, WENTZ, Jessica a HORTON, Radley. The Law and Science of Climate Change Attribution. In: *Columbia Journal of Environmental Law* [online]. 2020, č. 45 (1). [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: <https://journals.library.columbia.edu/index.php/cjel/article/view/4730>

BURGERS., L. Should Judges Make Climate Change Law? In: *Transnational Environmental Law* [online]. 2020, č. 9 (1). [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: <https://dare.uva.nl/search?identifier=7b9b5bf9-2a8b-4060-8f5d-8f1b6e8178fb>

DODDS, Felix a SPENCE, Chris. Was COP 27 a Success or a Failure? In: *Global Issues* [online]. 24.11.2022 [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: <https://www.globalissues.org/news/2022/11/24/32507#:~:text=COP%2027%20failed%20to%20deliver,urgent%20action%20keeps%20getting%20stronger>

HARVARD LAW REVIEW. Juliana v. United States. In: *Harvard Law Review* [online]. 10.3.2021 [cit. 2023-01-10]. Dostupné z: <https://harvardlawreview.org/2021/03/juliana-v-united-states/>

HIGHAM, Catherine a KERRY, Honor. Taking companies to court over climate change: who is being targeted? In: *LSE Business Review* [online]. 2022. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: <https://www.lse.ac.uk/granthaminstitute/news/taking-companies-to-court-over-climate-change-who-is-being-targeted/>

HUSZÁR, András. Urgenda to Be Followed: Will the Courts Be the Last Resort to Prevent Dangerous Climate Change? In: *Hungarian Yearbook of International Law and European Law*. 2020, č. 8 (1), s. 207-217

KARLÍK, Tomáš. Česko opět zasáhlo sucho. Už skoro měsíc významněji nepršelo, navíc fouká silný vítr a teploty jsou nadprůměrné. In: *Česká televize* [online]. 24.3.2022 [cit. 2023-01-22]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/pocasi/3459224-cesko-opet-zasahlo-sucho-trpi-puda-reky-i-rostliny>

LEVITAN, Dave. Welcome to the summer from hell: 2022 is shaping up to be a season of disaster – and a preview of our future. In: *Grid* [online]. 24.6.2022 [cit. 2023-01-24]. Dostupné z: <https://www.grid.news/story/climate/2022/06/24/welcome-to-the-summer-from-hell-2022-is-shaping-up-to-be-a-season-of-disaster-and-a-preview-of-our-future/>

MAAMOUN, Nada. The Kyoto Protocol: Empirical Evidence of a Hidden Success. In: *Journal of Environmental Economics and Management* [online]. 2019, vol. 95 [cit.

2023-01-15]. ISSN 0095-0696. Dostupné z:
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0095069618300391>

MALLAPATY, Smriti. Why are Pakistan's floods so extreme this year? In: *Nature* [online]. 2.9.2022 [cit. 2023-01-26]. Dostupné z:
https://www.nature.com/articles/d41586-022-02813-6?utm_source=Nature+Briefing&utm_campaign=dc4c023d09-briefing-dy-20220902&utm_medium=email&utm_term=0_c9dfd39373-dc4c023d09-46605598

MARKELL, David a RUHL, J.B. An Empirical Assessment of Climate Change In The Courts: A New Jurisprudence Or Business As Usual? In: *Florida Law Review* [online]. 2012, č. 64. [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <http://scholarship.law.ufl.edu/flr/vol64/iss1/2>

MCSWEENEY, Robert. Explainer: What the IPCC report says about extreme weather and climate change. In: *Carbon Brief* [online]. 10.8.2021 [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: <https://www.carbonbrief.org/explainer-what-the-new-ipcc-report-says-about-extreme-weather-and-climate-change/>

MULHOLLAND, Ellie et al. 'Climate Change and Directors' Duties: Closing the Gap Between Legal Obligation and Enforcement Practice', In: LEBLANC, Richard (ed). *The Handbook of Board Governance* Hoboken: John Wiley & Sons, Inc, 2019. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3401795

MÜLLEROVÁ, Hana et al. Proč první český klimatický rozsudek neobstál u Nejvyššího správního soudu? In: *Centrum pro klimatické právo a udržitelnost* [online]. 24.2.2023 [cit. 2023-02-28]. Dostupné z:
<https://www.ilaw.cas.cz/vyzkum/class/komentujeme/nss-klima-zaloba.html>

NEDEVSKA, Jasmina. An Attack on the Separation of Powers? Strategic Climate Litigation in the Eyes of U.S. Judges. In: *Sustainability* [online]. 2021, č. 13 (15). [cit. 2023-03-23]. Dostupné z:
https://www.researchgate.net/publication/353487889_An_Attack_on_the_Separation_of_Powers_Strategic_Climate_Litigation_in_the_Eyes_of_US_Judges

PEEL, Jacqueline a LIN, Jolene. Transnational Climate Litigation: The Contribution of the Global South. In: *American Journal of International Law* [online]. 2019, č. 113 (4), s. 679-726. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/journals/american-journal-of-international-law/article/transnational-climate-litigation-the-contribution-of-the-global-south/ABE6CC59AB7BC276A3550B9935E7145A>

PEEL, Jacqueline a OSOFSKY, Hari M. Climate Change Litigation. In: *Annual Review of Law and Social Science* [online]. 2020, vol. 16. [cit. 2023-02-03]. Dostupné z: <https://www.annualreviews.org/doi/abs/10.1146/annurev-lawsocsci-022420-122936>

PEEL, Jacqueline. Issues in Climate Change Litigation. In: *Carbon & Climate Law Review* [online]. 2011, č. 1, s. 15-24. [cit. 2023-01-10]. Dostupné z: https://heinonline-org.ezproxy.is.cuni.cz/HOL/Page?public=true&handle=hein.journals/cclr2011&div=6&start_page=15&collection=journals&set_as_cursor=16&men_tab=srchresults

POUIKLI, Kleoniki. Editorial: a short history of the climate change litigation boom across Europe. In: *ERA Forum* [online]. 2021. č. 22, s. 569-586. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-022-00700-1>

RAMANUJAN, Krishna. More than 99.9% of studies agree: Humans caused climate change. In: *Cornell Chronicle* [online]. 19.10.2021 [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <https://news.cornell.edu/stories/2021/10/more-999-studies-agree-humans-caused-climate-change>

RUSSELL, Anna. Britain Unravels in a heatwave. In: *The New Yorker* [online]. 20.7.2022 [cit. 2023-01-25]. Dostupné z: <https://www.newyorker.com/news/letter-from-the-uk/britain-unravels-in-a-heat-wave>

SAVARESI, Annalisa a SETZER, Joana. Mapping the Whole of the Moon: An Analysis of the Role of Human Rights in Climate Litigation. In: *SSRN* [online]. 22.3.2021. [cit. 2023-03-21]. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3787963

SETZER, Joana a HEYVAERT, Veerle. If at First You Don't Succeed: Suing Corporations for Climate Change. In: *Oxford Journal of Legal Studies* [online]. 2018, č. 38/4. s. 841-868. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: <https://academic.oup.com/ojls/article/38/4/841/5140101?login=false>

SETZER, Joana a VANHALA, Lisa. Climate change litigation: A review of research on courts and litigants in climate governance. In: *WIREs Climate Change* [online]. 4.3.2019. [cit. 2023-03-19]. Dostupné z: <https://www.lse.ac.uk/granthaminstitute/publication/climate-change-litigation-a-review-of-research-on-courts-and-litigants-in-climate-governance/>

URBAN, Aleš et al. Jak souvisí extrémní počasí v Česku s klimatickou změnou? In: *Fakta o klimatu* [online]. 23.6.2022 [cit. 2023-01-22]. Dostupné z: <https://faktaoklimatu.cz/explainery/vliv-klimatu-na-extremy-cesko>

VAN DER SCHYFF, Gerhard. The Urgenda Case in the Netherlands on Climate Change and the Problems of Multilevel Constitutionalism. In: *Constitutional Review* [online]. 2020, č. 6 (2), s. 210-240. [cit. 2023-01-14]. E-ISSN: 2548-3870. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/348088108_The_Urgenda_Case_in_the_Netherlands_on_Climate_Change_and_the_Problems_of_Multilevel_Constitutionalism

VOMÁČKA, Vojtěch. Soudní dvůr a Urgenda po česku: Jak donutit stát, aby plnil své povinnosti v ochraně životního prostředí. In: *České právo životního prostředí*. 2019, č. 54.

WILLETT, Kate. Guest post: Investigating climate change's 'humidity paradox'. In: *Carbon Brief* [online]. 1.12.2020 [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: <https://www.carbonbrief.org/guest-post-investigating-climate-changes-humidity-paradox/>

WONG, Dennis a HUANG, Han. China's record heatwave, worst drought in decades. In: *South China Morning Post* [online]. 31.8.2022 [cit. 2023-01-24]. Dostupné z: <https://multimedia.scmp.com/infographics/news/china/article/3190803/china-drought/index.html>

Seznam použitých internetových zdrojů

CLIMATE ACTION TRACKER. Countries [online]. Climate Action Tracker ©2023. [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://climateactiontracker.org/countries/>

CROWD JUSTICE. Get fuding, take legal action [online]. CrowdJustice, ©2023 [cit. 2023-02-10]. Dostupné z: <https://www.crowdjustice.com/>

EARTH DAY NETWORK. How scientists are sounding the alarm on climate change. *Earthday.org* [online]. Earth Day Network, ©2023. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.earthday.org/how-scientists-are-sounding-the-alarm-on-climate-change/>

EVROPSKÁ KOMISE. Citizen support for climate action. *European Commission: Climate action* [online]. Evropská unie, ©1995-2023. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: https://climate.ec.europa.eu/citizens/citizen-support-climate-action_en#:~:text=2021%20Survey,-Main%20survey%20findings&text=European%20citizens%20now%20identify%20climate,mot%20serious%20problem%20we%20face.

FAKTA O KLIMATU. Průměrná roční teplota v ČR [online]. Otevřená data o klimatu, z. ú. ©2023. [cit. 2023-01-22]. Dostupné z: <https://faktaoklimatu.cz/infografiky/teplota-cr>

GRANTHAM RESEARCH INSTITUTE ON CLIMATE CHANGE AND THE ENVIRONMENT. Climate change laws of the world: Litigation cases [online]. LSE, ©2023. [cit. 2023-03-18]. Dostupné z: https://climate-laws.org/litigation_cases

NASA. Scientific Consensus: Earth's Climate is Warming. *NASA: Global Climate Change* [online]. NASA, ©2023. [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <https://climate.nasa.gov/scientific-consensus/>

Office of the High Commissioner for Human Rights. Press Release: *Bachelet welcomes top court's landmark decision to protect human rights from climate change* [online]. 20.12.2019. [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2019/12/bachelet-welcomes-top-courts-landmark-decision-protect-human-rights-climate?LangID=E&NewsID=25450>

ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. Climate Plans Remain Insufficient: More Ambitious Action Needed Now. *United Nations: Climate Change* [online]. United Nations, ©2023. [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: <https://unfccc.int/news/climate-plans-remain-insufficient-more-ambitious-action-needed-now>

ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. Conference of Parties (COP). *United Nations: Climate Change* [online]. United Nations, ©2023. [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: <https://unfccc.int/process/bodies/supreme-bodies/conference-of-the-parties-cop>

ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. COP 27 Reaches Breakthrough Agreement on New „Loss and and Damage“ Fund for Vulnerable Countries. *United Nations: Climate Change* [online]. United Nations, ©2023. [cit. 2023-01-16]. Dostupné z: <https://unfccc.int/news/cop27-reaches-breakthrough-agreement-on-new-loss-and-damage-fund-for-vulnerable-countries>

ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. UN climate report: It's 'now or never' to limit global warming to 1.5 degrees. *United Nations: UN News* [online]. United Nations, ©2023. [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://news.un.org/en/story/2022/04/1115452>

ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. All About the NDCs. *United Nations: Climate Action* [online]. United Nations, ©2023. [cit. 2023-01-15]. Dostupné z: <https://www.un.org/en/climatechange/all-about-ndcs#:~:text=Simply%20put%2C%20an%20NDC%2C%20or,update%20it%20every%20five%20years>

Sabin Center for Climate Change Law. Global Climate Change Litigation [online]. Sabin Center for Climate Change Law, ©2023. [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-climate-change-litigation/>

SVĚTOVÁ ZDRAVOTNICKÁ ORGANIZACE. Climate change is the biggest threat facing humanity. *PMNCH* [online]. PMNCH, ©2023. [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://pmnch.who.int/news-and-events/news/item/16-12-2021-climate-change-is-the-biggest-health-threat-facing-humanity>

SVĚTOVÁ METEOROLOGICKÁ ORGANIZACE. Extreme weather in China highlights climate change impacts and need for early warnings [online]. WMO, ©2022. [cit. 2023-01-26]. Dostupné z: <https://public.wmo.int/en/media/news/extreme-weather-china-highlights-climate-change-impacts-and-need-early-warnings>

Seznam použitých právních předpisů a mezinárodních smluv

Additional Protocol to the American Convention on Human Rights in the Area of Economic, Social, and Cultural Rights: “*Protocol of San Salvador*”: Signed at San Salvador, El Salvador, on November 17, 1988, at the Eighteenth Regular Session of the General Assembly. OAS. Official records; OEA/Ser.A/44. ISBN 978-0-8270-6525-3. Dostupné rovněž z: <http://www.oas.org/en/sare/social-inclusion/protocol-ssv/docs/protocol-san-salvador-en.pdf>

African (Banjul) Charter on Human and Peoples' Rights, adopted 27 June 1981, OAU Doc. CAB/LEG/67/3 rev. 5, 21 I.L.M. 58. Dostupné rovněž z: <https://www.achpr.org/legalinstruments/detail?id=49>

ASEAN Human Rights Declaration, adopted 19 November 2012. Dostupné rovněž z: <https://asean.org/asean-human-rights-declaration/>

Cancún Agreements, Rozhodnutí Konference stran UNFCCC č. FCCC/KP/CMP/2010/12/Add.1. Dostupné z: <https://unfccc.int/resource/docs/2010/cmp6/eng/12a01.pdf>

Dodatek ke Kjótskému protokolu ze dne 8.12.2010. Dauhá. Dostupné z: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-7-c&chapter=27&clang=_en

Evropská úmluva o ochraně lidských práv. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících.

LP/2023/29 Zákon o zmene klímy a nízkouhlíkovej transformácii Slovenskej republiky a o zmene a doplnení zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok v znení

neskorších predpisov (klimatický zákon). Navrhované znění dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/dokumenty/LP-2023-29>

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1119 ze dne 30. června 2021, kterým se stanoví rámec pro dosažení klimatické neutrality a mění nařízení (ES) č. 401/2009 a nařízení (EU) 2018/1999 („evropský právní rámec pro klima“).

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte. Dostupné rovněž z: <https://www.mpsv.cz/umluva-o-pravech-ditete>

Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů. Zelená dohoda pro Evropu. COM(2019) 640. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0010.02/DOC_2&format=PDF

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 64/2017 Sb.m.s., o sjednání Pařížské dohody, přijaté v Paříži dne 12. prosince 2015. Dostupné rovněž z: https://www.mzp.cz/cz/parizska_dohoda

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 80/2005 Sb.m.s., o sjednání Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu. Dostupné rovněž z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/ramcova_umluva_osn_zmena_klimatu/\\$FILE/OMV-cesky_umluva-20081120.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/ramcova_umluva_osn_zmena_klimatu/$FILE/OMV-cesky_umluva-20081120.pdf)

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 81/2005 Sb.m.s., o sjednání Kjótského protokolu k Rámcové úmluvě Organizace spojených národů o změně klimatu. Dostupné rovněž z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/kjotsky_protokol/\\$FILE/OMV-cesky_protokol-20081120.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/kjotsky_protokol/$FILE/OMV-cesky_protokol-20081120.pdf)

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/60/ES ze dne 23. října 2000, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/87/ES ze dne 13. října 2003 o vytvoření systému pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů ve Společenství a o změně směrnice Rady 96/61/ES.

Směrnice Rady 91/676/EHS ze dne 12. prosince 1991 o ochraně vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů.

Usnesení Vlády ČR č. 207 ze dne 22.3.2017. *Politika ochrany klimatu v České republice* (pro období 2017-2030). Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/politika_ochrany_klimatu_2017

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní

Seznam použité judikatury

Association of Swiss Senior Women for Climate Protection v. Federal Department of the Environment, Transport, Energy and Communications (DETEC) and Others, A-2992/2017. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/union-of-swiss-senior-women-for-climate-protection-v-swiss-federal-parliament/>

ClientEarth v Board of Directors Shell. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/clientearth-v-shells-board-of-directors/#:~:text=Shell's%20Board%20of%20Directors,-Filing%20Date%3A%202023&text=Summary%3A,and%20breach%20of%20company%20law>

Mexican Center for Environmental Law (CEMDA) v. Ministry of Energy and Others. Rozhodnutí ze dne 22.6.2022, Amparo No. 650/2022. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/mexican-center-for-environmental-law-cemda-v-ministry-of-energy-and-others-on-the-energy-sector-program-2022/>

Nález Ústavního soudu ze dne 20. 5. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 1/08.

Rozhodnutí Administrativního soudu v Paříži ze dne 3.2.2021, sp. zn. 1904967. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/notre-affaire-a-tous-and-others-v-france/>

Rozhodnutí Advertising Standard Authority ze dne 5.2.2020, sp. zn. G19-1035778.
Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/asa-ruling-on-ryanair-ltd-t-a-ryanair-ltd/>

Rozhodnutí Court of Queen's Bench of Alberta ze dne 4.1.2021, sp. zn. 2022 ABQB 255. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/altius-royalty-corporation-et-al-v-her-majesty-the-queen-in-right-of-alberta-et-al/>

Rozhodnutí francouzské Komise pro přístup k administrativním dokumentům ze dne 6.1.2022, sp. zn. 20216119. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/greenpeace-france-v-france/>

Rozhodnutí Meziamerického soudu pro lidská práva ze dne 15.11.2017, sp. zn. Oc-23/17. Dostupné z: https://www.corteidh.or.cr/docs/opiniones/seriea_23_ing.pdf

Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 15.6.2022, sp. zn. 14 A 101/2021.
Dostupné z: <https://www.klimazaloba.cz/wp-content/uploads/2022/06/ROZSUDEK.pdf>

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Indie ze dne 13.5.2015, sp. zn. 4417 of 2015. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/hindustan-zinc-ltd-v-rajasthan-electricity-regulatory-commission/>

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Nepálu ze dne 25.12.2018, sp. zn. 074-WO-0283.
Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/shrestha-v-office-of-the-prime-minister-et-al/>

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Pákistánu ze dne 15.4.2021, sp. zn. C.P.1290-L/2019.
Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/d-g-khan-cement-company-v-government-of-punjab/>

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20.2.2020, sp. zn. Amparo en Revisión 888/2018.
Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/ruling-on-the-constitutionality-of-state-green-taxes-in-zacatecas/>

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20.12.2019. Urgenda Foundation v. State of the Netherlands. sp. zn. ECLI:NL:HR:2019:2007. Dostupné z: <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:HR:2019:2007>

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20.2.2023, sp. zn. 9 As 116/2022. Dostupné z: https://www.klimazaloba.cz/wp-content/uploads/2023/02/rozhodnuti_9-as-116-2022-166.pdf

Rozhodnutí Obvodního soudu v Haagu ve věci Milieudefensie et al. proti Royal Dutch Shell. sp. zn. ECLI:NL:RBDHA:2021:5339. Dostupné z: http://climatecasechart.com/wp-content/uploads/sites/16/non-us-case-documents/2021/20210526_8918_judgment-1.pdf

Rozhodnutí Obvodní soudu v Haagu ze dne 24.6.2015. Urgenda Foundation v. State of the Netherlands, sp. zn. [2015] HAZA C/09/00456689. Dostupné z: http://climatecasechart.com/wp-content/uploads/sites/16/non-us-case-documents/2015/20150624_2015-HAZA-C0900456689_decision-1.pdf

Rozhodnutí Soudního tribunálu v Bobigny ze dne 12.11. 2021, sp. zn. 674/21. Dostupné z: https://climate-laws.org/geographies/france/litigation_cases/adp-group-paris-airports-v-climate-activists

Rozhodnutí Spolkového ústavního soudu Německa ze dne 21.4.2021, 1 BvR 2656/18, 1 BvR 78/20, 1 BvR 96/20, 1 BvR 288/20. Dostupné z: http://climatecasechart.com/wp-content/uploads/sites/16/non-us-case-documents/2021/20210324_11817_order-1.pdf

Rozhodnutí Supreme Court of Ireland ze dne 31.7.2020, sp. zn. 2017 No. 793 JR. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/friends-of-the-irish-environment-v-ireland/>

Rozhodnutí Tribunálu ze dne 15.5.2019, sp. zn. T-330/18 a rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 25.3.2021, sp. zn. C-565/19 P. Armando Ferrão Carvalho and Others v. The European Parliament and the Council, “The People's Climate Case”. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/armando-ferrao-carvalho-and-others-v-the-european-parliament-and-the-council/>

Rozhodnutí ve věci Juliana et al. v. the USA ze dne 17.1.2020, sp. zn. No. 18-36082, D.C. No. 6:15-cv-01517- AA. Dostupné z: http://climatecasechart.com/wp-content/uploads/sites/16/case-documents/2020/20200117_docket-18-36082_opinion.pdf

Rozhodnutí ve věci La Rose v. Her Majesty the Queen, sp. zn. T-1750-19. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/la-rose-v-her-majesty-the-queen/#:~:text=Her%20Majesty%20the%20Queen,-Filing%20Date%3A%202019&text=Summary%3A,a%20reasonable%20cause%20of%20action>

Rozhodnutí Vrchního soudu v Lahore (Pákistán) ze dne 25.1.2018, sp. zn. W.P. No. 25501/201. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/ashgar-leghari-v-federation-of-pakistan/>

Rozhodnutí Výboru pro lidská práva ze dne 23.9.2022, sp. zn. CCPR/C/135/D/3624/2019. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/petition-of-torres-strait-islanders-to-the-united-nations-human-rights-committee-alleging-violations-stemming-from-australias-inaction-on-climate-change/>

Rozhodnutí Výboru pro práva dítěte ze dne 22.9. 2021, sp. zn. CRC/C/88/D/104/2019. Sacchi et al. v. Argentina. Dostupné z: http://climatecasechart.com/wp-content/uploads/sites/16/non-us-case-documents/2021/20211008_Communication-No.-1042019-Argentina-Communication-No.-1052019-Brazil-Communication-No.-1062019-France-Communication-No.-1072019-Germany-Communication-No.-1082019-Turkey_decision-4.pdf

Ostatní zdroje

Kasační stížnost žalobců ze dne 26.8.2022. Dostupné z: https://www.klimazaloba.cz/wp-content/uploads/2022/08/9As_116_2022_Doplneni-duvodu-kasacni-stiznosti-KZ.pdf

Kasační stížnost Ministerstva životního prostředí ze dne 2.8.2022. Dostupné z: https://www.klimazaloba.cz/wp-content/uploads/2022/08/NSS_Doplneni-kasacni-stiznosti-MZP_9_As_116_2022_140822.pdf

Kasační stížnost Ministerstva zemědělství ze dne 11.7.2022. Dostupné z: https://www.klimazaloba.cz/wp-content/uploads/2022/08/NSS_Kasacni-stiznost-MinZem_9_As_116_2022_180722.pdf

Kasační stížnost Ministerstva průmyslu a obchodu ze dne 10.8.2022. Dostupné z: https://www.klimazaloba.cz/wp-content/uploads/2022/08/NSS_Doplneni-kasacni-stiznost-MPO_9_As_116_2022_150822.pdf

Kasační stížnost Ministerstva dopravy ze dne 11.7.2022. Dostupné z: https://www.klimazaloba.cz/wp-content/uploads/2022/08/NSS_Kasacni-stiznost-MinDop_9_As_116_2022_180722.pdf

Klimatická žaloba, z.s. Předžalobní výzva ze dne 8.12.2020. s. 2. Dostupné z: https://www.klimazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/12/Prezalobni_vyzva.pdf

Letter to Shell's Directors ze dne 25.4.2022. Dostupné z: http://climatecasechart.com/wp-content/uploads/sites/16/non-us-case-documents/2022/20220425_8918_na.pdf

Ministerstvo životního prostředí. Odpověď na předžalobní výzvu ze dne 7.1.2021, č. j.: MZP/2020/770/830. Dostupné z: https://www.klimazaloba.cz/wp-content/uploads/2021/02/Predzalobni_vyzva_odpoved_mzp.pdf

Planeta proti Bolsonaro. Žaloba ze dne 21.10.2021. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/the-planet-v-bolsonaro/>

Request for an advisory opinion of the International Court of Justice on the obligations of States in respect of climate change. Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/187/187-20230419-PRE-01-00-EN.pdf>

Request for an advisory opinion on the scope of the state obligations for responding to the climate emergency. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/request-for-an-advisory-opinion-on-the-scope-of-the-state-obligations-for-responding-to-the-climate-emergency/>

Rezoluce Valného shromáždění OSN ze dne 15.7.2019, A/74/161. Zpráva Speciálního zpravodaje OSN pro lidská práva a životní prostředí: *Safe climate report*. Dostupné z: [https://documents-dds-](https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N19/216/42/PDF/N1921642.pdf?OpenElement)

[ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N19/216/42/PDF/N1921642.pdf?OpenElement](https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N19/216/42/PDF/N1921642.pdf?OpenElement)

Rezoluce Valného shromáždění OSN ze dne 28.7.2022, č. 76/300. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/3983329?ln=en>

Sdělení Evropské komise ze dne 2.12.2021. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_6265

Stížnost č. 14615/21, Uricchio v. Italy and 32 Other States. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/uricchio-v-italy-and-32-other-states/>

Stížnost č. 14620/21, De Conto v. Italy and 32 Other States. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/de-conto-v-italy-and-32-other-states/>

Stížnost č. 18859/21, Mex Müllner v. Austria. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/mex-m-v-austria/>

Stížnost č. 19026/21, The Norwegian Grandparents Climate Campaign and Others v. Norway. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/the-norwegian-grandparents-climate-campaign-and-others-v-norway/>

Stížnost č. 31925/22, Soubeste and Others v. Austria and 11 Other States. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/soubeste-and-others-v-austria-and-11-other-states/>

Stížnost č. 34068/21, Greenpeace Nordic and Others v. Norway. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/greenpeace-nordic-assn-v-ministry-of-petroleum-and-energy-ecthr/>

Stížnost č. 35057/22, Plan B Earth and Others v. United Kingdom. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/plan-b-earth-and-others-v-united-kingdom/>

Stížnost 36959/22, Factory Farming v. UK. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/factory-farming-v-uk/>

Stížnost č. 39371/20, Duarte Agostinho and Others v. Portugal and 32 Other States. Dostupné z: http://climatecasechart.com/wp-content/uploads/sites/16/non-us-case-documents/2020/20200902_3937120_complaint.pdf

Stížnost č. 46906/22, Engels and Others v. Germany. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/engels-and-others-v-germany/>

Stížnost č. 53600/20, Verein KlimaSeniorinnen Schweiz and Others v. Switzerland. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/union-of-swiss-senior-women-for-climate-protection-v-swiss-federal-council-and-others/>

Stížnost č. 7189/21, Careme v. France. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/careme-v-france/>

Stížnost k Evropské komisi ze dne 6.10.2021. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/clientearth-and-ecologistas-en-accion-v-spain/>

Submission by Germany and the European Commission on behalf of the European Union and Its Member States, ze dne 17.12.2020 [online]. Dostupné z: https://unfccc.int/sites/default/files/NDC/2022-06/EU_NDC_Submission_December%202020.pdf

Výbor pro lidská práva: General Comment no. 36 (right to life). § 62. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/en/calls-for-input/general-comment-no-36-article-6-right-life#:~:text=The%20right%20to%20life%20is%20a%20right%20that%20should%20not,enjoy%20a%20life%20with%20dignity>

Žaloba ke *Conseil d'Etat* ve věci Commune de Grande-Synthe v. France ze dne 23.1.2019. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/commune-de-grande-synthe-v-france/>

Žaloba k Městskému soudu v Praze ze dne 21.4.2021. Dostupné z: <https://www.klimazaloba.cz/wp-content/uploads/2021/04/Klimaticka%CC%81-z%CC%8Caloba.pdf>

Žaloba k Vrchnímu soudu v Mbale ze dne 5.3.2021, sp. zn. No. 024 of 2020. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/tsama-william-and-others-v-ugandas-attorney-general-and-others/>

Žaloba k Soudnímu dvoru Evropské unie ze dne 26.2.2021, sp. zn. C-121/21. Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?num=C-121/21>

Žaloba ve věci Juliana et al. v. the USA. Case 6:15-cv-01517-TC. Dostupné z: http://climatecasechart.com/wp-content/uploads/sites/16/case-documents/2015/20150812_docket-615-cv-1517_complaint-2.pdf

Žádost o vyhlášení stavu klimatické nouze ze dne 10.11.2021. Dostupné z: <http://climatecasechart.com/non-us-case/childrens-petition-to-the-united-nations-secretary-general-to-declare-a-climate-emergency/>

ABSTRAKT

Klimatické žaloby

Tématem předkládané diplomové práce jsou klimatické žaloby, jako stále častěji využívaný nástroj v boji s klimatickou změnou. Klimatické žaloby představují velice rozmanitou skupinu podání projednávaných před širokým spektrem orgánů. Cílem práce je především poskytnout definici a základní typologii klimatických žalob, analyzovat podmínky jejich úspěšnosti a jejich význam pro řešení klimatické krize. Práce analyzuje klimatické žaloby z celého světa i České republiky.

Práce je členěna do šesti kapitol. Úvodní kapitola stručně shrnuje vědecký konsensus týkající se naléhavosti řešení klimatické změny a mezinárodněprávní nástroje ochrany klimatu. Ve druhé kapitole se autorka pokusí o vymezení pojmu a základního dělení klimatických žalob. Kapitola se dále zaměřuje na identifikování úspěšnosti a pozitivních vlivů žalob na boj s klimatickou krizí. V posledních letech úspěchy slaví takzvané strategické žaloby, kapitola je proto blíže vymezuje.

Třetí a čtvrtá kapitola podrobně analyzují charakteristické znaky klimatických žalob před mezinárodními a vnitrostátními orgány. Sledované jsou zejména společné a odlišné rysy z hlediska subjektů žaloby, podstaty sporu a orgánů, které mohou žalobu projednávat. Závěrečné dvě kapitoly se zaměřují na vybrané příklady významných klimatických žalob (*Urgenda, Milieudefensie v. Shell, Neubauer, Juliana v. USA* a česká klimatická žaloba). Podrobně analyzovány jsou skutkové okolnosti, právní posouzení a dopady těchto žalob, jakož i okolnosti, které vedly k jejich úspěšnosti nebo neúspěšnosti.

Z důvodu nedostatečných opatření států ke zvrácení alarmujícího postupu klimatické krize se rozšiřuje i uplatňování klimatických žalob. Povaha klimatické změny jako globálního problému, který nemůže jednotlivý stát nebo soukromá společnost vyřešit samostatně, s sebou přináší několik problematických aspektů, které mohou mít za následek neúspěšnost klimatické žaloby. Práce identifikuje nejčastější problémy klimatických žalob a argumenty, které úspěšní žalobci v reakci na ně uplatnili, a navrhuje řešení pro úspěšnost budoucích klimatických žalob.

Klíčová slova: změna klimatu, žaloba, klimatické žaloby

Climate Litigation

ABSTRACT

The topic of this thesis is climate litigation, as an increasingly more popular tool used in attempts to hinder climate change. Climate litigation consists of a truly diverse group of cases submitted to a wide range of adjudicatory bodies. The objective of this thesis is to provide a definition and basic typology of climate cases, to analyse the requirements for their success and their impact on climate change policy. The thesis analyses climate cases from all over the world, as well as from the Czech republic.

The thesis is divided into six chapters. The first chapter offers a brief information on the consensus regarding the urgency of climate change and an overview of the most significant instruments of climate protection in international law. The second chapter attempts to introduce a definition and a fundamental typology of climate litigation. The chapter further identifies the concepts of success and positive impact of climate litigation on climate change regulation. The focus is also on strategic litigation, which is becoming one of the most successful types of climate litigation.

The third and fourth chapter analyse in detail the characteristics of international and national climate litigation. The author primarily observes the similarities and differences in the categories of claimants and defendants, the issues raised, and the competent bodies. The final two chapters focus on examples of significant climate cases, namely *Urgenda*, *Milieudefensie v. Shell*, *Neubauer*, *Juliana v. USA* and the Czech climate litigation). Emphasis is on the circumstances of the case, the legal assessment and real-life impacts, as well as factors that led to their success or lack thereof.

The states' failure to act in the face of the alarming rate of climate change gives way to proliferating climate litigation. However, the nature of climate change as a problem on the global scale that cannot be solved by individual states or corporations, brings a number of problematic aspects, which can result in the case being unsuccessful. The thesis identifies the most common problems of climate litigation and provides arguments used by successful claimants to answer those problems, as well as future solutions.

Key words: climate change, legal action, climate litigation